

אסיפת אמרי"ם

ליקוט דברי תורה דברי התעוררות
ומאמרים מספה"ק לפרשת השבוע

אמרות טהורות וסיפורי צדיקים
המעוררים לעבודת השי"ת

פרשת קרח - תשפ"ו

קונטרס זה
נערך ונאסף ע"י
אחד מבני החבורה
למען זיכוי הרבים

בכל עיני קונטרס זה
להערות והערות
ניתן לפנות למייל

R5708580@gmail
kolmenachem12@gmail.com

פרשת קרח

ויקה קרח בן יצהר בן קהת בן לוי ודתן ואבירם בני אליאב ואון בן פלת בני ראובן: (טז א)

הרה"ק ה"תולדות יעקב יוסף" זי"ע כותב [שלח אות יד]: 'ויקה קרח', 'בן יצהר' – שהם אותיות היצ"ר, כלומר שאם האדם נופל ברשות היצר שרוצה להחטיא אותו, אזי צריך להתלבש במורא שמים. 'בן קהת' – מלשון 'ולא יקהת עמים', שפירש רש"י כמו אסיפת אנשים, כדמצינו במעשה דרבי עמרם חסידא [קידושין פא.]. שזעק נורא בי עמרם, שנמנע מעבירה ע"י אסיפת אנשים וכו', ואמר שעדיף להתבייש בעולם הזה כדי שלא יתבייש בעולם הבא, ועי"ז שיתנהג כך, 'בן לוי' – יהיה לו חיבור ודבקות בו ית'.
בספר "שיחתן של עבדי אבות" כותב: הרה"ק רבי אברהם שמחה הורביץ מבארנוב זי"ע שאל בילדותו את דודו הרה"ק רבי משה'לי מראזבדוב זי"ע: יש לנו ג' פרשיות זו אחר זו, בכולן אות ק', ואלו הן קרח חקת, בלק ק. מדוע בקורח הק' בתחילה, בחוקת באמצע, בבלק בסוף.

והשיב לו הרה"ק מראזבדוב: ק' מרמז על קדושה. קורח היה בתחילה קדוש וסופו היה שנבלע באדמה. בחוקת – פרשת פרה אדומה, המטהרת טמאים ומטמאת טהורים, ולכן אות ק' באמצע, שמורה על מידה בינונית, שפעם מטהר ופעם מטמא, בלק תחילתו רשע, אבל בסוף יצאה ממנו רות [סנהדרין קה:]: אמה של מלכות בית דוד משיח צדקנו שיתגלה בסוף, לכן הק' מורה על קדושה, היא בסוף!

כתב ה"חתם סופר" זצ"ל [עה"ת, ובשו"ת אה"ע ח"ב סי' כג]: אני תמה על צדיקים בני לוי, שקראו שם בנם קורח, שהוא שם מאלופי עשו, ולא נזהרו ב"שם רשעים ירקב", וקיי"ל [יומא לח:]: רשעים לא מסקינן בשמייהו, וחזי מה עלתה בו. ואולי היינו דקמ"ל קרא דמייחסו עד לוי, כלומר אע"פ שהיה חוט המשולש, מ"מ ניתק מהרה על דאסקי בשמיה דרשע. וזהו 'ויקה קרח' שחלק וסילק כל מה שהיה לו להתקדש. ע"י שהיה בני יצהר וקהת ולוי אבותיו וכו', ואולי לא ידעו בני לוי עדיין מ"ש דהמע"ה ברוה"ק 'אשר שם שמות בארץ' [תהלים מו ט].

ברש"י: פרשה זו יפה נדרשת.

אומרים בשם הרבי ר' יהונתן אייבשיץ זצ"ל, שפרשת המחלוקת מוצאת לה סמוכין בכל הזדמנות, להרבות מחלוקת וריב בישראל, ותמיד נמצא בה דרשנים שדורשים אותה יפה ומוצאים לה טעם וסמך.

מספרים בשם הגאון רבי מאיר שפירא מלובלין זצ"ל שאמר: שלרגל מצב הישיבה נזקק הוא לנסוע בכל רחבי העולם כדי לגייס כסף. אמנם, בכל עיר וריכוז של יהודים שהוא מגיע, הוא מעורר גם על הזקוק לחיזוק ולתיקון המקום, ביכ"נ, מקוה, חינוך וכו', אבל על דבר אחד הוא יכול לדבר בכל מקום: וזה על מחלוקת, זה מה שאמר המדרש פרשה זו יפה נדרשת...

בתרגום ירושלמי: ונסיב "עצה" ופליג קרח. והוא תמוה לענין מה נסיב עצה לחלוק על משה ואהרן.

ותירץ בס' "ויקהל שלמה": דאיתא בתרגום יונתן, ויקומו מלפני משה, וקמו בחוצפא והורו הלכתא באנפוי משה על עיסק תיכלא. וידוע מה שארז"ל לא מתו בני אהרן עד שהורו הלכה בפני משה רבן. ולפי זה מתגדלת התמיה על קרח ועדתו שלא לקחו מוסר מנדב ואביהוא שהיו גדולים ממנו, ולא ראו מה שעלה להם על שהורו הלכה בפני משה רבן.

אך עדת קרח לקחו עצמם לצד אחר, להיות נחלק מתוך העדה, לומר שקים להו כמאן דאמר שלא מתו בני אהרן אלא שלא נטלו עצה זה מזה, ולא משום שהורו הלכה בפני רבן, לזה נסיב עצה מתחילה, ואחר כך פליג והורו הלכתא בפני משה.

בספר "מגיד דבריו ליעקב" מביא הרה"ק רבי בעריש מביאלא זי"ע בשם רבו הרה"ק רמ"מ מוורקא זי"ע שאמר בזה"ל: "כתוב 'קרח' ולמה לא כתוב 'חקר', אך הרי כתוב 'קרח'".

והנה בדבריו הק' צפונים וטמונים סודות ורזין עלאין. אך הפירוש על דרך המוסר ביאר שם הרה"ק מביאלא: שהאדם צריך לעשות חשבון הנפש בתמידות ולומר לעצמו האם יצא ממני איש בקרח, ובאם יפול רוחו מזה יזכיר לעצמו הפסוק באיוב: 'החקר אלוה-תמצא'. כלומר מי הוא אשר יחקור וימצא מעשי וכוונת ה', ואם כן ברור ופשוט שנברא לאיזה צורך בעולם, ברם, כדי שלא יסתפק בזה ויתן חלילה מנוח לנפשו, יזכור שסוף סוף כתיב 'קרח' ועלול הוא להיות כך אם יזנח את

עבודתו, ע"כ ישתדל בעבודתו תמיד לתקן את עצמו.

במדרש: מה כתוב למעלה מן הענין ועשו להם ציצית. קפץ קרח ואמר למשה: טלית שכולה תכלת מהו שתהא פטורה מן הציצית וכו' בית מלא ספרים מהו שיהא פטור מן המזוזה.

אומר ה"ח"ת סופר" זצ"ל בשם רבו הגה"ק רבי נתן אדלר זצ"ל, שגם זה היה מתבססיו של קרח להצדיק את טענותיו, אמר, כשם שטלית שכולה תכלת פטורה מן הציצית, כן גם עדה שכולה קדושה אינה צריכה מנהיג, ומשה השיב להם: שלא כן הוא, טלית כזו חייבת בציצית, ועדה קדושה צריכה מנהיג ...

כבו"ק האדמו"ר מסדיגורה ה"עטרת ישראל" זי"ע אמר בשם הכהן הגדול רבי צדוק מלובלין זי"ע בספרו "פרי צדיק" שמביא את דברי רש"י שהביא מחז"ל שב' הטענות של קרח היו: מדוע בית מלא ספרים חייב במזוזה, ומדוע טלית שכולה תכלת חייבת בציצית. והקשה, היכן נרמז זה בפסוקי התורה?

אלא ביאר, שמכיון שעיקר תכלית האדם בסור מרע – הוא שיהא ירא שמים, ובעשה טוב – שיהיה לבו מלא בתוה"ק שלא יסיח דעתו מהשי"ת ומתורתו והשגחתו, ובזה זכו דור המדבר בתכלית השלמות. זהו שאמר קרח: 'כי כל העדה כלם קדושים ובתוכם ה', שרמז לב' מדרגות הנ"ל, דקדושה הוא ענין סור מרע בשלמות, 'ובתוכם ה' היינו שמלאים בתוה"ק בלי להסיח דעת מהשי"ת.

לכן טענו "טלית שכולה תכלת פטורה מן הציצית", כי ידוע שתכלת רומז ליר"ש ועל זה אמרו שאין להם כל חסרון במידת היראה ואינם צריכים לזכרון של 'תכלת דומה לים'. ומ"ש 'בית מלא ספרים פטור ממזוזה' – כי היה לבם מלא בתוה"ק ובהשגחתו ית', ואינם זקוקים לזכרון של "שומר דלתות ישראל", וא"כ "מדוע תתנשאו על קהל ה'", כי אמרו שוב אין אנו צריכים לשמירות ואזהרות אלו.

אמנם משרע"ה השיב להם 'חוט אחד של תכלת פטורה' כי גם מי שהוא מושלם ביר"ש יכול ליפול ממדרגתו אם לא יזכיר זאת לעצמו תמיד, וכן 'בית מלא ספרים חייב במזוזה' כי גם מי שנמצא במדרגה גבוהה כזו צריך שמירה בפתחו שלא יחטא.

ה"כלי יקר" שואל: לכאורה מנין למדרש ששאלו על

מזוזה, בשלמא על ציצית הוא דורש סמוכין, שסמך פרשת קרח לפרשת ציצית, אבל מזוזה מנין? ונראה, שהדיוק הוא שנאמר: 'ודתן ואבירם יצאו נצבים פתח אהליהם' – שיצאו ניצבים לחרף ולגדף מצות מזוזה שבפתח אהליהם.

ה"פנינים יקרים" מבאר מה רצה קרח להוכיח בטענתו על הציצית, כי הדבר קשור לויכוח שהיה לקרח עם משה ואהרן – קרח היה בנו של יצהר, ויצהר פירושו שמן. "אבא שלי" טען קרח, "הוא כולו יצהר, דהיינו שמן, ואילו אהרן ובניו לא נמשחו אלא בכמה טיפות של שמן, ואם כן הנשיאות מגיעה לי" ...

אולם במחשבה שניה הבין קרח כי זו אינה טענה חזקה, שכן אף טלית שכולה תכלת אינה מושלמת, עובדה שגם היא צריכה ציצית. חשב קרח ומוחו הגה רעיון, אשאל את משה אם טלית שכולה תכלת צריכה ציצית, והיה, אם יאמר שחייבת בציצית, אלגלג עליו, ואם יגיד שהיא לא צריכה ציצית, הוי אומר שמי שכולו בן מעלה, עדיף על מי שיש בו מעט מן המעלה, והרי אני בנו של מי שהוא כולו יצהר ושמן, ואם כן אני עדיף על מי שרק היזו עליו מעט שמן, ולי מגיעה הנשיאות.

ה"שפת אמת" זי"ע אומר: יש ללמוד מוסר השכל מסמיכות הפרשיות. מצות ציצית היא על שם 'וראיתם אותו', כמ"ש 'מציץ מן החרכים', והיא מצוה חשובה מאד שמפקחת עיני האדם. אבל בזה לא סגי, שכן בהסתכלות לחוד יש סכנה ואפשר להכשל בה. לפיכך נאמר בפרשת ציצית: 'ולא תתורו אחרי לבבכם ואחרי עיניכם'. וקרח "עיניו הטעתו", הוא הסתפק בהסתכלות בלבד ונכשל בה. ומזה הוכיח הרבי מלובלין, כי גם רוח הקודש יכול להזיק לאדם ולהכשילו אם הוא חסר סגולות נפשיות ומידות מיוחדות שישמרו עליו.

'ויקח קרח' – אומר הרבי מלובלין זי"ע: התורה נכתבה בלי נקודות ויש אם למקרא והשם קרח נקרא גם קרח [קוף וריש צרויות]. לרמז: מי שהוא קרח ממדות טובות תולה עצמו ביחוס של אבותיו. "ויקח קרח" – הוא העלה על נס מה שהוא 'בן יצהר בן קהת בן לוי'. ודתן ואבירם התפארו במחשבתם שהם 'בני אליאב', וכן 'און בן פלת' – 'בני ראובן', שהוא בנו בכורו של יעקב. ובתוקף זה 'ויקומו לפני משה' ומשכו אחריהם מאתים וחמישים נשיאי עדה. 'ויקהלו על משה ועל אהרן' –

סתם, למשה ואהרן לא הוסיפה התורה שום יחוס של אבות.

הרה"ק ה"קדושת לוי" זי"ע כותב: כי יש צדיק שעובד רק לעשות תענוג להבורא ב"ה, ואצל זה הצדיק אין חילוק אם הוא עושה תענוג להבוב"ה או צדיק אחר עושה תענוג להבורא ב"ה, אבל מי שרוצה לקבל שכר על עבודתו, זה רוצה שהוא בעצמו יעשה תענוג להבורא.

וזה 'ויקח קרח' – שרצה שהוא יקח, ולא אחר. וזה פירש רש"י: שלקח מקח רע לעצמו, שבשביל זה חלק על משה ורצה להיות כהן גדול, ואם היה עובד רק לעשות תענוג להבורא ב"ה בוודאי לא היה חולק שיהיה הוא כהן גדול.

ה"שפת אמת" [תרמ"ז] כותב ששמע מה"חידושי הרי"ם" זי"ע: כי מוכן היה קרח להיות ראש ללוים כמו אהרן כהן גדול לכהנים אלא שדחק את השעה. ונראה שכן רמז לו משרע"ה 'ויקרב אותך כו' בני לוי אתך', אלא שדחק את השעה ונדחה. ונראה כי עתה זכה אהרן לקבל מדרגת קרח כדאיתא [חגיגה טו.] זכה נוטל חלקו וחלק חבירו בג"ע, לא זכה נוטל חלקו וחלק חבירו בגיהנם, וי"ל דשניהם נתקיימו כאן כדאיתא בחובת הלבבות [שער הכניעה פרק ז'] כי המלשין על חבירו נותנין עליו חובות חבירו וזכויות שלו נותנין לחבירו ע"ש, ולכן כתיב אחר כך 'הנה נתתי', שניטל מאהרן כל הרשימה שהיה לו מחטא העגל וניתן לו תרומה ותרומת מעשר וכו', נראה שזה היה מוכן ללוים אם היה קרח ראש ללוים, ועתה ניתן הכל לאהרן. עיי"ש.

ב"שפת אמת ליקוטים" כאן כתב: בספר "קדושת לוי" ביאר למה לא נתקנא קרח תיכף בשעה שעשה אליצפן לנשיא, ותי' שהיה סבור שיכנסו לא"י מיד ע"ש. ודבריו חסרין תבלין, כי מי אמר לו שבא"י ישתנה הנשיאות, ויש להוסיף על דבריו כי מ"ט לא נעשה באמת קרח נשיא, וי"ל כי היה זקן יותר מחמשים שנה [במגיד מישרים שמות כ' בשעה שהרג משה להמצרי נולד קרח]. ופסול לעבודת לוי' ואין לעשות נשיא הפסול לעבודתה, ואליצפן אפשר היה פחות מבן כ', וא"כ א"ש דאי' בגמ' [חולין כד.] דלוים אין נפסלין בשנים רק במדבר אבל בשילה ובית עולמים כשרין. ולכן היה סבור

כשיכנסו לא"י יחזור אליו הנשיאות, כן היה נ"ל מסברא דמסתמא קרח היה למעלה מנ', כי צעיר לימים לא יעשה מריבה עם זקני ארץ, אך לשון המדרש קשיא לי, דאמר שקרח היה מטועני הארון, א"כ ע"כ היה פחות מבן כ', מיהו י"ל בדוחק כוונת המד' כיון שהיה מבני קהת שהם טועני ארון, היה בודאי חכם גדול הגם שהוא עצמו לא טען הארון מחמת שהיה למעלה מנ' מ"מ הוא נכלל באנשים המיוחדים לארון, עכלה"ק עיי"ש.

ברש"י: ולא הזכיר בן יעקב, שביקש רחמים על עצמו שלא יזכר שמו על מחלוקתם.

מסופר שהרבי ר' יהונתן אייבשיץ זצ"ל, שסבל הרבה מעלילות שהעלילו עליו, אמר: גלוי וידוע לפני מי שאמר והיה העולם, כי אילו קרעו את בשרי לא היה דמי שותת, עד כדי כך נשפך דמי, אבל זאת נחמתי בעניי, שהיו כמה גדולים וטובים ממני – שחשדו אותם במה שאין בהם, ומי לנו גדול ממשה רבינו שאמרו חז"ל [מו"ק יב] שחשדוהו באשת איש, אבל על זה אני מצטער שבמחלוקת של קרח ביקש יעקב שלא יזכר שמו על המחלוקת, ואילו במחלוקת נגדי עומד יעקב [הגה"ק רבי יעקב עמדין זצ"ל]...

ה"אורח לחיים" שואל: למה נזכרו כלל אבותיו של קרח עד שהוצרך יעקב לבקש שלא יזכר שמו? ומבאר, בהקדם מה דאיתא בגמרא: רבי יוסף יתיב ארבעים תעניתא וכו' ואקריהו 'לא ימוש מפך ומפי זרעך ומפי זרע זרעך', אמר מכאן ואילך לא צריכנא, תורה מחזרת על אכסניא שלה, שכל מי שהוא ובנו ובן בנו עוסקים בתורה מכאן ואילך אין תורה פוסקת מזרעו לעולם.

אמנם במה דברים אמורים רק לענין תורה לבד, בזה אמרינן שהתורה מחזרת על אכסניא שלה, אבל לענין יראת שמים לא מהני יחוס אבות לחוד, רק אם יש לו גם בעצמו יראת שמים אזי זכות אבותיו מסייעתו שיעלה לו העבודה בניקל יותר, אבל אם הוא לעצמו אין בו יר"ש כלל, אזי לא יועיל לו כלום מעלת היחוס. ועל כן פרטה התורה כאן יחוסו של קרח, להודיע שאעפ"כ שהיה בנו של יצחק ובן בנו קהת ובן בנו של לוי, אפ"ה כיון שלקח עצמו לצד אחד ונטה מדרך אבותיו, לא הועיל לו יחוסו כלל.

ה"חפץ חיים" צ"ל שאל: מדוע יעקב אבינו התפלל רק על שמו שלא ייזכר במחלוקת זו, היה לו להתפלל שלא תפרוץ מחלוקת כלל? והגאון רבי משה לנדינסקי צ"ל ר"י ראדין אשר שמע את שאלתו, השיב וענה לו: כפי הנראה שכל כך גדול כח המחלוקת, עד שאפילו יע"א לא היה לו הכח לפעול בתפילתו למנוע ולעכב את המחלוקת לגמרי, ולכן התפלל רק שלכל הפחות שמו לא יוזכר שם. ה"ח"ח נהנה מאד מתשובתו, ואמר שזה תירוץ לאמיתיה של תורה.

שואל ה"אמרי יעקב": וכי יעקב דאג כל כך על עצמו שלא יזכר שמו? ועוד, שמה יועיל לו שלא יזכר אם נזכר לוי, וכי מי לא יודע שלוי בנו של יעקב הוא? אך הענין הוא, עפ"י מה שפי' השלה"ק בפ' בחקותי עה"פ 'וזכרתי את בריתי' וגו' דאיך נכנס זה לתוך התוכחה, ומבאר, שזה עצמו חלק מהתוכחה, שהיה לכם כאלו אבות גדולים ולא נשמרתם מלעבור על דברי התורה. וכן כאן יעקב אבינו מרחמנותו על קרח ביקש שלא יזכירו אותו "בן יעקב", שלא יגרום להגדיל את הטענה על קרח שהיה לו סבא כיעקב ובכ"ז התנהג במחלוקת על משרע"ה.

אומר הרבי ר' בונם זי"ע: קרח – באמת איש האשכולות היה, וראוי היה לאיצטלא זו להנהיג את ישראל, ומפני מה הפסיד? מפני שלקח לעצמו [ויקח קרח], שלא המתין עד שתגיע שעתו ויבחרו בו למנהיג ונשיא, אלא דחק את השעה ורצה להמליך את עצמו ע"י מחלוקת ומריבות, לפיכך, "ותפתח האדמה את פיה ותבלע אותם" – מדה כנגד מדה, כמו שהם לא המתינו וחכו עד שתגיע שעתם, אף האדמה לא חכתה לשעתם שישבו אליה, אלא "וירדו הם וכל אשר להם חיים שאולה"...

בזה"ק איתא שחלק קרח על השבת. ואמר ע"ז כ"ק ה"אמרי אמת" זי"ע: שזה שאיתא [אבות ה' ו] שפי הארץ נברא בערב שבת בין השמשות ע"ש, היינו מדה כנגד מדה...

בתהילים [קו יז] כתוב: 'תפתח ארץ ותבלע דתן ותכס על עדת אבירם'. שואל הרבי ה"בית ישראל" זי"ע בשם רש"י שם בתהילים, מדוע לא מוזכר כאן קרח, והרי

קרח היה עיקר המחלוקת כאן? ותיירץ רש"י, דמאחר דבני קרח אמרו את המזמור הזה, ובני קרח הרי נשארו לחיות כדכ' 'ובני קרח לא מתו', לכן חסו על כבוד אביהם ולא רצו להזכירו לגנאי ביחד עם דתן ואבירם, משום שהוא גנאי לבני קרח שנשארו לחיות.

עוד תירץ: דמאחר ובני קרח עשו תשובה וניצלו, ממילא הם תקנו עבור אביהם קרח והעלו אותו, משום דברא מזכה אבא, ולכן כבר לא היה צורך להזכירו, משום שהוא תוקן כבר.

ברש"י: וזהו שתרגם אונקלוס: ואתפלג. נחלק משאר העדה להחזיק במחלוקת. אומר הרה"ק ה"אוהב ישראל" מאפטא זי"ע: גם בצדיק יש מעט מעט מן הדופי, על דרך 'כי אין צדיק בארץ אשר יעשה טוב ולא יחטא'. וברשע יש מעט מן הטוב, אלא הרע אצל הצדיק הוא בבחינת גר, וכן הטוב אצל הרשע. כשהרשע מדבר עתק על הצדיק, נוטל הוא מהצדיק חלק הרע, והצדיק נוטל מהרשע את חלק הקדושה, אז ייפרד הרשע לגמרי מן הצדיק, ואין ביניהם שום צד של שייכות. וזהו "ויקח קרח", אחרי שהתחיל קרח לחלוק על הצדיק – "ואתפלג", נעשה פירוד ביניהם לגמרי.

ה"שפת אמת" זי"ע אומר: מובא בחז"ל: מתי יגיעו מעשי למעשי אבותי. והרבי מפשיסחא פירש, שצריך להיות במעשיו של יהודי רציפות דביקות והתקשרות ונגיעה למעשי האבות, היינו למעשים המפוארים שבהשתלשלות הדורות. וחטאו של קרח היה – 'ויקח קרח', ואתפלג, לקח לו דרך אחרת שאין לה קשר עם העבר, ניתק את שרשרת האבות.

כותב ה"יערות דבש": כתב רש"י קרח פקח היה, פקח הוא במספר חצי שלום, וזהו שתרגם אונקלוס ואתפלג קרח.

בשם הרה"ק ה"אהבת ישראל" מו"ז'ניץ זי"ע: שמח"ה בגימטריא 353, ו"קרח" בגימטריא 308, החילוק הוא 45 כמנין "מה", ואמר שהחסרון של קרח היה שלקח התיבות "מה" מ"שמחה", ושמחה יכול להיות רק עם שפלות בחי' "מה".

הרה"ק ה"באר יעקב" מנדבורנה זי"ע כתב: ונראה לבאר זאת, דהנה ידועה מעלתה של זכות אבות, אשר זכות גדולה היא ומסייעת לעבודת השי"ת ולמצוות ולמעש"ט ולעסק התורה הק' ולכל דבר טוב. אך כל זאת אינו אלא בתנאי דאיכא נמי זכות עצמו, דאז מצטרפת זכות אבות לזכות עצמו לסייע בידו בכל דרכיו. אמנם איכא אינשי דלא מעלי הטועים בזאת וסבורים הם דיש לחלק בין זכות עצמו לזכות אבות, ומאן דאית בידיה זכות אבות סגי ליה בלא זכות עצמו כלל.

וזאת היתה טעותו של קרח ובזה נכשל. שסבר כן, ומשום כך נלחם במשרע"ה, דסבר דבזכות אבותיו ינצח אף אם אין בידו זכות עצמו כמשה. והוא שתרגם אונקלוס "ואתפלג" קורח, כלומר שחילק בין הני זכותא וסבר שיש בהם כדי חלוקה.

'ויקח קרח' – שנו חכמים: איזהו מחלוקת שהיא לשם שמים זו מחלוקת הלל ושמאי, שאינה לשם שמים זו מחלוקת קרח ועדתו וכו' ושאינה לשם שמים אין סופה להתקיים.

מבאר הגר"א: כי טבעה של מריבה שהיא הולכת ומתפשטת, עד שבסופה אין זוכרים את הנקודה העיקרית שבעטיה החלה המחלוקת, וזו כוונת המשנה: ושאינה לש"ש אין סופה להתקיים, פירוש "סופה" – בסופה של המחלוקת הנקודה הראשונית כבר אינה קיימת.

'ויקח קרח' – דרש הגאון רבי עקיבא סופר זצ"ל: אמרו חכמים, חכם גדול היה קרח ומטועני הארון. נראה לומר שהרמז בזה, אע"פ שהיה מנושאי הארון לא שם לב לאמות הארון שהיו שבורות, אמתיים וחצי ארכו, אמה וחצי רחבו, וזה בא להורות מידות הענווה, השפלות ושברון לב, אלא התנשא לבקש גדולה.

בשם ה"חידושי הרי"ם" זי"ע: קרח היה בעל רוח"ק ומטועני ארון הברית, היינו שהיה צדיק וזקן בן ק"ל שנה ובכל זאת בגלל קנאה אחת שקינא באליצפן בן עוזיאל שירד שאולה, נגיעה קטנה זו הוציאה אותו מן העולם, מכאן צריכים ללמוד מה איומה יכולה להיות נגיעה אחת קטנה ומכאן מדה טובה מרובה לאן יכולה נטיה אחת לטובה להביא את האדם.

בשם הגריד"א שליט"א: בשם האריז"ל 'צדיק' כתמ' ר' יפר' ח' ס"ת "קרח". יש לרמז עוד 'קורח יצהר קהת לוי' [עם הכולל] גימטרי: 'צדיק כתמר יפרח' [עם התיבות].

במדרש: הדא הוא דכתיב אח נפשע מקרית עוז זה קרח וכו'.

הרה"ק המוהרי"ד מבעלזא זי"ע אמר: שקרח לא בשביל רדיפת כבוד לבד עשה מחלוקת, רק בשביל שקדושת הכהונה גדולה מקדושת הלוי, כמבואר במסכת הוריות כהן קודם ללוי, והוא רצה להשיג גם קדושת כהונה, כמ"ש רש"י ובקשתם גם כהונה, ולזה נכנס למריבה.

והנה משה השיב לו: 'בקר וידוע ה' את אשר לו', ופירש"י: גבולות חלק הקב"ה בעולמו וכו'. והענין הוא כי בחיצוניות אי אפשר לשנות הקדושות של כהונה ללוי, כמו שאי אפשר לשנות גבולי עולם, כי אין הלוי יכול להיות כהן. אבל בבחי' הפנימיות יכול להשיג כל הקדושות על ידי כח התורה. וקרח לא התבונן בזה שעל ידי קדושת התורה יכול להשיג כמו קדושת הכהונה ובא לריב על קדושת הכהונה.

וזה כוונת המדרש: 'אח נפשע מקרית עוז' – התורה נקראת עוז, שם נפשע, שלא התבונן במעלתו, שעל ידי התורה יכול להשיג בחי' פנימיות כל הקדושות.

הרה"ק ה"שפתי צדיק" זי"ע כותב: ששמע בשם הרבי ר' בונם מפשיסחא זי"ע: קרח רצה לזכות להתפלל בקדש הקדשים, ונעלם ממנו אשר אותה תפילה ממש יכולים להתפלל בכל מקום בעולם.

בספר "שארית מנחם" מהגה"ח רבה של פאריז מביא בשם הרבי מקאצק זי"ע: אשר טעותו של קרח היה, מאחר שראה עצמו לבעל השגה גבוהה, לכן השתוקק לבוא לקודש פנימה לשרת שם בכהונה גדולה, כדי שיתעלה עוד יותר. אבל שגה ברואה, כי כל השגותיו ומדרגותיו היו על ידי שאהרן עומד שם ומשמש, והוא שהגביו עד למעלה ראש, וד"ל. אבל אחר שאהרן עזב את משמרתו ויבא קרח תחתיו, אז לא די שלא יתעלה יותר, כי גם יאבד כל מה שהיה לו, ודו"ק.

במדרש פליאה: מה ראה קרח לחלוק על משה – פרה אדומה ראה.

כותב הרה"ק ה"אור פני משה" מפשעווארסק זי"ע: ידוע דאיתא בחז"ל: למה נסמכה מיתת מרים לפרשת פרה אדומה, לומר לך כשם שאפר פרה מכפרת כך מיתת צדיקים מכפרת.

ואיתא במסכת אבות: הקנאה והתאוה והכבוד מוציין את האדם מן העולם, וזה אומרו ומה ראה קרח לחלוק, הא פיקח היה וידע שהקנאה וכו' מוציין את האדם מן העולם? לזה אמר ראה פרה אדומה, שנלמוד מסמיכותה שמיתת צדיקים מכפרת, ואף אם ימות יתכפר לו, והוא החזיק עצמו לצדיק. וק"ל.

הרה"ק ה"מקור ברוך" מסערט ויז'ניץ זי"ע מבאר את דברי המדרש: י"ל בפרה אדומה מצינו דבר שהוא איפכא מסתברא, "מטהר טמאים ומטמא טהורים", וכן קרח ראה על כל דבר איפכא מסתברא, ולכן חלק על משה רבינו ע"ה...

בספר "הר צבי" כתב לפרש דברי המדרש: דהנה צריך להבין, איך עלה על דעתו של קרח להיות גדול כל כך במשה?

רק נראה לי, דהנה אמרו חז"ל חמורה ע"ז שכל הכופר בה כמזדה בכל התורה כולה. ומפרש ה"תבואות שור", דהיינו אם היה לו מקום לעבוד ע"ז ח"ו, ופירש ממנה, אז הוא כאילו קיים כל התורה כולה.

והנה, שבט לוי לא היה בחטא העגל, דהיינו שבא לידם ופירשו, אבל משה רבינו היה אז בשמים, על כן, אם כי בוודאי קיים כל התורה כולה, אבל ע"ז לא בא לידו כדי שיפרוש ממנה. וזה שטענו 'כי כל העדה כולם קדושים', דהיינו שפירשו מע"ז, וקיימו כל התורה כולה. וזה הכוונה פרה אדומה ראה, שבאה לכפר על חטא העגל, והם לא חטאו ופירשו, ע"כ גדולים הם כמוהו.

ודתן ואבירם – בספר "מנחה בלולה": הוזכרו לגנאי יותר מכולם, מפני שהם התעברו על ריב לא להם, שלא להם היה לחלוק על הכהונה, שהרי לא משבט לוי היו, ולא על שניטלה העבודה מהבכורים וניתנה ללוים, שהרי הם לא היו בכורים, דכתיב: 'ובני אליאב נמואל ודתן ואבירם'.

בשם ה"חידושי הרי"ם" זי"ע: ולכאורה לא מובן דתן ואבירם לא היו משבט לוי ולא חשבו על עצמם והתורה פירסמה שמם לדראון ואילו ר"נ מקריבי הקטורת

התכוונו לעצמם והתורה חסה על כבודם ולא פרסמה שמותיהם. ונראה לומר כי יתכן עוד לסלוח לאדם שאינו יכול להתגבר על יצרו ועל כבודו המדומה ושואף לגדולות, אבל לבעל מחלוקת לשם מחלוקת שאין לו טובת הנאה מזה אי אפשר לסלוח ויש לפרסם שמו לגנאי.

ברש"י: ודתן ואבירם – בשביל שהיה שבט ראובן שריו בחנייתם תימנה, שכן לקהת ובניו החונים תימנה – נשתתפו עם קרח במחלוקתו. אוי לרשע אוי לשכנו.

שואל הגריד"א שליט"א ויש להבין: וכי צריכים טעם למה דתן ואבירם השתתפו עם קרח הלא בכל מחלוקת נגד משה רבינו השתתפו? וי"ל, דדברי רש"י קאי על המשך הפסוק על און בן פלת למה השתתף.

עוד י"ל, שבא לפרש למה קרח חלק על מש"ר – מכיון שהיה שכינו של דתן ואבירם גרם שיחלוק על משה.

שואל ה"חתם סופר" זצ"ל וז"ל: הא גם שבט שמעון היו סמוך לבני קרח, ולמה לא נשתתפו הם עם קרח, ובפרט שבני שמעון היו בעלי אף וחימה יותר מראובן?

ונראה, דהנה יש שני טעמים למצות פדיון בכורים. האחד הוא, משום שבמצרים קטרגה מדת הדין שאף הבכורים עבדו ע"ז ולכן חייבים מיתה, אך הקב"ה ברוב רחמיו הציל אותם, לכן קדושים הם לאלקיהם וצריכים פדיון מיד הכהן. ולפי טעם זה לא היו הבכורים משבט לוי צריכים להפקיע את עצמם, כי שבט לוי לא טעו אחרי ע"ז במצרים, ולא חל עליהם טענת מדת הדין, אך יש טעם שני לפדיון, והוא מה שמביא רש"י בפרשת במדבר משום שהשבטים מכרו את בכורה של רחל בעשרים כסף, וגם לוי השתתף במכירה, לכן צריכים גם הם פדיון. אולם לפי הטעם השני היו צריכים שבט ראובן להיות פטורים מן הפדיון, כי ראובן לא השתתף במכירה.

והנה איתא ברמב"ן שהר"נ ראשי סנהדראות היו כולם "בכורים". ולזה הסיתם קרח לחלוק על משה משום שנתחייבו ליתן חמשת שקלים לפדיונם, וטען קרח ממה נפשך, אם טעם הפדיון משום בכורי מצרים – א"כ למה נתחייב קרח שהיה בכור משבט לוי להפקיע את עצמו, והלא לא עבד ע"ז במצרים, ואם טעם הפדיון הוא משום מכירת יוסף – א"כ למה נתחייבו שבט ראובן בפדיון, והלא לא היה במכירה. ומכח דברים אלו נתפתו בני ראובן להשתתף במחלוקת. אבל שבט

שמעון לא היו יכולים לבוא בטענה זו, לכן לא השתתפו במחלוקת ודפח"ח.

במדרש: למה נקרא "און" שישב כל ימיו באנינות.

שואל הרבי ה"בית ישראל" זי"ע בשם ה"שפת אמת" ליקוטים, הלא בני קרח גם ניצלו ולמה אצלם לא מצינו שישבו כל ימיהם באנינות?

ותירץ בשם הש"ך, דבני קרח שעשו תשובה מחמת עצמם לכן לא היה שייך אצלם לשבת באנינות, אבל און בן פלת שאשתו הצילתו – היינו שמישהו אחר עוררו לתשובה – שהתשובה לא באה מחמת עצמו, לכן ישב באנינות כל ימיו.

ובדרך הלצה אפשר, שאון בן פלת ישב כל ימיו באנינות משום "שאשתו הצילתו", שכל הצלתו באה לו ע"י אשתו, ובא ללמד שאדם צריך להיות בעצמו שליט בביתו ולא שהכל יבא ע"י אשתו והיא תהיה השלטת...

במדרש: און בן פלת אשתו הצילתו, אם משה נוצח אתה תלמיד, אם קורח נוצח וכו'.

הקשה הרה"ק המוהר"י מוורקא זי"ע: וכי הוא לא הבין זאת. ואמר הפי', כי און בן פלת חשב אם קרח יהיה הרבי יהיה הוא מהיושבים ראשונה במלכות, והשיבה לו אשתו אם קרח יעשה רבי גם אתה תהיה רק תלמיד, כמו אצל משה, ולא יותר...

ב"אמרי קדוש" [אמשינוב נ.י.] מביא בשם הרבי ר' בונם מפשיסחא זי"ע: שהשיטה של קרח היתה, שחשב שבזה שכל כלל ישראל יהיה לצידו נגד משה רבינו – הרי הלכה כרבים, ואע"פ שלא תהיה אחרי רבים לרעות, מכל מקום חשב שיש לו טענות נכונות. ואומרים שהחזזה מלובלין זי"ע אמר: "דער הייליגע זיידע קרח" [הסבא הקדוש קרח], והיה מתרץ טענותם של קרח.

הגה"ק המהרש"ם מברעז'אן זצ"ל כותב בשם הרה"ק המהר"ש מבעלזא זי"ע: הנה יש ענוה כשרה וענוה פסולה, וגאווה כשרה וגאווה פסולה. והמבחן – מי שאומר שהוא שפל וחבירו אינו שפל – והיינו שחבירו טוב והוא לא טוב, סימן שהוא מהקדושה. אבל מי שאומר שהוא אינו ירא ה', וגם חבירו איננו, - מוטב שיהיה בעיניו ירא ה' וגם את חבירו יחזיק לירא ה'.

וקרח היה בבחינה זו שאמר שהוא אינו צדיק וגם הם אינם צדיקים, וזוהי ענוה פסולה. אבל משרע"ה אמר שהוא אינו צדיק אבל ישראל צדיקים הם.

המפרשים שואלים: מנין ידעה אשתו לומר לו בוודאות שבכך שתשב על הפתח כששערותיה מגולות יחזרו כולם לאחוריהם?

ומתירץ הגה"ק ה"זרע שמשון" זצוק"ל: עפי"מ שכ' ה"כלי יקר" לבאר את דברי המדרש עה"פ 'וישמע משה ויפול על פניו' מה שמועה שמע, מלמד שחשדוהו מאשת איש. ולכאורה צ"ל האיך דרשו דרש רחוק כזה שאין לו שום סמך מן המקרא, ומבאר הכלי יקר שחז"ל הבינו מן הפסוק הסמוך, 'כי כל העדה כולם קדושים וגו' ומדוע תתנשאו על קהל ה', דמה ענין קדושה להתנשאות, אלא הרי מבואר בגמ' [סוטה ד:]: כל המתגאה לבסוף נכשל בא"א, וזה מה שהם אמרו למשרע"ה: 'כי כל העדה כולם קדושים' – וגדורים בעריות ולכך 'מדוע תתנשאו', כי דבר זה יגרום לכם שתהיו נכשלים בא"א, ומזה הבין משה שקרח ועדתו חשדוהו שיהיה נכשל בא"א.

ולפי"ד י"ל דזה גם מה שאמרה אשתו של און בן פלת, אני יודעת שכל העדה כולם קדושים היינו שגדורים מן העריות, ועוד שהרי אם חשדו על כך למשה, אזי בוודאי הם יהיו נזהרים בעצמם בדבר זה ביותר, ולכך הייתה בטוחה שאם תשב בפתח ויראו אותה פרועת ראש יחזרו לאחוריהם, וכך באמת היה.

שואל הגאון רבי חיים שמואלביץ זצ"ל: מה החכמה הגדולה אשר עליה דרשו חז"ל את הכתוב 'חכמות נשים בנתה ביתה', הלא היא אמרה דברים של טעם, שזה סברא פשוטה שכל אדם מן השורה מבין היטב, כי אל לו להתערב בדבר שלא יביא לו שום תועלת? ומבאר: אמנם טענה זו פשוטה היא, והשכל הישר מחייב לא להתערב בריב לא לו, אבל בזמן שאש המחלוקת מתלהטת ומכלה כל חלקה טובה, מאבד האדם את עשתונותיו ודעתו מסתלקת ממנו, עד כי אפילו טובתו עצמו אינה עומדת עוד לנגד עיניו, ואם בעת הזו ימצא אדם המושל ברוחו ואינו נסחף באש המחלוקת, ומסוגל לומר דברים נכוחים – הרי זה חכם יקרא! ודפח"ח.

ברש"י: לקח עצמו לצד אחד.

שואל הרה"ק "דברי ישראל" ממוז'יץ זי"ע: ויש לדקדק במלת "אחד" שנראה מיותר.

אולם חז"ל אמרו: אחד המרבה ואחד הממעיט ובלבד שיכוון לבו לשמים [ברכות ה:], ותמוה, למה יהיו שווין, הגע בעצמך אם אחד ילמוד 20 שעות ואחד ילמוד 2 שעות, וכי יעלה על הדעת ששניהם שקולין.

אלא הענין הוא, כי צריכים לעבוד את השי"ת עם שתי בחינות של "אחד", היינו אחד המרבה – העושה להרבות כבוד שמים ולראות גדלות הבורא, ואחד הממעט, העושה למעט כבוד עצמו ולהכיר שפלות ערכו, עבדות כזו חשובה וטובה היא בשמים.

אכן קרח שהיה מגדולי הדור אחז דרכו בגדלות הבורא, וכך אמר, כולם שמעו מסיני וכו', אבל המדה של שפלות עצמו לא היתה טובה בעיניו, וזה כוונת רש"י לקח עצמו לצד אחד, היינו את אחד המרבה של גדלות הבורא לקח לעצמו, אבל את אחד הממעט של שפלות עצמו זה לא לקח.

הרה"ק ה"חלקת יהושע" מביאלא זי"ע אומר: שורש החסרון נעוץ בכך, שלא נתן דעתו עבור הכלל, אלא לקח את עצמו לצד אחד – לצורך עצמו בלבד.

הרה"ק ה"צבי לצדיק" מבלוז'וב זי"ע אמר: לצד אחד – רק צד אחד השתתף במחלוקת, קרח וכל עדתו, שהרי משה ואהרן לא רבו אתם ולא השיבו לחורפיהם דבר.

הרבי ה"בית ישראל" זי"ע היה רגיל לומר: שהעולם אומרים "עשיר כקרח" ומה הביאור במליצה זו.

כי כל עשיר אפשר לדעת על עשרו לפי מה שיש לו. אך על קרח אי אפשר לדעת אם היה עשיר או לא, כי כל עשרו הלך עמו יחד לאדמה... ולכן כשמדברים על אדם שלא יודעים אם הוא עשיר או לא – משתמשים במליצה זו. ודפח"ח.

הרה"ק השרף ממאגלינציא זי"ע היה אומר בשם זקינו המגיד הקדוש מקוז'ניץ זי"ע שהיה רגיל לומר: בל תדמו בנפשכם כי דתן ואבירם היו מיושבי קרנות ואנשי השוק, לא כן, רק היו מלובשים מלבושי כבוד כמו מנהיגי הדור בלבוש קאפטאן וסטרקאקיס... והיו מעוטפים בטליתים יפים ותפילין מהודרים, והבט נא וראה מה היה באחריתם, אמנם דבר אמת הוא, אשר

אפילו אם אדם עוסק בתורה ובהתמדה רבה מאד, והוא מלא וגדוש בש"ס ופוסקים וספרי קבלה, והוא בעל צדקה וגמ"ח בגופו ובממונו, אף על פי כן אינו נכנע לצדיק הדור הרי מוכן הוא לגיהנם.

ברש"י: ומה ראה קרח לחלוק עם משה נתקנא על נשיאותו של אליצפן בן עוזיאל שמינהו משה נשיא על בני קהת על פי הדיבור וכו'.

אומר הרה"ק ה"קדושת לוי" זי"ע: כל עוד לא נגזרה גזירת המרגלים, סבור היה קרח שנשיאות זו היא נשיאות קצרה, מאחר שעומדים הם להיכנס לארץ ישראל ולא קינא בו, אמנם כשנגזר עליהם להיות ארבעים שנה במדבר – נתקנא על נשיאותו של אליצפן.

ויקמו לפני משה ואנשים מבני ישראל חמשים ומאתים וגו': (טז ב)

שואל הרב אב"ד קוטנא זצ"ל: לשם מה מספר לנו הכתוב על כך? – אלא, הדין הוא תלמידי חכמים עומדין זה מפני זה, וברבו מובהק – כמלוא עיניו. והם שטענו 'כל העדה כולם קדושים' לא ראו את משה רבינו כרבים, ולכן לא קמו לכבודו 'כמלוא עיניהם' כמו לפני רב מובהק, ועמדו רק כשהיה 'לפניהם', כדין תלמידי חכמים חברים השווים זה לזה.

הרה"ק ה"דברי יואל" מסאטמאר זי"ע כותב: הנה האמת שקרח היה איש גדול וקדוש ועובד ה', וגם בעל רוח"ק אמיתי. וכמ"ש רש"י ראה שלשלת גדולה יוצאה ממנו שמואל ששקול כנגד משה ואהרן וכו'. והלא האריז"ל כתב שקרח ראה מה שיהיה לעתיד, שבאמת יהיה הוא כהן לעתיד לבא, רק שחשב להקדים הזמן של עולם התיקון בימיו, וזה היה טעותו של קרח.

ועובדא ידענא שאא"ז ה"ייטב לב" זלה"ה שמע מזקיני ה"ישמח משה" זלה"ה, שהוא אמר לו שהוא נתגלגל בעוה"ז פעם הג', ובגלגול הראשון היה בדור המדבר, ואמר שכל ראשי הסנהדראות עמדו בשיטתו של קרח, ורק ההמון עם היה עם מש"ר. ושאל אותו ה"ייטב לב" באיזה צד הוא היה ז"ל, והשיב, שהוא עמד בפני עצמו לא עם משה ולא עם קרח, ושאלו הייט"ל, היתכן לעשות כך נגד משה רבינו, השיבו, שאתה לא הכרת את קרח, ואלו היית מכיר אותו לא היית שואל כך.

בתרגום יונתן: וקמו בחוצפא. ויש לדעת איך משמע כך בפסוק.

ואמר המהרי"ץ דושינסקי ז"ע: בהקדם מאמר חז"ל [קידושין לג.]: יכול יעצים עיניו מקמי דלימטיה [קודם שיגיע] זמן חיובא [של 'מפני שיבה תקום והדרת פני זקן', שהוא כאשר יכנס הזקן לתוך ארבע אמותיו], דכי מטא זמן חיובא הא לא חזי ליה דקאים מקמי [ואם כן אינו עובר בזה שום איסור]. תלמוד לומר 'תקום ויראת' [יש לך לירא מן היוצר היודע מחשבותיך שאתה מבקש תחבולות להיפטר ממצותין]. כלומר, שבאמת אינו עובר על עיקר מצות קימה, מ"מ אסור לעשות כן לבקש תחבולות להפטר מהמצוה.

ו"ל, דכמו כן עדת קורח ביקשו תחבולות להפטר ממצות קימה, ע"י שהקדימו לקום לפני שמש הגיע אליהם, כדי שלא יצטרכו לקום מפניו כאשר יכנס לתוך ארבע אמותיהם. וזהו אומרו 'ויקומו לפני משה' – שהקדימו לקום לפני שהגיע לארבע אמותיהם, והיא החוצפה הגדולה שעשו.

ויקהלו על משה ועל אהרן וגו' רב לכם כי כל העדה כלם קדושים ובתוכם ה' ומדוע תתנשאו על קהל ה': (טז ג)

מבאר הרה"ק רבי יחיאל מאיר מאוסטרובצה ז"ע: עפ"י מ"ש הבעש"ט הק' ז"ע, דכשאדם רואה איזה עבירה או מידה רעה בחבירו צריך לדעת שאותה המידה עצמה יש בו גם כן, וחבירו הוא כעין מראה – דכשאחד מסתכל בחבירו הוא בעצם רואה אותו. וכן כאן כשבא קורח בטענה 'מדוע תתנשאו' – שחשד למש"ר בהתנשאות, וידע משה היטב שלולא שיש לקורח אותה מידה רעה לא היה רואה בו את החסרון של התנשאות, וע"כ הבין משה שאע"פ שבא קורח בטענה ד'כל העדה כולם קדושים' – דמשמע שרצה שכולם יהיו שווים, מ"מ בלבד יש קנאה על הכהונה ורוצה להיות כהן, ולכן א"ל משה 'רב לכם בני לוי' – ואל תבקשו גדולה לעצמכם ואל תתנשאו באחרים.

כשבחר הגאון רבי מאיר שפירא זצ"ל מלובלין לפרלמנט בפולין, פעל בד בבד להקמת ישיבתו המעטירה 'ישיבת חכמי לובלין', באו אליו כמה יהודים וטענתם בפיהם הכיצד אתה יכול לעסוק בתכנית להקמת הישיבה, והרי הינך נציג מדיני של יהודי פולין, ועליך להיות משועבד כל כולך לשליחות זו.

באותם ימים נדמן רבי מאיר שפירא לעיר ריישא, והנה באים אליו כמה אנשים בטרונים כנגד רבם רבי אהרן לוינ' זצ"ל, על כי עוסק הוא בצרכי ציבור, רק צריך לעסוק רק בתורה ולהורות הלכה למעשה ולא לצאת מד' אמות של הלכה.

פתח רבי מאיר שפירא ואמר: עתה נתבארו לי דברי הפסוק "ויקנאו למשה במחנה ולאהרן קדוש ה' ", דרכם של אנשי הריב והמדון שבכל הדורות נותרה בעינה, כלפי משה טענו הלא הוא מלך ומנהיג, מה לו לשבת "במחנה" ולהרביץ תורה – עליו לצאת ולהנהיג את הציבור. ואילו כלפי אהרן טענו אותם האנשים – הלא הוא "קדוש ה' " כהן גדול צריך להיות אך ורק קדוש לה', ומה לו כי עוסק בצרכי ציבור. צא ולמד, לא הדאגה לתורה ולא הדאגה לצרכי ציבור חשובה להם, אלא רק המדון והמחלוקת עומדים בראש מעיניהם.

ה"כתב סופר" אומר בדרך צחות: מדרך בעלי המחלוקת שאומרים לרב העיר: לו היה יושב בעיר אחרת היו מזמן מגרשים אותו, אבל בהיותו יושב בקהילתנו – של יראים ושלמים וישרים, סובלים אותו ולא מורידים אותו מגדולתו.

וזהו: 'רב לכם' – זה שאתם עדיין בגדולתכם – 'כי כל העדה כולם קדושים ובתוכם ה' – שאנשי עדתנו כולם יראים ושלמים וקדושים, 'ומדוע תתנשאו על קהל ה'...

עוד מפרש ה"כתב סופר" זצ"ל: בהקדם מאמר חז"ל עה"פ 'ורצו לרב אחיו' [אסתר י ג] – שפירשו ממנו מקצת סנהדרין. לפי שנעשה קרוב למלכות והיה בטל מתלמודו [רש"י שם מגילה טז.]. ולכאורה יש להבין, הרי הוצרך לבטל מדברי תורה בשביל הצלת כלל ישראל, ופירש בזה ה"חתם סופר" זצ"ל: בודאי מי שביכולתו להציל נפשות, צריך להניח דברי תורה. מכל מקום, למעלה בוררים מי שאין תורתו חשובה כל כך, שהוא יבטל מתלמודו. וראו הסנהדרין, כי על כרחך, תורתו אינה חשובה כמו היושבים אחריו, ולכן פירשו ממנו מקצת, ועשו אותו חמישי לסנהדרין ע"כ.

ולכן טענו למשה: כי לא מגדולתך וקדושתך בעצמותך אתה מושל עלינו, אלא אדרבה, כי כולם חשובים יותר ממך, ולכן נתבררת לדבר זה להטריחך ולהבטל מתלמודך. וזהו שאמרו: 'רב לכם' – טעמא דמילתא שהגדולה לך, משום, 'כי כל העדה כולם' – יותר –

'קדושים' וחשובים, ולכן נתבררת לדבר זה, 'ומדוע תתנשאו על קהל ה' – הלא אדרבה שפלות הוא זה.

קרח איים על משה רבינו, שלא יהא הדבר קל בעיניו ולא יחשוב שהמחלוקת תלך תשקע ותיעלם במהרה, "כי כל העדה כלם קדושים", ואם עוסקים בפילוג כל כך הרבה בעלי צורה ונכבדים, הריב לא ייפסק במהרה...

ה"שפת אמת" מביא בשם הרבי ר' בונם מפשיסחא זי"ע שאמר: מכאן יש לראות איך המתנגדים של הצדיק בוחרים לדבר עליו ולגנות אותו דווקא במידה המתוקנת אצלו ביותר – הם אמרו: 'ומדוע תתנשאו', והכתוב מעיד: 'והאיש משה עניו מאד'.

ואפשר להסביר את דבריו: משה היה עניו בעצמיותו ובמהותו, ולא היה חש בכלל שום רגש של גאות, לכן התנהג בכמה דברים באופן כזה שהיה מקום לומר שיש בהם התנשאות. כי באמת לא היה אצלו ענין גאות במציאות כלל, ולכן לא היתה בחינת הענווה שלו ניכרת בעיני המון העם.

עו"א: כי משה רבינו נהג בהתנשאות כי היה לו דין מלך, וכמו שכתוב 'ויהי בישורון מלך'. ומלך שמחל על כבודו אין כבודו מחול. בכל זאת היה עניו, כמו הגזבר בחנות שאינה שלו, המונה כל היום מעות, אבל הוא יודע שאין הכסף שלו, אלא של בעל הבית. וזה היה מקור טעותו של קרח.

הרבי ה"אמרי אמת" אמר בשם אביו ה"שפת אמת" זי"ע: שהתפלא על קרח שאמר מדוע תתנשאו, הלא ראה כי קרן עור פניו, ושמשה המובחר משאר אנשים. ותיירץ, כי הרשעים אפילו על פתחו של גיהנום אינם חוזרים בתשובה, וזה שאמרו דתן ואבירם 'העיני האנשים ההם תנקר לא נעלה', היינו שאפילו אם תנקר את עינינו ע"י אור הפנים הנפלאה מאד – אף על פי כן 'לא נעלה'.

בשם הרבי ר"נ מרופשיץ זי"ע: בדברי קרח עצמו יש תשובה לטענתו, שהרי אם כולם קדושים, אם כן למה מבקש קרח נשיאות לעצמו.

הרבי ה"לב שמחה" זי"ע אמר: 'כי כל העדה כלם קדושים', כפל הלשון, "כל העדה כלם", י"ל שבא לרבות גם את ביתם בית יעקב, כלם קדושים.

פירש הרבי ה"אמרי חיים" מויז'ניץ זי"ע: טענתו היתה שאין צורך לגלות את הקדושה ברבים, אלא ניתן להסתיר את המעלה שאדם זוכה לה בלבד פנימה 'ובתוכם ה' – שלא ירגישו בה אחרים.

ברש"י: הרבה יותר מדאי לקחתכם לעצמכם גדולה. בשם הרבי מקאצק זי"ע שאמר: טעותו של קרח היתה, כי אחר שראה שהשיג השגות ומדריגות גדולות בהיותו עומד על הדוכן על כן חשקה נפשו לבוא בקודש פנימה, לקדשי קדשים לשרת שם בכהונה בסברו שבדאי ישיג שם הרבה יותר, אבל טעותו היתה בזה שלא ידע כי כל מה שהשיג בעמדו על הדוכן היה מחמת שאהרן הכהן עומד בקודש פנימה, והוא שהשפיע על העומדים בחוץ שיגיעו למה שהגיעו. אמנם אם קרח יבוא פנימה כי אז לא די שלא יתעלה יותר, כי גם יאבד כל מה שהיה לו.

ברש"י: לא אתם לבדכם שמעתם בסיני 'אנכי ה' אלקיך'. אומר הרה"ק רבי וואלף מסטריקוב זי"ע בספרו "זר זהב": בזה חטאו שסברו כי לאחר ששמעו בסיני 'אנכי ה' אלקיך' – אינם זקוקים למנהיג, כמדומה להם שיכולים להשיג אלהות מעצמם ללא משה רבינו.

מדרש פליאה: מה ראה קרח לחלוק על משה, פרה אדומה ראה. מבאר ה"דעת סופר" זצ"ל: שקרח טעה בהבנת מהותן האמיתית של המצוות, ולכן סבר שתכלית עבודת ה' תלויה רק במחשבה – 'רחמנא ליבא בעי'. מחמת סיבה זו בחר קרח לטעון את טענתו הידועה על 'טלית שכולה תכלת', כיון שאם הסיבה שהורה לנו הקב"ה להטיל תכלת בציצית היא משום שתכלת דומה לים, ים דומה לרקיע ורקיע דומה לכסא הכבוד, על אחת כמה וכמה, שטלית הצבועה כולה בתכלת תגרום לנו לזכור זאת, ובטלית כזו לא נצטרך לתלות פתיל תכלת. את ההשראה לרעיון זה שאב קרח ממצות פרה אדומה.

– שהרי לפי בקשתו של משה דיבר הקב"ה עם כולם, ונמצא שהוא עצמו גרם את סיבת המחלוקת עליו, ולכן נותר כאילו אובד עצות.

הרה"ק ה"קדושת ציון" מבובוב זי"ע הי"ד אומר: שמשה רבינו בענוותנותו הגדולה סבור היה כי הצדק עמם, ובאמת כל גדולתו היא מכח הכלל, ולכן 'ויפול על פניו'.

ברש"י: מפני המחלוקת. שכבר זה בידם סרחון רביעי. חטאו בעגל – 'ויחל משה'. במתאוננים – 'ויתפלל משה'. במרגלים – 'ויאמר משה אל ה' ושמעו מצרים', במחלוקתו של קרח נתרשלו ידיו. משל לבן מלך שסרח על אביו ופייס עליו אוהבו פעם ושנים ושליש, כשסרח רביעית – נתרשלו ידי האוהב ההוא, אמר, עד מתי אטריח על המלך, שמא לא יקבל עוד ממני.

שואל הרבי מקאצק זי"ע: מה הסיבה שדוקא במחלוקתו של קרח נתרשלו ידיו? ופירש, לפי שטענתו של קרח היתה 'כי כל העדה כלם קדושים', כולם שמעו דברים מסיני מפי הגבורה אנכי ולא יהיה לך כפירש"י שם. והנה על מעשה העגל אמר משה לפני הקב"ה כדאי' במדרש: למה אתה כועס עליהם, לא שעשו ע"ז – לא צויתם. א"ל הקב"ה בדיבור שני לא אמרתי "לא יהיה לך", אמר לפניו: לא צוית אותם, לי צוית, שמא אמרת להם לא יהיה "לכם", לי צוית וכו'.

ובזה נשכיל, מדוע דוקא במחלוקתו של קרח נתרשלו ידיו, כי לפי דברי קרח שכולם שמעו מה' אנכי ולא יהיה לך אזי נתבטל הלימוד זכות של משה על מעשה העגל – שה' לא צוה אותם אלא רק אותו, וממילא יש להם להתחייב בכל אופן.

הרה"ק ממונקאטש זי"ע ה"תפארת בנין" זי"ע מפרש את דברי רש"י מפני המחלוקת – שאילו שרר שלום ביניהם, הרי הקב"ה היה מוחל להם על כל העונות, ורק מפני המחלוקת נותרו עוונותיהם, ולפיכך – זה בידם סרחון רביעי.

ב"משכנות יעקב" מבאר מדוע נפל משרע"ה על פניו, שהרי חז"ל אמרו כי אסור לאדם להסתכל בצלם דמות אדם רשע [מגילה כח.], א"כ ברגע שקורח כפר בהש"ת, במשה עבדו ובתורה מן השמים, היה אסור להסתכל בפניו.

כידוע מצות פרה אדומה באה כדי לכפר על חטא העגל, אך כבר כתב הרמב"ן שכפרה זו הועילה רק לאלו שחטאו בעגל במחשבה, אך לא לאלו שחטאו גם במעשה. כיון שכך, הבין קרח שהקב"ה מייחס חשיבות רבה למחשבה, שאל"כ לא היו צריכים אותם חוטאים כפרה כלל. לכן הירשה לעצמו לחלוק על משה ולומר שטלית שכולה תכלת פטורה מן הציצית, משום שמבחינת מחשבת המצוה בודאי לבישת טלית כזו מועילה יותר לזכרון הבורא.

לכך נתכוונו חז"ל כשאמרו שמצות פרה אדומה גרמה לקרח לחלוק על משה.

וישמע משה ויפל על פניו: (טז ד)

הרה"ק ה"נועם אלימלך" זי"ע אומר בדרך הלצה: מובא בחז"ל אין אדם חשוב ראוי ליפול על פניו אלא אם כן נענה כיהושע בן נון. ומשום כך משה רבינו שהיה עניו ולא החזיק עצמו לאדם חשוב לא השתמש בנפילת אפים. אבל כששמע מפי קרח ועדתו שהוא רבם ונשיאם של ישראל – אז נפל על פניו.

ב"מנורת זהב" מביא לומר ג"כ ע"ד צחות: דהנה פעם אחת היה הרה"צ מו"ה זושא זצ"ל, אצל השיעור שאמר אדמו"ר הרב המגיד זצ"ל מקאזניץ, ובאמצע השיעור נפל הרב מו"ה זושא על פניו, ובכה בכיה גדולה, ואח"כ שאלו אותו למה בכה כל כך, והשיב שראה איך הפמליא של מעלה באו לשמוע דברי קדשו של הרב המגיד, ולא יכל להתאפק מלשוב בתשובה, על כן בכה בלב מר, ושב בגודל התשובה.

וזה ג"כ יכול להיות כוונת הכתוב, כששמע משה שאומרים אליו 'רב לכם וגו' ובתוכם ה' – ותיכף כששמע דבריהם שהשי"ת בתוך בני ישראל, נפל על פניו ושב בתשובה.

בספר "תפארת יהונתן" מהרבי ר' יהונתן זצ"ל מסביר: נראה לתת טעם למה נפל על פניו. כי איתא בגמ' כל מקום שנתנו חכמים עיניהם או מיתה או עוני, ומשה היה מצפה עוד שיתחרטו ויעשו תשובה ולא רצה להענישם ולכלותם, לכן נפל על פניו כדי שלא יוכל לתת עיניו עליהם וישארו בחיים ויוכלו לחזור בתשובה.

הרה"ק רי"מ מגוסטנין זי"ע מפרש: לאחר שעדת קורח טענה שכולם שמעו בסיני מפי הגבורה, 'ויפול על פניו'

וזה שאמר 'וישמע משה ויפול' – למה? 'על פניו', - לא על פניו שלו, אלא הכוונה בגלל פניו של קורח הוצרך ליפול, כדי שלא יביט בהם.

וידבר אל קרח וגו' בוקר ויודע ה' וגו' : (טז ה)

כותב הרה"ק ה"תפארת שלמה" זי"ע: שזה בא להזהיר את האדם כי מיד בהשכמתו בבוקר צריך להיות בבחינה של 'ויודע ה'', והיינו שירדוף לדעת את ה' ע"ד שאומרים בתפילה לימים נוראים 'ויודע כל פעול כי אתה פעלתו'.

שואל ה"ילקוט ראובני" הביאו הגה"ק ה"זרע שמשון" זי"ע: והלא משה למד מפי הקב"ה שקרח וחבורתו בני שריפה נינהו שהרי מיד משה נפל על פניו ותיכף אמר להם 'בקר ויודע ה'' וכו' ובדאי שהקב"ה אמר לו זה ואיך אחר כך היה גונב לב הבריות והיה קורא לשלום והוא ידע כי לא ישלימו?

ויש להשיב, אמת שידע משה שקרח לבדו לא יספיקו בידו לעשות תשובה אבל בני חבורתו אם לא היו מתמידים בחטא לחלוק עם משה לאו בני כליה נינהו, והם הוסיפו על חטאם ונעלם זה ממשה, ומש"ה קרא אליהם לשלום.

ואומר ה"זרע שמשון": שעפי"ז יובן הפסוק 'ויאמר משה אל קרח' וכו', דלאחר שאמר 'תנו בהן אש וכו' קרח וכל עדתו' – מיד אמר הכתוב 'ויאמר משה אל קרח' – כלומר זה הפסק דין שאני אומר שהראני הקב"ה שדינם בשריפה – אינו אלא על קרח שלא יספיקו בידו לעשות תשובה, אבל אתם עדתו 'שמעו נא בני לוי', קרא להם לשלום שיחזרו בהם, והם לא רצו וע"כ אמר קרא 'את מחתות החטאים האלה בנפשותם' – שהיו יכולים לעשות תשובה ולא עשו.

אומר המהר"ם שיף: על המן נאמר 'וילקטו אותו בבוקר בבוקר', ולפי חז"ל המן ירד לפי דרגתו של האדם, 'והוא כזרע גד' – שמגיד לכל אחד מה שבחורים ובסדקים, צדיקים ירד להם על פתח בתיהם, בינונים יצאו ולקטו, ורשעים שטו ולקטו, וכאשר קרח אמר 'כי כל העדה כלם קדושים' – אמר משרע"ה: 'בקר ויודע' וגו' – נראה איך ירד המן בבוקר. ודפח"ח.

הרמז בזה כתב בספה"ק "נועם אלימלך": תיכף כשאדם קם בבוקר, הוא צריך לדעת את ה', - מיד לומר

"מודה אני".

הרה"ק ה"דברי שמואל" מסלונים זי"ע, הסביר את דברי הפסוק "אם זכרתיך על יצועי באשמורות אהגה בך" וגו' – אדם השוכב על יצועו בלילה וזוכר את השי"ת, ממילא גם קימתו בבוקר היא כמו שיהודי צריך לקום, וכך הוא מתנהג כל היום כיהודי אמת. ומרומז במה שנאמר: 'בוקר ויודע ה' את אשר לו', פירוש, ממצבו בבוקר אפשר לדעת איך היה לבו עם ה' בשכבו על משכבו בלילה.

הרה"ק ה"ברך משה" מסאטמר זי"ע אומר בשם המהר"ם שיף: שהנה מחלוקת קרח ועדתו היה נראה לעיניהם מצוה רבה, שהיו מתאווים לעבוד עבודת כהונה בקרבנות וכדומה.

ולזה אומר להם משה רבינו "בוקר" ויודע ה' את אשר לו, כי הרבה מן המצוות אינן נוהגות בלילה אלא ביום, כמו ציצית, תפילין, שופר ולולב, ובכן נמתין עד הבוקר ונראה אם גם בשאר מצוות התורה הנוהגות ביום, אתם נגשים בתשוקה והתלהבות כזו, ומשם נדע אם מחלוקת זו היא לשם שמים או לא.

מבאר הרה"ק ה"קדושת יו"ט" זי"ע: לעתיד לבוא תהיה העבודה בלויים כטענת קורח, ולכן 'בוקר' – רק לעתיד 'ואת הקדוש והקריב אליו' – יתקרב הלוויים לעבודת הקרבנות.

הרבי ר' ירחמיאל מפשיסחא זי"ע אומר: קיימים שלושה סוגים של צדיקים: הראשון – 'יודע ה' את אשר לו' – שזוכה לדעת את ה'. וכן השני 'ואת הקדוש והקריב אליו', אך המובחר שבכולם הוא זה שהקב"ה לבדו בחר בו 'ואת אשר יבחר בו יקריב אליו'.

בשם הרה"ק רבי פינחס מקוריץ זי"ע שאמר: מדוע דחה אותם משה רבינו עד בוקר? דאמרינן בגמרא [ברכות יט.] אם ראית ת"ח שעבר עבירה בלילה אל תהרהר אחריו ביום שודאי עשה תשובה. כיון שקורח היה ת"ח, החליט משה להמתין עד בוקר בהנחה שבמהלך הלילה בודאי יעשה תשובה, כפי שנאמר בזוה"ק שבשעת ק"ש שעל המיטה צריך האדם לעשות חשבון הנפש על כל מה שעשה במשך היום. אלא שכפי שמבואר ברש"י [פסוק יט] שקורח לא הלך

לישון באותו לילה, אלא כל הלילה התרוצץ משבט לשבט ופיתתה אותם להצטרף אליו, כיון שכך לא היה קורח צריך לקרות ק"ש שעל המיטה, וממילא לא עשה חשבון הנפש ולא שב בתשובה.

וכעין זה בספר "מזקנים אתבונן" כתב בשם הרה"ק הרמ"ח מסלונים זי"ע, שהיה אומר בשם רבו הרה"ק רבי דוד מלובין – צפת זי"ע, לבאר מהו הטעם שאמר 'בוקר ויודע ה' – מדוע אמר להם להמתין עד הבוקר?! וביאר עפ"י דברי האריז"ל שצדיקים בכוחם להחליף את הנשמה לאחרים בעת שנתם, וזה מ"ש משה לקרח 'בוקר ויודע ה' וגו', כי משה היה חס על קרח, ורצה להצילו מרדת שחת, ע"כ עלה בדעתו להחליף לו נשמה בלילה, שמא עי"ז ישוב מדרכו, אלא שקרח היה ער כל הלילה ועשה ליצנות בדאיתא בחז"ל, ולפיכך לא היה משה יכול להחליף לו את הנשמה.

זאת עשו קחו לכם מחתות וגו' (טז ו)

המהרש"א מבאר את הקשר שבין שני הפסוקים, עפ"י דברי הגמרא [נדרים לט:]: אמר רבי יצחק, מאי דכתיב: 'שמש ירח עמד זבלה' [חבוקוק ג יא] שמש וירח בזבול מאי בעין? והא ברקיע קביעי מלמד, שעלו שמש וירח מרקיע לזבול ואמרו לפניו: רבש"ע, אם אתה עושה דין לבן עמרם אנו מאירים, ואם לאו אין אנו מאירים. אולם – באותה שעה ירה בהן [הקב"ה] חצים וחניתות, אמר להם: בכל יום ויום משתחווים לכם ואתם מאירים. בכבודי לא מחיתם, בכבוד בשר ודם מחיתם, ובכל יום ויום יורין בהן חצין וחניתות ומאירים, שנאמר 'לאור חצין יהלכו'.

משה רבינו ידע שהשמש אינה רוצה לעלות ולהאיר למחרת, ועל כן אמר לקרח ועדתו: 'בוקר ויודע ה' את אשר לו', ע"י שינוי הטבע הגדול – שהשמש לא תזרח בבוקר, יוכלו להכיר ולדעת את האמת. אך מששמע משה שבאותה שעה ירה בהן חצין וחניתות, ושהשמש תזרח אף בעל כרחיה – הוכרח משה להראות אות אחר לאמיתות דבר ה' אשר בפיו, ואמר 'זאת עשו קחו לכם מחתות'.

בגמרא נדרים [לט:]: עלו שמש וירח מרקיע לזבול אמרו לפניו רבש"ע אם אתה עושה דין לבן עמרם אנו מאירים, ואם לאו אין אנו מאירים.

ויש לדעת למה דוקא השמש והירח העמידו עצמם לתבוע עלבונם של מש"ר מקרח ועדתו.

ואומרים המפרשים: עפ"י דאמרינן במס' חולין [ס.] שטענה הלבנה שאין שני מלכים משתמשים בכתר אחד וכו', והנה טענת קרח היתה 'כי כל העדה כלם קדושים' וכו' כלומר שאפשר שכולם יהיו שווים. ולזה דוקא דהשמש והירח שראו בעצמם שאי אפשר ששניהם יהיו שווים, דוקא הם תבעו את עלבונם של משה. וד"ל.

ברש"י: אנו אין לנו אלא ה' אחד ארון אחד ותורה אחת ומזבח אחד וכהן גדול אחד ואתם ר"ן איש מבקשים כהונה גדולה אף אני רוצה בכך הא לכם תשמיש חביב מכל היא הקטורת.

מבאר הרה"ק ה"אבני נזר" זי"ע: בניגוד לטענתם שאינם זקוקים לאמצעי, מאחר שכולם שמעו בסיני 'אנכי ה' אלקיך', באה התשובה כי כשם שה' הוא אחד, כך בחר לו עם אחד, ומתוכו נבחר שבט יחיד שהוא שבט לוי, ומקרבם התקדשו הכהנים, ומהם נתייחד הכהן הגדול, באופן שעבודת השי"ת שהוא אחד ומיוחד, מוטלת אף היא אך ורק על כהן גדול אחד, ובעבודתו נכללת עבודת הכלל כולו.

אומר הרה"ק רי"א מרדזמין זי"ע ב"בכורי אביב": אין לך עצת היצר גדולה מזו שמאיתם וחמישים איש שואפים כולם לכהונה גדולה, המיועדת אך ורק לאיש אחד כהן גדול אחד.

שואל הרה"ק המהרי"ד מבעלזא זי"ע: וכי ס"ד שמש"ר אינו רוצה בכהונה גדולה, אלא גילה להם שניתן להשיג את כל המדרגות של כהונה באמצעות הדבקות בתורה, שהרי קטורת בגימט' תרי"ג, וזה שרמז להם – הא לכם תשמיש חביב מכל היא קטורת שעל ידי התורה זוכים לכל הקדושות, ובצורה זו אף אני רוצה בכך.

ברש"י: מחתות – כלים שחותין בהם גחלים, ויש להם בית יד.

ב"חידושי ופירושי המהרי"ק" – מרבינו יוסף קולון זצ"ל, מבאר דברי רש"י אלו וז"ל: הנה פירש עתה שיש להם 'בית יד', מה שלא פירש בכל הפרשיות הקודמות,

לפי שקשה לו איך השיאם משה ליכנס לפנים וידוע היה שימותו: ועוד, והרי אין הלוי רשאים ליכנס בתוך האוהל, כדאיתא בתו"כ, ולכך פירש שהיה להם בית יד ארוך, והיו עומדים על הפתח ומכניסים המחנות מבפנים. והיינו שמש"ר יעץ להם שיעמדו מחוץ להיכל, ובית יד של המחנה יהיה ארוך בכדי שיגיעו עד למזבח הזהב מבפנים ההיכל וכך יקטירו את הקטורת בזמן שהם עומדים מבחוץ.

אמנם ב"תוספות ישנים" [יומא מז. ד"ה הכא] איתא: ועדת קורח שהקריבו במחתה, הוראת שעה היתה, וגם היה על מזבח החיצון, ולכן היה צריך שם מחתה.

הגאון רבי יצחק אייזיק הלוי זצ"ל בעל "דורות הראשונים" כתב כי לא הקריבו האנשים האלה קטורת, לא על מזבח הזהב ולא על מזבח החיצון, כל מה שעשו היה רק מה שלקחו להם מחנות ונתנו בהם אש ושימו עליהם קטורת וכן עמדו על עמדם לחכות על מאמר משרע"ה 'בוקר וידוע ה' את אשר לו ואת הקדוש והקריב אליו', והם עמדו וחיכו עד אשר בא המאמר 'ואש יצאה מאת ה' ותאכל את החמשים ומאתים איש מקריבי הקטורת... וירם את המחנות מבין השריפה ואת האש זרה הלאה כי קדשו', ומבואר כי בשעה שנשרפו האנשים האלה, עוד עמדו במחנותם עם האש ועם הקטורת, כי לא הוקרב זה בשום מקום, וכל הדבר היה רק לעמוד עם מחנות של קטורת.

ותנו בהן אש ושימו עליהן קטרת והיה האיש וגו' רב לכם בני לוי: (טז ז)

בספר "ויאמר משה" מהרה"ק מלברטוב זי"ע: אין 'והיה' אלא לשון שמחה, כי והיה האיש - זה שהוא שרוי בשמחה, הוא זה אשר יבחר ה' - השי"ת בוחר בו ומקדשו.

ברש"י: קרח שפקח היה מה ראה לשטות זה עינו הטעתו. ראה שלשלת גדולה יוצאה ממנו - שמאל ששקול כנגד משה ואהרן - אמר בשבילו אני נמלט וכ"ד משמרות עומדות לבני בניו כולם מתנבאים ברוח הקודש וכו' ולא ראה יפה, לפי שבניו עשו תשובה, ומשה היה רואה.

שואל ה"חתם סופר" זצ"ל: למה לא הקשו גם על המאמים וחמישים נשיאי העדה?

וי"ל, אותם מאמים וחמישים איש שכבר נגזר עליהם בחטא המרגלים במדבר הזה יתמו ממילא בהצטרפם למחלוקת קורח אין להם מה להפסיד, כי כך הוא טבע האדם כאשר מואס בחייו הוא עושה מעשה שטות ומורד במלכות, אבל על קורח שהיה משבט לוי שלא נגזרה עליהם גזירה זו והיו עתידים להיכנס לא"י לכן הקשו עליו שפיר 'מה ראה לשטות זו' למרוד ולחלוק על משרע"ה.

פעם אחת הראה בעל מחבר אחד את חיבורו לפני הרה"ק ה"דברי חיים" זי"ע, ורצה לקבל הסכמה ממנו. החיבור היה פירוש על התורה בדרך דרש, וכתב שם כוונת קרח במחלוקתו עם משה רבינו. וכאשר הביט ה"דברי חיים" בחיבור וראה זאת, אמר לו שלפי פירושו יצדק מאד מאמר רש"י הנ"ל וקרח שפקח היה מה ראה לשטות זו. ושמח בעל המחבר מאד כאשר ראה שהדברי חיים מתרץ את הרש"י לפי פירושו, וכאשר ראה הד"ח שאינו מבין מה שמרמז לו, אמר לו אגלה לך כוונתי: כי באמת קשה מה זה שאמר רש"י הק' על קרח מה ראה לשטות זה, וכי זה שטות שרצה להיות כהן גדול? אך לפי שביארת בענין כוונת קרח ומחלוקתו, נמצא שבאמת אין לך שטות גדולה מזו, שבשביל טעם כזה יחלוק על משה רבינו רבן של ישראל...

הרבי ה"אמרי אמת" זי"ע אמר בדרך צחות: מנא לן שהיה פקח. ואמר שהיה לו מעות הרבה וכתוב 'בצל החכמה בצל הכסף'...

בספר "קבוצת כתבי אגדה" כתוב וז"ל: ויש לדעת מנין יצא לו לרבי תנחומא שקרח היה באמת פקח? אלא יבואר עם דברי הרה"ק רבי מענדל"ע מרימנוב זי"ע שאמר: שהרמב"ם ז"ל הביא למופת שהרוחניות אינה נגבלת במקום, ממה שענינו רואות כשיושבים הרבה אנשים במסיבה, ואחד מהם רוצה שיפנה חבירו אליו מבלי אומר ודברים, אזי יסתכל בחבירו ויעמיק במחשבתו לכוונה זו שיפנה חבירו אליו, ובזה תתקשר דעתו ומחשבתו בדעת ומחשבת חבירו ויוכרח לפנות אליו.

והנה בקרח כתיב 'ויקהל עליהם קרח את כל העדה אל פתח אהל מועד', וזה לא נעשה ע"י תקיעת ותרועת

חצוצרות, אלא המשיך בדעתו הרחבה ובמחשבתו את כל העדה, שניתנה מחשבה בלב ומוח של כל אחד מהם להקהל אליו, הרי לך פקחות גדולה, ועדות לדעתו הרחבה של קרח.

ועל קושייתו מה ראה לשטות זו? תירץ: עינו הטעתו וכו'. שמעתי מהמלמד שהיה המלמד של כ"ק הרה"ק מהוסיאטין זי"ע [במקומות אחרים מובא שזה היה הרה"ק רבי דוד משה מצ'ורטקוב זי"ע] כשהיה כבר שית כבר שבע, שבשעה שלמד עמו מאמר זה שאלו הילד: הלא לאדם יש שתי עינים והיה צ"ל כתוב עינו הטעהו. מדוע כתוב בלשון יחיד?

ולפי שנתייגש המלמד משאלה מחוכמת כזו שיצאה מפי הפעוט, השיבו אמור אתה, ואמר הילד בלשונו הטהור: מדוע נברא האדם באמת בשתי עינים, וכי לא הספיק עין אחת? אלא, שעם עין אחת יראה גדלות הבורא, ועם השניה את שפלות עצמו. קרח היה אדם גדול, והיה מטועני הארון, ובעל רוח הקודש, ואם כן ראה בעין אחת את גדלות הבורא, אבל את העין השניה של שפלות עצמו היה חסר לו – כי ראה שלשלת גדולה וכו' וסמך שישאר בחיים.

הרבי ר' מאיר מפרמישלאן זי"ע אמר: מה ראה לשטות זו – איזו שטות? הוי אומר הרצון להיות פקח ולהתחכם בדרכי ה', והרי נאמר 'תמים תהיה עם ה' אלקיך'.

הרה"ק רבי נפתלי מרופשיץ ב"זרע קודש: אומר: סבור היה קורח שבזכות אותן כ"ד משמרות ראוי הוא לקבל כ"ד מתנות כהונה.

כתב בספה"ק "יערות דבש" [ח"א דרוש ט"ו]: כי אין להשיג בנבואה אם יעשה האדם תשובה אם לאו כי זה שביל מיוחד הנעלם מעיני כל ברי' יעו"ש. לפי זה אמר הרבי ה"אמרי אמת" זי"ע – שמה שקרח לא ראה שבניו עשו תשובה הוא לפי שענין התשובה הוא עמוק ומכוסה ואינו נראה אפילו על ידי רוח הקודש. ודו"ק.

בשם הרה"ק המוהר"א מבעלזא זי"ע: על מה שסיים רש"י ומשה היה רואה, ולכאורה קשה, מדוע היה נצרך רש"י לפרש שמשה היה רואה, האם קשה כאן משהו על משה רבינו, הלא עליו אין שום קושיא כלל, כי הוא

עשה הכל על פי הדיבור.

אלא הכוונה בזה, דהלא אמרו כי בניו של קורח חזרו בתשובה, ולכאורה מה גרם להם שיהרירו בתשובה אחר מעשה כזה, אלא כי "משה היה רואה", שהסתכלו בצורתו של משה, ונזכרו ממנו, בכח זה נתעוררו לעשות תשובה, כי על ידי שמביטים בצורת הצדיק, זה מועיל לאדם לחזור בתשובה. ודפח"ח.

הרה"ק רבי ישעיה מפראגה זי"ע אומר בדרך צחות: חז"ל אמרו אין מעמידין פרנס על הצבור אלא אם כן קופה של שרצים תלויה לו מאחוריו. שאם תזוח דעתו עליו אומרים לו חזור לאחוריו. וכיון שקרח מיוחס גדול היה: בן יצהר בן קהת בן לוי, אם כן, קרח שפקח היה מה ראה לשטות זו לרדוף אחרי הגדולה, הרי לא היתה קופה של שרצים תלויה מאחוריו שלא היה דופי במשפחתו? [בשלמא אצל משה ואהרן, עמרם נשא את דודתו דבר שיהיה אחר כך אסור על פי התורה]. לזה תירץ, כי ראה את שמואל הנביא יוצא ממנו, ושמואל היה אף הוא מיוחס גדול, ובכל זאת היה מנהיג בישראל. אם כן, רשאי גם הוא לדרוש גדולה לעצמו, אבל עינו הטעתו – לא הביא בחשבון את עצמו, שהוא הוא הקופה של שרצים שהיתה תלויה מאחורי שמואל נכדו.

הרבי ה"לב שמחה" זי"ע מביא דאיתא במדרש: בכל יום ויום היתה בת קול יוצאת ומפוצצת בכל העולם כולו ואומרת עתיד צדיק אחד לעמוד ושמו שמואל וכל אשה שהיתה יולדת בן היתה מוציאה שמו שמואל וכו' וכיון שנולד זה ורואים את מעשיו אמרו כמדומין אנו שזה הוא.

ואיתא בחיד"א שזה שאמרה חנה לעלי 'אל הנער הזה התפללתי', הזה היינו לשמואל הזה המיוחד כנ"ל, שלזה נתכוונה חנה בתפלתה, שהיתה בקשתה מהשי"ת שהצדיק האחד שעתיד לעמוד ושמו שמואל יהיה ממנה. והביא בשם מהר"ם מזרחי ז"ל שפי' בזה מה דכתי' 'ושמואל בקוראי שמו', שכל אלו הנולדים שנקראו שמואל בעבור הבת קול, הגם דהב"ק לא כוונה עליהם, עם כל זה אהניא להו קריאת שם שמואל לבד להיות נביאים והם חבל נביאים שנתנבאו בזמן שמואל, וז"ש 'בקוראי שמו' - בזה שנקרא בשמו לבד קוראים אל ה' והוא יענם ע"ש.

עו"א: בתפלת חנה 'ונתת לאמתך זרע אנשים' וגו', ובגמ' זרע שמובלע בין אנשים וכו' ולא חכם ולא טפש, והגיד כ"ק אאמוז"ל שחנה ביקשה מהשי"ת לא חכם יותר מדי, משום שראתה שזקנו קרח נכשל בגלל חכמתו ועשירותו המופלגת, חכם מדאי עשיר מדאי אינו טוב, וי"ל וקרח שפקח היה מה ראה לשטות הזו, זו השטות שלא הלך להוועץ בשום אדם, והרי אמרו ז"ל איזהו חכם הלומד מכל אדם, קרח החזיק עצמו פקח יותר מדאי, ופקחותו היתה בעוכריו.

הרה"ק ה"שם משמואל" זי"ע שואל: ולמה לא הועילה לו זכותו של שמואל, הרי ברא מזכה אבא? ונראה לומר, מפני שהאומר אחטא ויום הכפורים מכפר אין יום הכפורים מכפר, שהרי יוה"כ היה סיבה לחטאו, שאלמלא יוה"כ לא היה חוטא. אף כאן: השלשלת הגדולה שתצא ממנו היתה גורם וסיבה להחטיאו, ואלמלא היא – היה מתיירא להכנס למחלוקת.

הרבי מקאצק זי"ע אמר: אם כי בפיכם הנכם מבקשים אלהות וסיוע לעבודת השי"ת, הרי בעצם כוונתכם היא לצורך שררה 'גם כהונה'.

הרבי ה"פני מנחם" זי"ע מביא שה"שפת אמת" הקשה הלא פקח היה וכי לא ידע שיכול להיות שישובו בתשובה, ותירץ שמחטא כזה נשאר הפגם שאפילו אם יעשו תשובה כבר לא יוכל לצאת ממנו אדם גדול כשמואל הנביא, וכ"ק אאז"ל ביאר כיצד באמת יצא ממנו שמואל הנביא, שזהו מפני שבניו עשו תשובה אע"פ שלא חטאו, ותשובה בלא חטא היא מדרגה גדולה וגבוהה עד מאוד, ועי"ז כבר יכל להיות שיצא שמואל הנביא אפילו מקרח.

הגאון בעל "אבי העזרי" זצ"ל, אמר פעם בקידוש בישיבה בפרשת קרח על דברי רש"י הללו, שלכאורה יפלא מדוע שואל זאת רש"י רק לגבי הקטרת הקטורת, שרק אחד ממאמיתם וחמשים יחיה, 'קרח שפקח היה מה ראה לשטות זו', והרי את אותה שאלה גופא יכול רש"י לשאול בתחילת הפרשה, על עצם מחלוקתו של קרח – "קרח שירא שמים היה, מה ראה לעבירה זו?" וגם על שאלה זו ניתן לענות את אותה התשובה של רש"י, שראה בניו עומדים על הדוכן וכו'.

ואמר, שזו אינה קושיא כלל, איך יתכן שצדיק יעשה עבירה, כי גם צדיק עלול להיכשל בעבירה, התמיהה הגדולה היא "קרח שפקח היה" איך עשה מעשה שטות כזה, שידע שכל המאמיתם וחמשים ימותו חוץ מאחד והלך והקטיר קטורת?!

ללמדנו – סיים ראש הישיבה זצ"ל – "וויל די גרעסטע עבירה איז זיין א נאר" ... העבירה הגדולה ביותר היא להיות טיפש!...

המעט מכם כי הבדיל אלקי ישראל אתכם מעדת ישראל להקריב אתכם אליו וגו': (טז ט)
ויקרב אותך ואת כל אחיך בני לוי אתך ובקשתם גם כהונה: (טז י)

המגיד מדובנא זצ"ל מדייק מדוע אמר המעט 'מכם', ולא אמר המעט 'לכם'.

ומפרש על פי משל, למה הדבר דומה: לשר גדול שהיה לו שדות הרבה, והטיל על עבדיו בני הכפרים כל עבודת האדמה, מחרישה ועד קצירה ואיסוף אל הגורן, מבלי לדרוש מהם דין וחשבון, אלא האמינם שלא יגנבו. והיה משפט אותו שר להטיל עבודת האדמה לאיש איש כפי כוחו, לזה שדה אחת ולזה יותר. והנה, לימים בא אחד מעבדיו ואמר לו מדוע לא מצאתי חן בעיניך, כי לא נתת רק שדה אחת, ואילו לחבירי נתת שני שדות ושלושה. כשמוע השר את דבריו, ציוה ואמר לקחת מידו גם את השדה האחת אשר בידו, באומרו לו, מתוך בקשתך מבין אני כי גנב אתה, לכן תבקש שדות הרבה שתוכל לגנוב הרבה, כי אם היית איש נאמן, מדוע בקשת להוסיף עוד עול עבודה על עצמך שלא הטלתי עליך, אם לא כי גנב אתה ולטובת עצמך אתה דורש.

והנמשל: משה אמר להם, אם הייתם תמימים עם ה' לעבדו באמת כמשפט הצדיקים, לא היה לכם לבקש עול עבודה יותר מהמוטל עליכם, אין זאת אלא שאין כוונתכם לשמים, אלא אתם מוציאים מזה טובה לעצמכם. וזהו אומרו: המעט 'מכם', כלומר, כי גם זה ה'מעט' אשר בידכם ראוי לקחת 'מכם'.

הרה"ק ה"ערבי נחל" שואל וכן בשם הגה"ק רבי יעקב מליסא זצ"ל: למה הזכיר משה שהם נבחרו להיות לויים ושיסתפקו בזה, דהלא משמע מזה ששאר ישראל שפיר ראויין לחלוק על משה ועל אהרן כי הם לא נבחרו להיות לויים, וכי לא היה מוטב שמשה לא יזכיר את

הדבר הזה כדי שלא להעלות על עצמו חמת שאר העם?

לכן נראה בכוונת דבריו, כי הנה אמרו חז"ל שלכן היו בני לוי מועטין מכל השבטים כי הארון היה מכלה בהם, שמתו כשהציצו בארון או שלא נזהרו בקדושתו כראוי. וזה שאמר משה: המעט מכם, הלא אתם מועטים, 'כי הבדיל אלקי ישראל אתכם מעדת ישראל', מפני שאתם שונים משאר העם בזה שאתם עובדים עבודת משא באהל מועד, 'ובקשתם גם כהונה', וכי אתם מבקשים להכנס עוד בנסיון שתהיו כהנים ותתקרבו יותר לארון וכל הקרב קרוב למשכן מצבו יותר מסוכן, והלא על ידי זה מתו נדב ואביהוא, וכי אתם מבקשים להתמעט יותר חלילה.

לכן אתה וכל עדתך הנועדים על ה' ואהרן מה הוא כי תלינו עליו: (טז יא)

כתב הרה"ק ה"תפארת שלמה" זי"ע: דרכם של בעלי מחלוקת, שהם מסיתים בני אדם בלשון רכה וטוענים שאין כוונתם לטובתם האישית, כי אם לטובת הכלל ולכבוד שמים. כך טענו גם דתן ואבירם וסיעתם, אבל משה רבינו חשף את פרצופם האמיתי ואמר: "הנועדים על ה'", וכן העידה בהם התורה "בהצותם על ה'", "ללמדך: אדם שמדבר סרה בצדיקים סימן שדיבר לפני כן לשון הרע על הקב"ה, ומזה נסתבב לחרוץ לשונו על הצדיקים, אלא שעל הקב"ה היה בוש לדבר ברבים... ומכאן אמרו חכמים: כל החולק על רבו כחולק על השכינה, כי בוודאי כבר חלק...

רבי מאיר שפירא זצ"ל אמר ששמע מהגה"ק רבי מאיר אריק צוק"ל שפירש פסוק זה בגאונות נפלאה: מובא בחז"ל [עירובין סה:]: בשלושה דברים אדם ניכר, בכוסו בכיסו ובכעסו. וזה שאמר משה לקרח ועדתו: ואהרן מה הוא – אם ברצונכם לדעת מי הוא אהרן – כי תלינו עליו – אם תריבו אותו אז תווכחו לדעת.

אינכם יכולים לעמוד על תכונתו "בכיסו" – כי על כהן גדול נאמר "גדלו משל אחיו", כסף אינו משמש אצלו בשום בחינה. אינכם גם יכולים להכירו "בכוסו" – כי לכהן אסור לשתות. ולכן אין אתם יכולים לבחון את טבעו אלא "כי תלינו עליו" – "בכעסו" שתתקוטטו עמו, אז נווכח לדעת מי הוא אהרן. ודפח"ח.

מסביר הגה"ק רבי שלמה קליגר צוק"ל: כאשר

מדברים דברי בלע על מישוהו, ומעוררים נגדו מחלוקת, יצטער המותקף רק כאשר תוקפים אותו לבדו, אבל כאשר מלעזים גם על גדולים וטובים ממנו, לא איכפת לו כל הענין ואינו שם לב למשמיציו.

וזה שטען משה: "אתה וכל עדתך הנועדים על ה'" – גם על ה' אתם נועדים! וא"כ, "ואהרן מה הוא – מה איכפת לו – כי תלינו עליו", אם אתם חולקים על גדולים ממנו שוב לא ייפגע על ידכם כלל.

מסביר ה"חיות דעת": לו הייתם מודים במצוות ה' והייתם מאמינים במעלת הקרבנות, היה מקום לקנא באהרן שזכה לכבוד הזה, אבל אתה וכל עדתך הנועדים על ה', כלומר מאחר שאתם מורדים בה' וכופרים במצוותיו, ואהרן מה הוא כי תלינו עליו – מה יש להתקנא בו?

הרבי מקאצק זי"ע אמר: ואהרן "מה הוא" – היודעים אתם מי הוא ומה הוא אהרן? היש לכם השגה בגדולתו ובקדושתו? המבינים אתם אותו? – כי תלינו עליו – שאתם מתמודדים אתו.

וישלח משה לקרוא לדתן ואבירם: (טז יב)

ברש"י: מכאן שאין מחזיקין במחלוקת. אומרים בשם כ"ק המוהר"י מוורקי זי"ע: אין "חזקה" במחלוקת, אסור לומר, כי מאחר וכבר נעשו כמה וכמה נסיונות להשכין שלום, שוב לא יועיל מאומה – אלא, יש לנסות שוב ושוב, לפיכך לא נלאה משה רבינו אחרי שכבר כמה פעמים ניסה ושלח שוב לקרוא לדתן ולאבירם.

בשם הרבי ר' בונם מפשיסחא זי"ע: מפני מה לא עלה בידי משה רבינו להשכין שלום במחנה ישראל? מפני שמשה לא הטריח את עצמו לבוא אליהם ולשדלם בדברי פיוס וריצוי, אלא ישב באהל ושלח לקרוא להם שיבואו אליו, לכן ירט הדרך לנגד השלום.

הרה"ק ה"אוהב ישראל" זי"ע כותב: מדוע הזכיר כאן הכתוב את אליאב? וגם מה הוא הלשון 'לא נעלה' הול"ל 'לא נלך'? אכן י"ל דהנה משרע"ה היה דורש טוב לעמו וחפץ בטובתם ולזאת היה מחזר על כל הצדדים בכל האפשר לבקש איזה עילה ועצה טובה כדי להחזיר לדתן ואבירם למוטב ולתקן את נשמותיהם.

וראה והבין שהם רשעים גמורים גדולים ועצומים ואין שום עצה ותבונה להחזירם למוטב. לזה התחכם משרע"ה לבוא למקור מחצב נשמותיהם אולי משם יוכל להעלותם ולתקנם. וזהו פי' הפסוק 'וישלח משה לקרוא לדתן ואבירם בני אליאב' היינו שיקראו אותם בשם בני אליאב אביהם כי אביהם היה צדיק. וגם אליאב"ב הוא אל"י א"ב ואולי ממקור מחצב נשמותיהם יוכל להחזירם ולתקנם ולהעלותם, והם היו רשעים בתכלית הרשעות. וכשהבינו זאת אמרו לא נעלה אין רצוננו להיות לנו עליה והבן. ומסיים: והש"י יזכנו שנהיה מאמינים בו ובהצדיקים ולא נהרהר אחריהם. **אמן.**

בדרך צחות אומרים העולם: שלכאורה קשה, והלא שם נמצאו, שם היו, שכבר נאמר למעלה 'ויקהלו על משה ועל אהרן' – ולמה היה צריך לשלוח לקרוא להם? אלא, דתן ואבירם עמדו בראש כנופיית אנשי מחלוקת, ועשו כדרך שעושים כל המחרחר ריב למיניהם, הם מציתים את המדורה ואחר כך מסתלקים להם, יושבים בשלוח בבתיהם, ושולחים את גרורותיהם וגרורי גרורותיהם לבחוש בקדירה ...

ברש"י: לא נעלה – פיהם הכשילים שאין להם אלא ירידה.

מבאר הרה"ק המוהר"ן מברסלב זי"ע: שעונשם היה מדה כנגד מדה, כי מאחר שלא רצו לעלות, לפיכך ירדו הם וכל אשר להם חיים שאולה.

המעט כי העלייתנו וגו' להמיתנו במדבר כי תשתרר עלינו גם השתרר: (טז יג)

מפרש הרה"ק ה"אור פני משה" מפשעווארסק זי"ע: דתן ואבירם האשימו את הרועה נאמן, כי כל כוונתו היא אך ורק להאריך את תקופת הנהגתו עליהם, ולכן שלח את המרגלים במטרה של כשלון שליחותם, בכדי שיוכל להישאר בהנהגת העם, אף במחיר של 'להמיתנו במדבר' – כי רצונו הוא אך ורק 'כי תשתרר עלינו גם השתרר'.

שואל הרה"ק רבי משה מקוברין זי"ע: הלא התורה העידה על משרע"ה שהיה עניו וכו', ובטח כל ישראל ראו ענוותנותו, והאיך אפשר לומר עליו כי הוא משתרר על בני ישראל?

אלא האמת היא דמש"ר ישב על כסא ממלכתו ורבנותו בגאון, והנהיג ביד רמה את בני"י, אלא שבפנימיות לבבו העידה התורה עליו שהיה 'עניו מכל האדם אשר על פני האדמה'. יותר מאנשים שפניהם אל האדמה בשפלות, וחושבים עצמם לענוים, ובאמת הענוה שלהם היא פסולה ואין בה ממש, כי עיקר הענוה צ"ל בלב נשבר באמת ובפנימיות.

אף לא אל ארץ זבת חלב ודבש הביאתנו ותתן לנו נחלת שדה וכרם העיני האנשים ההם תנקר לא נעלה: (טז יד)

שואל הרה"ק ה"שפע חיים" זי"ע: צל"ד דכיון שלא הביאם אל הארץ פשיטא שלא נתן להם שדה וכרם, וי"ל דאמרו לו שעוד לא העליטנו לארץ ישראל וכבר 'ותתן לנו נחלת שדה וכרם' את דיני השדה והכרם, 'שדך לא תזרע כלאים וכרמך לא תעולל', וכל המצוות התלויות בארץ, והרי די לנו לדעת זאת כאשר נבוא לארץ.

בשם הגאון רבי יצחק פייגנבוים מוורשא זצ"ל: דאיתא במסכת כתובות קיא. הליכה קשה לעינים, והנה כאן כתיב 'וישלח משה לקרא לדתן ולאבירם' ששלח שלוחים אליהם, לכן השיבו שאף אם ישלח השלוחים כל כך הרבה פעמים עד שיעשו סומים מרוב ההליכה בשליחותם עכ"ז 'לא נעלה', ו"עיני האנשים ההם" קאי על השלוחים שבאו אצלם ודפח"ח.

הגאון רבי יהודה צדקה זצ"ל מבאר מה היתה כוונת דתן ואבירם בדבריהם אלו: שמשה רבינו טען כלפי דתן ואבירם, שאין להאשימו ברצון ליטול לעצמו ולשבטו דברים מעבר למה שקיבלו אחרים, שכן אם אכן היה רוצה לקחת לעצמו, לא היה קובע ששבט לוי אין נחלה בארץ, אדרבה, היה אומר שעקב היותם כהנים, חשובי העם, מגיעה להם נחלה כפולה בארץ! ...

על כך ענו לו דתן ואבירם שטענתו אינה טענה, מפני שבין כה וכה אינו מתכוין להכניסם לארץ – 'אף לא אל ארץ זבת חלב ודבש הביאתנו', לכן לא איכפת לו שלשבטו, שבט לוי, לא תהיה נחלה בארץ.

ויחר למשה מאד ויאמר אל ה' אל תפן אל מנחתם לא חמור אחד מהם נשאתי ולא הרעותי את אחד מהם: (טז טו)

אומר הרבי ר' שמעלקא מניקלשבורג זי"ע: כשאישי מושחת ושפל שעולה לגדולה ונעשה מנהיג, דרכו להוריד מגדולתם את ראשי העם ונכבדיו שהיו לפניו, כנגדם יגביה שפלים, אנשים כמותו, כדי שיהיו כפופים לו ויתנו לו יקר, לא בן אדם גדול וחכם שנעשה שר ומנהיג, הוא ינהג כבוד בזקני העם וחכמיו, ולא יעלה ריקים ופוחזים.

אמר משה רבינו ע"ה: לא הגבהתי שום אדם שפל הדומה לחמור – "לא חמור אחד מהם נשאתי", וגם לא הורדתי שום איש חשוב מגדולתו – "ולא הרעותי את אחד מהם" היינו המיוחד שבהם.

כותב הרה"ק ה"שם משמואל" זי"ע: כ"ק אבי אדמו"ר זצלה"ה אמר הטעם שתמידין באים מכבשים ולא משוורים שהם המובחרים שבקרבות, כמ"ש בפייט [בשחרית יום ב' של פסח] 'ועל כל ניחוח עלית תשורת שור', הוא כמ"ש במד"ר מה בבשים אין להם אלא קול אחד אף ישראל אין להם אלא לב אחד לאביהם שבשמים, עכתה"ק ז"ל.

וזהו ענין התמידין שמאחדין את כל ישראל לעבודת השי"ת, וז"ש חז"ל מעולם לא היה אדם לן בירושלים ובידו עון, דע"י התמידין שמאחדין את ישראל בא כל אחד למקור ישראל, והמקור של ישראל אינו יכול לסבול עוונות בכן ממילא נפרדים העונות מהם. וז"ש משרע"ה 'אל תפן אל מנחתם' וברש"י בשם מדרש יודע אני שיש להם חלק בתמידי ציבור אף חלקם לא יקובל לפניך לרצון וכו', מאחר שהם היפוך כוונת התמידים, שהם היו חפצים לעשות פירוד בין ישראל הדבקים. ובזה מובן מה שדקדק כ"ק אבי אדמו"ר זצלה"ה מדוע לא התפלל משרע"ה עליהם, כי כל התפילות הם רק מצד הכלל כמו שמתפללין על חולה בתוך שאר חולי ישראל, וכן כל התפילות, ומאחר שהם היו כנגד התכללות הכלל לא הי' יכולה להועיל תפילת משרע"ה עליהם. והבן.

איתא בגמרא: הרוצה ליהנות יהנה כאלישע ושאינו רוצה ליהנות אל יהנה כשמואל הרמתי. שאל הרבי ה"פני מנחם" זי"ע: מותר ליהנות הול"ל, ויש שמקשים להיפך, הרי אסור כלל ליהנות, ועוד מה הראיה משמואל, הרי שמואל היה שופט ושופט בודאי אסור ליהנות, ואם בכדי ליטול שכר בטלה הרי צריך ליטול משני בעלי הדין בשוה, וגם הרי עשיר גדול היה

כדאיתא [נדרים לח.].?

אלא ביאור הענין הוא שמשה רבינו אמר 'אל תפן אל מנחתם וגו' לא חמור אחד מהם נשאתי', ומקשים הקדמונים, הראשונים, וכי בלאו הכי לא היה צריך להיות אל תפן וגו', וכי משה רבינו ואהרן הכהן לא היו צודקים, ולמה היה צריך לבקש אל תפן וגו' לא חמור אחד וגו', וגם מה עוולה היתה בזה אם היה נוטל מהם חמור, - אלא שהגידו הצדיקים שאם נהנים ממאן דהוא יש להכיר לו טובה, ואם היה נוטל מהם חמור אחד לא היה אפשר שלא יהיה עתה מהפך בזכותם לעשות להם איזו טובה, ולכן אמר אל 'תפן וגו' לא חמור אחד מהם נשאתי' וגו', ושמואל היה מושלם לגמרי במדותיו, וידע שצריך להישמר שלא ליהנות, שראה מה עלתה לו לקרח, והרי הוא היה צריך לתקן הענין של קרח, ולכן הוא לא רצה ליהנות כלל [כדי שלא יצטרך אחר כך להכיר טובה ולהפוך בזכותם של אנשים כקרח אלא לתקן החטא, ועל ידי התרחקותו מכל הנאה ונגיעה בזה גופא תיקן את חטא קרח שהלך אחר עינו], אולם אלישע היה תלמידו של אליהו הנביא, אליהו היה מדת החסד, והיה אצלו על פי הדיבור, כמו שהיו העורבים מביאים לו על פי הדיבור וכו' לפי שהיה ציווי על פי הדיבור כדי שיוכל לתת להם ברכה ושיהא יכול אחר כך להחיותו, וכן היה אצל אלישע שביקש לעורר רחמים על ישראל, ולכן היה אצלו בחינת הרוצה ליהנות [וזהו שאמרו הרוצה ליהנות וכו' ושאינו רוצה וכו', שיש דרך של צדיק שנהנה כדי שיתחייב להכיר טובה ולהפוך בזכות ויש דרך להישמר שלא להתחייב בזה].

בספר "שולי הגליון" מהרבי ה"פני מנחם" זי"ע מובא שכתב: עי' בספר המספיק לעובדי ה' בפרק על הענוה [ד"ה וכן קורח], דמזה שהוצרך משה להתפלל שלא יקבל מנחתם משמע שהיו בעלי אמונה ומעשים טובים עד שהיה מקום לחשוש שמא ירצה קרבנם, עי"ש. והגם שמשמע"ה העיד עליו הכתוב שהיה עניו מכל אדם, ואם כן תמיד היה חושש שמא הם מרוצים יותר ממנו, מ"מ לא היה חושש כי קרבנם ירצה יותר משל אהרן. או כמ"ש ה"שפת אמת" שמשמע"ה היה יודע דרגתו, אלא שחשב שזה בא לו בגלל ישראל או בגלל דברים אחרים ולא מחמת עצמו. ועוד שהיה כל כך מכיר שכל הטובות הן על ידי השי"ת שלא שייך אצלו גאווה, ואולי י"ל בפשטות כוונת ספר המספיק, כי בלי מה שהיה משרע"ה חושב על עצמו, אם לא היה קרח

בעל מדרגה גדולה לא היה משרע"ה מיוחד תפילתו 'אל תפן אל מנחתו', כי היא לא היתה מתקבלת בלאו הכי, כי הרי לא נצטוו להקריב קטרת אלא בהוראת שעה להיבחן מי הוא הקדוש.

הרה"ק הרמ"ח מסלונים זי"ע שאל: מה בא לומר בזה בהזכירו דבר זה. אלא בשוב משה למצרים מבית יתרו, בלקחו את אשתו ובניו נאמר: 'וירכיבם על החמור', ומבואר במדרש שהוא החמור שעתידי מלך המשיח לבוא רכוב עליו לעת קץ. הוא שאמר משה כאן, שאפילו בלכתו מצרימה למענם, כדי להוציאם מהגלות, לא השתמש בחמור אחד ששייך להם, אלא בחמור הפלאי הידוע.

דיבר פעם חסיד אחד בפני הרה"ק המוהרי"ד מבעלזא נגד אחד מהצדיקים, ואמר הרה"ק זי"ע: עה"פ 'ויחר למשה מאד' כתב רש"י: נצטער עד למאד. ושאל, הלא כתיב 'ויחר'? ותיירץ, דרש"י הקדוש ראה ברוח הקודש, שמשערע"ה הצטער בעצמו שיש פירוד בין ישראל.

אומר ה"תכלת מרדכי" רבה של ברעז'אן זצוק"ל: בפרשת שמות כתוב 'והנה שני אנשים נצים ויאמר לרשע למה תכה רעך' – וכתב רש"י אלו היו דתן ואבירם, ומשה מנע את האחד מלהכות את חבירו. וא"כ לכאורה זה שניצל מן המכות היה צריך להכיר טובה למש"ר, והנה באו כאן לחלוק על משה שניהם יחד, וזה חרה מאד למשה ואמר: 'ולא הרעותי את אחד מהם' – הרי לא הנחתי שיכה אחד מהם את חבירו.

פירש ה"חתן סופר" זצ"ל: ידוע חומר העוון של המלביץ פני חבירו שאין לו חלק לעוה"ב, ואף כשמוכיחו אל יביישו, ובפרט המנהיג שהוא מוכיח תדיר צריך להזהר ביותר, והעצה היעוצה שיוכיח בלשון רבים שאז לא יתבייש שום אחד מהשומעים. ולזה כיוון משרע"ה באומרו 'ולא הרעותי את אחד מהם' – היינו כשהוכחתי אותם על רעתם לא אמרתי בלשון יחיד לעשותו רשע, כי אם בלשון רבים.

הרה"ק רבי דוד בידרמן מלעלוב זי"ע, ישב פעם בפרשת קרח עם חסידיו ואמר: "בשעת מחלוקת קרח, אמר משרע"ה לה' 'לא חמור אחד מהם נשאתי' ואילו אצל פינחס נאמר להלן 'ויקח רמח בידו'. ושתי התבות

עולות בקנה אחד בשנוי אותיות, חמר ורמח, חמ"ר נוטריקון "ח סידים מ אכ"ן ר עבעס", [חסידים ממנים רבנים], ואילו רמ"ח נוטריקון "ר עבעס מ אכ"ן ח סידים". פינחס נטל רמח בידו, דהיינו שקירב את החסידים שבאו מעצמם אליו. אולם משה אמר 'לא חמור אחד מהם נשאתי', חסידים כאלו שממנים את הרבי: אותם איני צריך בשבילי"...

ברש"י: נצטער עד למאד.
שואל ה"אמרי שפר": מדוע פירש"י 'ויחר' – נצטער, ולא פירש בפשוטו שבעס מאד וחרה אפוי?
ותירץ: שהנה קשה לרש"י מדברי הגמרא [עירובין סה]. שרבי חנינא בזמן שבעס לא היה מתפלל. ולכן היה קשה לו, שאם הכוונה של 'ויחר' שהוא כעס, איך התפלל תיכף, 'ויאמר אל ה' אל תפן אל מנחתם' וכו', והלא כיון שהיה בבעס אסור לו להתפלל.

במדרש: שלא חייבתי את הזכאי ולא זיכיתי את החייב.

שואל ה"חכם צבי": וכי איזה שבח זה למשה רבינו? אלא, נאמר במשנה באבות [א ח]: כשבאים לפניך לדון יהיו בעיניך כרשעים, כשנפטרים מלפניך יהיו בעיניך כזכאים. יוצא שלפני הפסק דין גם הזכאי נחשב לרשע, ואחרי הפסק דין גם החייב נחשב לזכאי.
אולם על משה רבינו נאמר [עיין מדרש סוף קהלת] שהיה דן ברוח הקודש, ובכן ידע משה מיד מי הזכאי ומי החייב, ולא היה צריך אף רגע להחזיק את הזכאי לרשע ואת החייב לזכאי, וזה הפירוש: "לא חייבתי את הזכאי ולא זיכיתי את החייב".

היו לפני ה' אתה והם ואהרן מחר: (טז טז)

אומר הרה"ק ה"נועם אלימלך" זי"ע: אם ברצונכם להינצל מיום הדין – מחר – לעוה"ב, הרי עצתכם היא, להתקשר אל הצדיק שהוא אהרן הכהן 'אתה והם ואהרן'.

וקחו איש מחתתו ונתתם עליהם קטרת והקרבתם לפני ה' איש מחתתו וגו': (טז יז)

אומר ה"משך חכמה": לא המחתה שהשתמש בה במשכן, כי אז יאמרו שמשיחתה גרמה שנתקבלה קטורת אהרן, לא כן שלהם שמחתותיהם לא נתקדשו במשיחה. לכן נאמר הציווי שגם אהרן יקח מחתתו

מביתו כמוהם.

היטב בשורש מחלוקתם ויהרהרו בתשובה ויתחרטו על מעשיהם, לכן פיתה אותם כל הלילה, שלא תהיה להם הזדמנות להרהר בתשובה טרם יקראו קר"ש שעל המטה. עבדה"ק.

הבדלו מתוך העדה הזאת ואכלה אותם כרגע: (טז כא)

מסופר שבעיירה ליד קוז'ניץ פרצה מחלוקת בין החסידים למתנגדים, והחסידים שהיו במיעוט בקהילה, החליטו לייסד להם קהילה מיוחדת.

הדבר נודע למגיד הקדוש מקוז'ניץ זי"ע, והזמין אליו את ראשי החסידים, ואמר להם: יש בתורה עונשים חמורים לעוברי עבירה, אבל איננו מוצאים שעלינו להיבדל מעוברי עבירה אלה. ורק במקום אחד אנו מוצאים בתורה "הבדלו מתוך העדה הזאת", וזה במחלוקת קרח, הם רצו להכניס פילוג במחנה, כפי שאי' בתרגום ויקח קרח – "ואתפלג" קרח, ומי שרוצה לעשות פילוגים בישראל, עלינו להתרחק ממנו.

האיש אחד יחטא ועל כל העדה תקצף: (טז כב)

אומר הרה"ק ה"אמרי חיים" זי"ע: משרע"ה אמר בענוותנותו, הלא רק אני האחד חטאתי, מחמת שלא הדרכת אותם כראוי, א"כ למה תקצוף על כל העדה, אלה הצאן מה חטאו.

ויקם משה וילך אל דתן ואבירם וילכו אחריו זקני ישראל: (טז כה)

אומר הרה"ק המוהר"א מבעלזא זי"ע [וכן איתא ב"זכותא דאברהם"]: כשם שמשה הלך אל דתן ואבירם למנוע מחלוקת – כך הלכו אחריו בכל הזמנים ובכל הדרכים זקני ישראל בדרך של שלום.

אומר הרבי ה"אמרי אמת" זי"ע: אם כי דתן ואבירם היו בכלל החוטאים ומחטיאים שאין מספיקין בידם לעשות תשובה, בכל זאת 'ויקם משה וילך אל דתן ואבירם' – על מנת להחזירם בתשובה, משום שהסתמך על זכות אבות שלא נמנעה גם מהם 'וילכו אחריו זקני ישראל' – רמז לאבות הקד' שזכותם נתלטה אליו.

הרבי ה"פני מנחם" זי"ע שואל איך משה רבינו הלך והלא בזקן ממרא אמרו אם רצו בית דינו למחול לו אין מוחלין לו, וכיצד היה מותר להם ללכת אל דתן ואבירם שהיו מעדת קרח, הרי היה זקן ממרא כנגד משה רבינו,

מורנו רה"י שליט"א אמר דבר נפלא בשם הגה"ח ר' אברהם דירנפלד שליט"א מדייני בעלזא, מדוע בכל סדר התפילה אומרים "משה עבדך" כגון בברכת כהנים: הכתובה על ידי משה עבדך כאמור ועוד מקומות, חוץ מ"אתה הוא ה' אלקינו שהקטירו אבותינו לפניך וכו' על ידי "משה נביאך" ככתוב בתורתך? ותירץ, כי הרי בפרשתינו נתבררה ונתאמתה נבואת משה רבינו על ידי מעשה הקטורת, על כן בזה הוא נקרא "משה נביאך" ולא עבדך. ודפח"ח.

נראה לתת טעם למה שדוקא על ידי הקטורת הוכיח משה שקרח חטא והתחייב עונש.

כי הנה רש"י מביא בפ' כי תשא שחלבנה ריחה רע ומנאה הכתוב עם סממני הקטורת להראות שנצרף באגודתנו גם פושעי ישראל ולא נרחיק אותם, ולזה כאשר שמע משה שקרח אומר כי כל העדה כולם קדושים, רצה משה להראות להם שזה אינו אלא יש בישראל גם פושעים ועבורם צריך מנהיג אשר ידריכם בדרך ישרה, לזה צוה להקטיר קטרת, וממה נפשך אם ישימו בה חלבנה – הרי מודים שאין כל העדה כולם קדושים וחטאו במחלוקתם, ואם אמנם לא ישימו גם חלבנה, הרי אם חיסרו אחת מכל סמניה חייב מיתה, וממילא ימותו, לכן היתה הקטורת אבן הבוחן שהראה שכל דברי משה אמת וצדק.

ויקהל עליהם קרח את כל העדה וגו': (טז יט)

ברש"י: כל הלילה ההוא הלך אצל השבטים ופתה אותם וכו'.

הרה"ק הרנ"צ מבאבוב זי"ע אמר בשם אביו הרה"ק המהר"ש זי"ע ששאל ויש להבין: מדוע הוצרך להסית אותם כל הלילה דייקא.

אך הענין בזה, על פי דברי הזה"ק דטרם יעלה האדם על משכבו בלילות, ראוי ונכון לפשפש במעשיו של כל היום ולהיות ממארי דחושבנא על כל פעולותיו, ואם חטא ח"ו צריך להתוודות, ומהאי טעמא נוהגים אנשי מעשה לומר קודם קריאת שמע שעל המטה, שמוחלים לכל מי שציער אותם, ומבקשים סליחה אם הם ציערו לזולתם. ולפי זה י"ל דקרח שפקח היה וחכם הוא להרע, חשש שמא בעת שיקראו ראשי הסנהדראות קר"ש שעל המטה, ויהיו בינם לבין עצמם, יתבוננו

אע"פ שיש לומר שהיו עמו ר"נ ראשי סנהדראות, אולם כתיב 'וילכו אחריו זקני ישראל', ומשמע שזקני ישראל הכשרים, בית דין הגדול, היו בהסכמה עם משה רבינו, אלא שחשבו שיחזור בו.

י"ל שקרח לא היה זקן ממרא אלא היה בעל מחלוקת, דכתיב 'סורו נא מעל אהלי האנשים הרשעים האלה', ואם קראוהו רשע הרי הוא פסול לעדות, 'אל תשת רשע עד', וכל הכשר לדון בשר להעיד, ואם היה קרח פסול להעיד בודאי שהיה פסול לדון.

ואל תגעו בכל אשר להם פן תספו בכל חטאתם: (טז כו)

ביאר הספורנו: אינכם ראויים להינצל, אם תהיו עמהם כשילקו.

והאבן עזרא עפ"י הרמב"ן כתב לפרש: שהוא כגון שמצינו אצל אשתו של לוט, שמשום שהסתכלה בפורענות של סדום, היתה לנציב מלח. והטעם לזה מפרש הרמב"ן [וירא יט כו] וז"ל: כי הראות באויר הדבר ובכל החלים הנדבקים, יזיק מאד וידביקם, וכן המחשבה בהם, ולכן יסגר האיש המצורע, וישב בדד, וכן נשוכי החיות השוטות ככלב השוטה וזולתו, כאשר יראו האנשים הנשוכים המים וכל מראה יחזו בהם דמות המזיק, וימותו עי"ז וכמ"ש במס' יומא [פד.], והזכירוהו אנשי הטבע, ולכן הייתה אשתו של לוט נציב מלח, כי באתה המכה במחשבתה כאשר ראתה גפרית ומלח היוורד עליהן מן השמים, ודבקה בה.

ודתן ואבירם יצאו נצבים וגו': (טז כז)

ברש"י: ניצבים – בקומה זקופה.

דרש הרבי ר' ברוך ממז'בוז' זי"ע: כל המידות הרעות אפשר לנצלן ולכוונן לטוב, צריך רק לדעת איך ומתי להשתמש בהן. גם המידה של עזות היא לפעמים לתועלת בדבר טוב ומצוה. "הוי עז כנמר לעשות רצון אביך", שלא תתבייש בפני המלעיגים, אלא תקיים את המצוה בראש מורם ובקומה זקופה. לדאבון הלב עושים הרבה אנשים דווקא את ההיפך: עז פנים – לגיהנם, לדברי עבירה ולעניני גיהנם, יש בהם עזות וחוצפה, אבל ובושת פנים – לגן עדן בנוגע למעשים טובים ולעניני גן עדן הם נעשים ביישנים.

שואל ה"חידושי הרי"ם" זי"ע: דלכאורה דתן ואבירם

אפילו שלא נתכוונו לצורך עצמם הוזכר שמם בפירוש, כדכתי' 'ויקח קרח וגו' ודתן ואבירם', שהרי אין הם משבט לוי, משא"כ המאטים וחמישים איש מקריבי הקטורת שהתכוונו לעצמם שנראה שמבני לוי היו, והתורה חסה על כבודם ולא פירסמה שמותם, ומסברא היה צ"ל להיפך – לפרסם לדראון עולם את מי שנתכוון לטובת עצמו.

ומבאר: כי יתכן עוד לסלוח לאדם שאינו יכול להתגבר על יצרו ועל כבודו המדומה ושואף לגדולות, אבל לבעל מחלוקת לשם מחלוקת, המחרחר ריב אף כשאין לו טובת הנאה מזה, לזה א"א לסלוח ויש לפרסם שמו לגנאי.

עפ"י דברי ה"נועם אלימלך" זי"ע על מאמר חז"ל: איזו היא מחלוקת שהיא לש"ש, מחלוקת שמאי והלל, ושאינה לשם שמים, זו מחלוקת קורח וכל עדתו [אבות ה ב]. שלכאורה היה נכון לומר, זו מחלוקת קורח וכל עדתו ומשה, כדרך שנאמר במחלוקת לשם שמים. ומפרש: כי על פי רוב, בעלי מחלוקת העומדים על הצדיקים, אין חברותם שלימה בכל הענינים. רק לגבי מחלוקת זו. וזהו הכוונה מחלוקת קורח וכל עדתו, שהם עצמם היו תמיד במחלוקת, כל אחד התאוה לכהונה גדולה, ורק נגד משרע"ה היו כולם בעצה אחת לחלוק עליו. ע"כ.

ובזה נשכיל כאן אומרו: 'ודתן ואבירם יצאו נצבים פתח אהליהם', לומר, שמחמת שנאתם זה את זה, לא בא אחד לחבירו בתוך האהל, פו יכנו כמאז במצרים, אלא, יצאו נצבים 'פתח אהליהם'.

הרב לווינשטיין שליט"א כותב בספרו "מתוק האור": ידוע שאמו של רבי יהושע בן חנניה היתה לוקחת את בנה, בהיותו תינוק קטן, לפתח ישיבות ובתי מדרשות, כדי שישמעו אוזניו דברי תורה.

גם דתן ואבירם נהגו חינוך בילדיהם... הם יצאו 'פתח אהליהם' – לזרוק מרה במשרע"ה, ולקחו את טפם יחד איתם – "חינוך למצוות", שילמדו אף הם מהוריהם את הדרך אשר ילכו בה....

ויאמר משה בזאת תדעון כי ה' שלחני לעשות את כל המעשים האלה כי לא מלבי: (טז כח)

לכאורה נראה כאן ככפל לשון – אם ה' שלחו אז בטח זה לא מלבו. אומר ה"שמע שלמה": אונקלוס תרגם

ארי לא מרעותי (מרצוני), ואיתא במדרש שכל ז' ימי המילואים היה משה משמש בכהונה גדולה ובסבור שלו היא, נראה מזה שמשה היה רוצה להיות כהן גדול רק ה' לא נתן לו ונתנו לאהרן. וז"ש משה להם, אתם אומרים שמיניתי את אהרן לכהן גדול ועשיתי על דעת עצמי ולא ה' שלחני, זה אינו 'כי לא מלבי' – לא מרעותי [מרצוני] כי אני רציתי להיות כהן גדול.

אומר הרה"ק ה"אמת ליעקב" מדינוב זי"ע: לא די במחשבות טובות שאדם הוגה במוחו וברצון הלב בלבד 'כי לא מליבי' – אלא חייבים לקיים ולעשות בפועל מצוות ומעשים טובים 'לעשות את כל המעשים האלה'.

אומר הגר"ח קנייבסקי זצ"ל ב"טעמא דקרא": משמע שהיו חושדין בו שהוא מליבו, ויש לתמוה דהא כתיב 'וגם בך יאמינו לעולם', ועוד הרי ראו האש שירדה מהשמים כשאהרן הקריב ואיך יכלו להכחיש זה, וגם כל הניסים, ועוד אם לא האמינו למה שמעו לו להביא קטורת?

ונראה, שקודם חשבו שהוא ביקש עבור אהרן הכהונה ועבור בניו סגני כהונה וכו', וע"י תפילתו הסכים הקב"ה לדבריו, ולכן התרעם שרצה שיבקש גם עבורו, וכן הר"נ איש 'כי כל העדה כלם קדושים', ולכן אמר משרע"ה: 'בזאת תדעו וגו' כי לא מלבי' – שאני לא השתדלתי כלל על זה אלא הקב"ה ציוני מעצמו.

אם כמות כל האדם ימתון אלה וגו' לא ה' שלחני: (טז כט)

אם ה' לא שלחו, אז טענותיו של קרח ועדתו היו צודקות, ומדוע מגיע להם עונש מיתה? אומר ה"דברי חיים" זי"ע: אלא מי שמתחיל במחלוקת ומביא פילוגים בישראל, אף שבא בטענות צודקות, ראוי לעונש חמור.

עו"א: דינם של החולקים על משה רבינו נחרץ למיתה, כך שמיתתם היא ודאית ואינה מוטלת בספק 'ימותון אלה', השאלה היא רק על צורת מיתתם, אם בדרך כל הארץ 'כמות כל האדם' – או 'בריאה יברא ה'.

הגה"ק ה"חלקת יואב" זצ"ל אמר בשם הרה"ק מטשעבנוב זי"ע שהקשה מה הראיה דילמא יהרהרו

בתשובה כמו בני קרח וכיצד העמיד משרע"ה בספק את כל שליחותו? ותירץ, שלזה דייק משה ואמר ימותון "אלה" ובעל תשובה הוי איש אחר עפ"י דברי הרמב"ם בפ"ב מהל' תשובה דבעל תשובה שמשנה מעשיו כאילו הוא איש אחר כיון דמשנה מעשיו. ודפח"ח.

ואם בריאה יברא ה' ופמתה האדמה את פיה ובלעה אתם ואת כל אשר להם וירדו חיים שאלה וידעתם כי נאצו האנשים האלה את ה': (טז ל)

ופלא דבר הוא, אף שישראל ראו כזה נס "ותבקע האדמה" בכל זאת מיד "וילוו כל עדת בני" ממחרת על משה ואהרן לאמר אתם המיתם את עם ה'" [שם יז ו], ורק אחר כך כאשר "פרח מטה אהרן לבית לוי ויוצא פרח ויצץ ציץ ויגמל שקדים" מיד "ותכל תלונותם מעלי", הרי הנס הראשון היה גדול מהנס האחרון? ואומרים המפרשים בדרך צחות: כי לעשות כזה נס להכניס בני אדם לאדמה, עדיין אינו מודיע על גדלות וצדקות, לפי שהרשע הכי גדול גם יכול לעשות כך, לרדת לחיי חבירו ולקוברו באדמה מבושות וכיוצא בזה, משא"כ הנס השני אשר מטה יבש יוציא פירות זה רק אדם גדול יכול לעשות...

בירושלמי סנהדרין פ"י ה"א: רבי ברכיה בשם רבי חלבו אף שמותיהם של קרח ועדתו פרחו מתוך טרמסותיהם [שטרותיהם], אריב"ח אפילו מחט שהיתה שאולה ביד ישראל מידם אף היא נבלעה עמהן דכתיב 'וירדו הם וכל אשר להם חיים שאולה'.

בספר "יגל יעקב" העלה לדקדק: דבשלמא אף מחט שאולה וכו' הרי הם דברים שיש בהן ממש ולכן נבלעו אף הם, אבל שמות שאין בהם שום ממשות למה פרחו.

וביאר עפי"מ דאי' במדרש: למה חלק קרח על משה, אמר אני בנו של שמן בן יצהר וכו' ובכל משקים שתתן את השמן הוא נמצא עליון ולא עוד אלא שכתוב 'אלה שני בני יצהר העומדים על אדון כל הארץ' וגו' [זכריה ד יד], זה אהרן ודוד שנמשחו בשמן המשחה וכו' אמר קרח ומה אלו שנמשחו בשמן המשחה בלבד נטלו כהונה ומלכות אני שאני בנו של שמן איני נמשח ונעשה כהן ומלך מיד נחלק על משה.

נמצא לפי זה שמקור המחלוקת היה מה' שמות', ולכן נגזרה גזירה שגם לא ישאר זכר משמותם ואף שמותיהם פרחו.

הגה"ח ה"אמרי שמאי" זצ"ל כותב לבאר: דנראה שזה כמו עמלק, שנאמר 'תמחה את זכר עמלק'. ומפרש רש"י מהספרי 'משור ועד שה' – שלא יהא שום עמלק וזכר אפילו על בהמה, לומר בהמה זו של עמלק היתה, כך אצל קורח כתיב 'ויאבדו מתוך הקהל' שכל אשר היה שייך להם נאבד, כדי ששםם ישכח מתוך הקהל.

הרה"ק מסווראן זי"ע אמר: לא רק את גופם אלא גם נשמותיהם ייבלעו באדמה 'ובלעה אותם ואת כל אשר להם וירדו חיים שאולה' – בכדי שלא ייכנסו הנשמות לגוף אחר, שאז עלולים הם להוסיף ולהחטיא גם אותם.

כתוב בספר "הרמזים" לרבינו יואל עה"ת: 'שאלה' חסר וי"ו, לפי שאינם כל כך בעומק הגיהנום כמו הגויים, אבל בגויים כתיב בתהלים: 'ישבו רשעים לשאולה' – מלא וי"ו.

דבר אחר: 'שאלה' כתיב ע"ש שישאל אותם מלך המשיח מן הקבר שיעלם מהגיהנום.

ולכאורה אצל יעאע"ה מצינו 'והורדתם את שיבתי ביגון שאולה' – מלא וי"ו למה זה שם מלא, כי יעקב היה סבור לירד לגיהנום, לכך 'שאולה' מלא וי"ו – כי שש ימים ושש לילות הרשעים נידונין בגיהנום, ולא בשבת, ולכך רמז הכתוב בוי"ו של 'שאולה'. עכ"ל.

הרה"ג רבי ראובן מרגליות זצ"ל מביא בספרו "מרגליות הים" עמ"ס סנהדרין, שבשבת קודש פרשת קרח תרע"ג היה משובתי שבת אצל הרה"ק המוהרי"ד מבעלזא זי"ע, ובדא"ח הקשה מדוע פעל משה בתפילתו שירדו קרח וכל עדתו 'חיים' שאולה, בשלמא מה שימותו במיתה משונה וחדשה ניחא, כי רק על ידי מיתה בדך נס גלוי יוכח לכל שה' ציוה הכל למשה ולא בדה הדברים מלבו חלילה כטענת קרח, אולם מדוע הוצרכו לרדת 'חיים' שאולה, וכי יעלה על הדעת שרצה משה לנקום בהם כדי שיחיו יותר ויסבלו יסורים, הלא פשיטא שמשה היה מוחל וסולח לכל מי שפגע בכבודו. ואמר לתרץ בשם אביו הרה"ק המוהרי"ד זי"ע: דאדרבה מפני שהיה משה חס על נשמתם שיזכו לתיקון בעולם הזה, לכן ביקש עליהם רחמים שייבלעו חיים שאולה, כי כל עוד הנשמה באפו של אדם מישראל יכול לתקן את כל אשר עיוות בעוה"ז, ואפילו ברגע האחרון לחייו יכול לחזור בתשובה, לכן היה עדיף להם לרדת חיים

שאולה ולחזור בתשובה ובכך יתקנו כל מה שקלקלו, מאשר ימותו לאלתר ולא יזכו לתיקון. וציין הגר"ר מרגליות לדברי המאירי [יומא פג.] שמבאר טעם הדין שמפקחין את הגל בשבת אפילו לחיי שעה, "כי באותה שעה מועטת יוכל עוד לחזור בתשובה".

כתב ה"פנים מאירות": נראה שמשה רבינו משום ענוה דיבר דרך רמז, דדרשו חז"ל 'את ה' אלקיך תירא' - לרבות תלמידי חכמים, לכן אמר 'וידעתם כי ניאצו האנשים האלה "את" ה', ר"ל תלמידי חכמים דמרבין מ"את" ה'.

שואל ה"חתם סופר" זצ"ל: ואתמהא, היאך הסתפק משה בדבר שמפורש בקבלת חז"ל, אשר פי הארץ הוא המדברים שנבראו בערב שבת [אבות ה ו].

ואמר, דכיון שבערב שבת בין השמשות נברא גם קברו של משה [שם], לכן הקב"ה העלים ממנו את כל הדברים שנבראו בעת הזאת, ובתוכם גם פי הארץ. ולכן נסתפק משה ואמר בלשון 'אם בריאה יברא ה'.

זאת ועוד, שהנה לכאורה אפשר להקשות גם כן לגבי הבאר והמן, שישראל נקהלו על משה שיתן להם מים ואוכל, ואילו ידע משה בבואו מבריאת המן והבאר בערב שבת בין השמשות [שם], היה לו לומר שכבר נברא להם באר שמשם יצא להם מים, וכן שירד להם לחם מן השמים, ומכך שלא אמר להם זאת, שמע מינה שנתכסו ממשה כל הדברים שנבראו בערב שבת.

ותפתח הארץ את פיה ותבלע אתם ואת בתייהם וגו' ואת כל הרכוש: (טז לב)

מבאר הרבי ר' יהונתן אייבשיץ זצ"ל: מדוע בלעה הארץ גם את רכושם של קורח ועדתו? וי"ל שורש גאוותו וחרפתו של קורח היה בשל עושרו, ומקור העושר היה מאוצר ומטמון גדול של כסף וזהב שהטמין יוסף בקרקע ונתגלה לקורח כפי שמבואר בפסחים קיט., ונמצא שמטמון זה היה שורש כל הרע א"כ על הארץ לתקן את אשר אשר קלקלה ועליה לקחת את המטמון בחזרה, לפיכך נבלע כל הרכוש.

שואל הגה"ק רבי שלמה קלוגר זצוק"ל: מדוע כתבה התורה כאן 'בתייהם', ואילו לעיל נאמר 'יצאו נצבים פתח אהליהם'?

ו"ל ההבדל בית 'בית' ל'אהל' – בית הוא דבר קבוע לעולם, ואילו 'אהל' הוא זמני וארעי. ולכן כל זמן שהיו ישראל במדבר ולא חנו במקום אחד רק באופן ארעי, נקרא מקום מגוריהם 'אהל', אמנם בעת שחטאו ונבלעו באדמה עם מקום מגוריהם, אזי נעשו בתיים קבריהם והפכו מאהלים לבתים קבועים כי הם קבועים שם בגיהנם, לפיכך אמר הכתוב 'ותבלע אותם ואת בתיים'.

שאל ה"שפת אמת" זי"ע: למה נבלע רכושם של קרח ועדתו? ואפשר, דהנה אמרו חז"ל ומובא ברש"י עה"פ 'ואת הבהמה תהרוג', כדי שלא יאמרו זו שבאה תקלה לאדם על ידה עיי"ש.

משום זה גם בקרח, מפני שהיה עשיר גדול ובא לידי גיאות כ"כ עד שגבר לבו לחלוק על משה, לזאת נבלע גם רכושו שעל ידו נכשל ובאה לו תקלה זו, ולא יאמרו הבריות ע"י רכוש זה באה תקלה לקרח.

בשם הרה"ק רבי וואלף מסטריקוב זי"ע: מדוע נענשו דווקא בעונש כזה להיבלע בתוך האדמה? ואמר בדרך צחות: יש בעונש הזה מידה כנגד מידה. קרח ועדתו התרעמו על משה "ומדוע תתנשאו על קהל ה'", והתורה מעידה על משה "והאיש משה עניו מאד מכל האדם אשר על פני האדמה". נראה ששפלותו של משה מכל האדם 'אשר על פני האדמה' היתה מועטת בעיניהם, ממילא העונש המתאים להם הוא להיות למטה מפני האדמה.

בספה"ק "לב שמח" מביא מחותנו הרה"ק המהר"ש מבעלזא זי"ע: שעונשם של קורח ועדתו היתה מדה כנגד מדה, מאחר שחטאו בפיהם במחלוקת ולשון הרע, לפיכך 'ותפתח הארץ את פיה ותבלע אותם'.

הרבי ר' בונם מפשיסחא זי"ע אמר: הנה קורח לא זכה לנשיאות, הגם שהיה ראוי לכך, לפי שלא המתין עד שיביאו לו אותה, אלא 'ויקח קורח' – לקחו בחוזק יד. ולזה עדת קורח נענשה מידה כנגד מידה, 'ותפתח הארץ את פיה ותבלע אותם' מיד, מבלי להמתין עד שיגיע זמנם לאחר אריכות ימים ושנים להטמן באדמה.

בשם הגאון רבי יוסף שלום אלישיב זצ"ל: זו לא הפעם הראשונה שחולקים על משה, כמשחז"ל [נדרים סד]:

כל מקום שנאמר נצים ונצבים אינו אלא דתן ואבירם, וגם הם לא היו יחידים – כמשחז"ל [במד"ר יח ד] 'מיד התחילו שונאי ישראל להתגרות בו' – היינו שהם היו שונאים למשה מאז ומקדם, ומ"מ חיכה ה' עד שתתמלא סאתם.

וכפי הסיפור בעיירה אחת, נסע בנו של בעל הבית אחד לברלין והשתלם בחכמת הנגינה, והיה שם כחמש שנים. כאשר גמר את חוק לימודו ובא לבית אביו, באו כולם לברכו בברכת מז"ט, ואחד המבקרים העיר לו שהיה רוצה לשמוע איך שהוא מנגן, השיב לו הבחור: אינני יכול לנגן לפני כל אחד ואחד מכם, אדרבה התאספו כולכם ובפעם אחת אנגן לכולם. כשהקב"ה רוצה לפרוט על מיתרי הכינור, מחכה הוא עד שיתאספו כולם ביחד – קורח דתן ואבירם ומאתים וחמשים – ובפעם אחת הוא "מנגן" בפניהם...

במדרש [ילקו"ש רמז תשנ"ב]: אפילו מחט שהיתה שאולה ביד ישראל מידם, היתה באה ונבלעה עמהם. ויש לדקדק, שנקטו דוקא 'מחט'.

ב"גנא דפלפלי" מביא לבאר בהקדם מאמר חז"ל: קשה רימה למת כמחט בבשר החי [ברכות יח:], והנה, עדת קורח לא מתו אלא נותרו בחיים תחת האדמה, נמצא, שלא שלט בהם רימה ותולעה, וח"ו חוטא נשכר. לפיכך גלגל להם ה' מחט לדוקרם, לבל ינצלו מדינה של רימה ותולעה, שהרי מחט לחי שקולה כרימה למת.

בגמרא במסכת בבא בתרא: [עד.] דבני קרח אמרו מתוך האדמה משה אמת ותורתו אמת ואנו בדאים. ולכאורה אם כן מדוע נענשו ונכנסו לאדמה הרי אמרו אנו בדאים? – אמר הרה"ק ה"חכמת אליעזר" מסערט ויז'ניץ זי"ע בשם ה"כתב סופר" זצ"ל [וכן אומרים בשם הרה"ק רבי ישראל מרוז'ין זי"ע]: דבני קרח אמרו ואנו בדאים – היינו שאנו בדאים מה שאמרנו עכשיו, דרשעים אפילו על פתחו של גיהנם אינם חוזרים בתשובה.

בגמרא שם: תא ואחוי לך בלועי דקרח חזאי תרי בזעי והוו קא מפקי קוטרא וכו' ושמעית דהוו אמרין משה ותורתו אמת והן בדאין.

אמר הגריד"א שליט"א: טעם הדבר שיש "תרי בזעי", י"ל דאי' [=בספה"ק נועם אלימלך בסוף לקוטי שושנה]

דקרח ועדתו חלקו אחד עם השני, וזה דאי' במשנה באבות איזו מחלוקת שאינה לשם שמים זה קרח ועדתו, ומדוע לא כתוב 'קרח ומשה', אלא דהם עצמם נחלקו בכל הדברים, רק לגבי משה התאחדו להיות נגדו במחלוקת אחת, ולכן היו שני ביזעי כי אינם יכולים להיות כולם ביחד. וזהו שאומרים "והן" בדאין "והן" קאי על כת השני ולא על עצמם.

עה"כ 'ובני קרח לא מתו' [במדבר כו] מביא ה"אגרא דכלה" בשם הרבי ר' מנדל מרימנוב זי"ע שאמר: הגם כי קרח בעל המחלוקת מת, עם כל זה 'בני קרח' – תלמידיו בעלי המחלוקת 'לא מתו', כי בכל דור ודור יש ניגוד מבעלי המחלוקת על הצדיקים ההולכים בתוהו, ונראה לי דנפ"מ למבעי רחמי.

על אותה שעה אמר דוד המלך ע"ה: תפתח ארץ ותבלע דתן ותכס על עדת אבירים. בס' תורת גבריאל מביא הערה בשם בעל הבית מופלג וירא שמים מהורודנא: מדוע הפסוק פותח בדתן עצמו ואילו לגבי אבירים הוא מזכיר גם את 'עדת אבירים'? ומשיב תירוץ נפלא: כפי הנראה היה דתן גדול מאבירים אחיו, כי על כן הוזכר תמיד ראשון, ולכל אחד היתה עדה בפני עצמו, וכאשר היו הולכים בשורה – היה דתן הולך ראשון והעדה שלו אחריו. אחר כך הלך אבירים ועדתו השתרכה מאחוריו. נמצא איפה, שכאשר פתחה הארץ את פיה – פגעה בדתן בראשונה ואח"כ נבלעו גם עדתו, ואח"כ נבלעו אבירים ועדתו. ואם כן התיאור בפסוק בתהלים מדויק: 'תפתח ארץ ותבלע דתן' – בראשונה, ואח"כ את הבאים אחריו, ואז את אבירים, ונמצא שהארץ כיסתה על 'עדת' אבירים שהיו האחרונים ליפול...

וכל ישראל אשר סביבתיהם נסו לקלם כי אמרו פן תבלענו הארץ: (טז לד)

כותב התוספות יום טוב במסכת אבות [ה ו]: ומעתה אני אומר, שקול הבקיעה אף שהרא"ם אומר שהוא כדמות רעם, יכולני לומר שהקול ההוא, קול דברים היה המשמיע ומגיד שירדו חיים שאולה היינו למדרגה התחתונה, ויהי לאות גדול שהאדמה השמיע קול דבור חותך ואומר, שעד למדרגה התחתונה באו חיים שנצטערו עד שם.

וזהו אשר ביקש עליו משרע"ה באומרו 'ופצתה' – שעל פתיחה לצורך הבליעה היה לו לומר 'ופתחה' – וכמו שנאמר במעשה, אבל אמר 'ופצתה' – מלשון 'פציתי פי לה' – דיפתח בספר שופטים, ומלשון 'פצו שפתי' שבספר תהלים שענינם הדיבור.

שואל הרבי ר' העניך מאלכסנדר זי"ע: לכאורה הרי היה צריך להיות כתוב 'נסו מקולם'. ועוד, הרי הם ראו שזה מעשה ה' כעונש לעדת קרח, אם כן, היתכן בריחה מפני הקב"ה שיכול בכל מקום להשיגם ולפתוח את פי הארץ?

ויש לומר לפי המדרש, שיצחק הנחיל לבניו קול יעקב, שאין כוחו אלא בפה, בתפילה ובצעקה לפני השי"ת בשעה שמתרגשת ובאה עליה איזו צרה חלילה. ועתה כשראו ישראל העונש החמור הזה, נסו לקולם – הקול קול יעקב, היינו לצעוק בתפילה ובתחנונים לפני הקב"ה, כי אמרו פן תבלענו הארץ'.

ואש יצאה מאת ה' ותאכל את החמשים ומאתים איש מקריבי הקטורת: (טז לה)

הקשה הרבי ה"פני מנחם" זי"ע [תשנ"ה ס"ג] מדוע יצאה דווקא אש בבדי לכלות את מקריבי הקטורת, וגם מדוע נכתב 'מאת ה'', שהוא מידת הרחמים במקום שהיה לכאורה מידת הדין.

ותירץ, עפ"י דברי הגמרא [כתובות קיא:]: וכי אפשר לידבק בשכינה, והלא ה' אלוֹקִיךָ אש אוכלת הוא, אלא הדבק בחכמים ובתלמידיהם, ממילא מכיון שקורח ואנשיו ניתקו עצמו ממשה רבינו, ולא נתקיים אצלם הדבק בחכמים ובתלמידיהם, ממילא פגעה בהם אש אוכלת.

אמר אל אלעזר בן אהרן הכהן וירם את המחתת מבין השרפה ואת האש זרה הלאה כי קדשו: (יז ב)

אומר הגרי"ש ה"שואל ומשיב" זצ"ל: אף על פי שמקורו בחטא מ"מחנות החטאים האלה" מאחר שזה דבר שמסרו נפשם עליו, קיבל ניצוץ של קדושה, ולכן "את האש זרה הלאה כי קדשו", המחנות נתקדשו בדמן של ישראל, אע"פ שבטעות חמורה יסודו.

ברש"י: כי קדשו המחנות, ואסורין בהנאה, שהרי עשאו כלי שרת.

בא ואראה לך הבליעה של קורח, והראהו איך שקורח ועדתו צועקים משה אמת ותורתו אמת והן בדאים. שמעתי שאמר הגאון רב"ש שניאורסון זצ"ל בשם הגה"צ רבי מאיר שפירא זצ"ל בדרך צחות: דאע"פ שכמו קורח עצמו כבר לא יהיה, בדכתיב 'ולא יהיה כקרח' – אבל הבליעה של קורח עדיין בעולם, דבלועי קורח אומרים משה אמת ותורתו אמת, דהרבנים הם אמיתיים, אך 'והם' – היינו המשמשים, בדאים, כלומר, שכל דבריהם של גדולי ישראל הם בעצת משמשיהם, והמשמשים בדאים, וכל הטוענים כך מהראוי שידעו כי דבר זה מירושתו של קורח הוא...

וילנו כל עדת בני ישראל וגו' אתם המתם את עם ה': (יז ו)

לכאורה צריך להבין תלונתם, הלא כולם ידעו שקרח ועדתו חלקו על הכהונה ולכן נענשו כדין על מעשיהם הרעים, ומדוע אם כן התלוננו על משה ואהרן. ומבאר הרה"ק מאיז'ביצה זי"ע בספרו "מי השילוח": שבני ישראל טענו שהיה על משה ואהרן למחול על כבודם וממילא לא היו קרח ועדתו נענשים, כי בודאי שידעו שהקב"ה תובע עלבונם של צדיקים יותר מעלבונם, כדמצינו בזה"ק אצל פרעה וקוב"ה לא תבע מיניה עד דסריב בהו בישראל דכתיב 'עודך מסתולל בעמי הנה יד ה' הויה במקנך', וכן מצינו גבי ירבעם, שהקטיר זבחים לע"ז ולא קרה לו כלום, ואילו כאשר פגע בנביא נתייבש ידו, ונמצא שקרח ועדתו נענשו על שפגעו במשה ואהרן, וסברו כלל ישראל שהיה להם למחול על כבודם, אבל האמת, שיצא חרון אף ה' רק מצד כבוד השי"ת, כי משה ואהרן מחלו על כבודם בענוותנותם ובשפלות רוחם, כמ"ש 'ונחנו מה', וזה גופא נחשב לבנ"י לחטא שהרהרו אחר משה ואהרן, וחשדו בהם שלא מחלו על כבודם.

הרמו מתוך העדה הזאת ואכלה אותם כרגע: (יז י)

בפסיקתא: לכך אמר להם הרמו – בתרומה מן החולין. כתב רבי אברהם אזולאי בספרו "בעלי ברית אברם": לפי דברי המדרש אפשר לומר שכאשר אמר הקב"ה למשה 'הרמו מתוך העדה הזאת' הבין משה שלא יוכלו להינצל מכל בני ישראל אלא כשיעור תרומה והשאר ימותו. אך למרות שבתרומה ישנם כמה שיעורים, 'עין יפה' היא אחד מארבעים, 'עין בינונית' אחד מחמישים

שואל הרמב"ן: ולא ידעתי טעם לאיסור זה, שהרי קטורת זרה הקריבו וזר שעשה כלי שרת להקריב בחוץ באיסור אינו מקודש. ותיירץ: אבל יש לומר, כי בעבור שעשו כן עפ"י משה היו קודש, כי הם הקדישו אותם לשמים לפי שחשבו שיענה אותם האלקים באש ותהיינה המחנות האלה כלי שרת באהל מועד לעולם. והקשה ה"חתם סופר" זצ"ל [שו"ת או"ח סימן לז]: מאי טעמא עשה מהם ציפוי כי הקדישום, והרי ההקדש היה על תנאי, אם יבחר בהם ה', והרי השי"ת לא בחר בהם וא"כ לא הוקדשו? אלא ע"כ מוכח מזה דהשי"ת בחר באהרן, והו"ל מתנה על מה שכתוב בתורה שהתנאי בטל ומעשה קיים, והווי אות לבני מרי.

את המחנות החטאים האלה בנפשתם וגו': (יז ג)

אומר הרבי ר' נפתלי מרופשיץ זי"ע: הקשים שבבעלי המחלוקת הם אותם שמשתפים במריבותיהם גם את "הנפש", כאילו המחלוקת היא לשם שמים...

ולא יהיה כקרח וכעדתו כאשר דבר ה' ביד משה לו: (יז ה)

מסביר הנצי"ב זצ"ל: סוגים שונים יש בבעלי מחלוקת: (א) יש שכונתם להזיק, ומטרתם תועלת הפרט. (ב) יש שכונתם לטובה, לשם שמים. במחלוקת קרח ועדתו היו משני הסוגים. קרח נתכוון לטובת עצמו, דתן ואבירם היו אנשי ריב ומדון, אבל בעדתם נזדמנו גם תמימים, בעלי כוונה רצויה, שעליהם מעיד הכתוב שהיו נשיאי עדה קריאי מועד אנשי שם. אבל התורה מזהירה על כל מחלוקת שהיא אסורה: "ולא יהיה כקרח" – שנתכוון להנאת עצמו. וגם לא "כעדתו" שבתוכה היו תמימים שנתפתו להאמין שזוהי מחלוקת לשם שמים.

וכן אומרים בשם ה"חזון איש" זצ"ל שאמר: שזה ברור שהפסוק 'ולא יהיה כקרח וכעדתו' – לא בא לומר למי שאינו צודק בטענתו שאסור לו לחרור ריב, דזה פשיטא, אלא אדרבה, אף כשהנך צודק הרחק מן המחלוקת...

בספר "כרם חמד" [מהגאון רבי יהודה רבינוביץ זצ"ל מתלמידיו של הגאב"ד מטשעבין זצ"ל] מביא: דאיתא בגמרא [ב"ב עד.] דא"ל ההוא טייעא לרבה בר בר חנה,

ועל כך השיב לו אהרן: גם משה שלוחו של מקום, ואם כן המתן כי 'וינחם ה' על הרעה אשר דבר'.

אומר הרה"ק ה"ישועות משה" זי"ע מויז'ניץ: רשעים בחייהם קרויים מתים. על ידי שיעמוד ויתבונן בחילוק העצום וההבדל הנשגב בין הרשעים הקרויים בחייהם מתים, ובין אלה שחייהם חיים – חשבון זה יביאהו ל'ותעצר המגפה', לעצור מלרדוף אחר הענינים שהעושה אותם נכנס למגפת המתים ונחשב כמת ח"ו.

הרה"ק ה"תפארת שלמה" מראדומסק זי"ע אמר: שפינחס במליצה זאת עצר המגפה שאמר ראו מה בין החיים ובין המתים, החילוק ביניהם שהחיים עודם בכחם לעשות מצוות ומעש"ט אבל המתים עוד לא יעשו שום דבר טוב כי במתים חפשי, זה הפירוש 'ויעמוד' שהוא תפילה להשי"ת כמ"ש אין עמידה אלא תפילה שנאמר 'ויעמוד פנחס ויפלל', במליצה ראו מה בין החיים ובין המתים ועי"ז עצר המגפה.

הרה"ק רבי אברהם שלמה מלעלוב – ירושלים זי"ע מפרש: שאהרן הכהן העמיד עצמו על ענין זה עם מסירות נפש בכל כוחו, וכך אמר: או שכולם יהיו בין החיים, או שאף הוא יהיה כלול בין המתים. כי רק במסירות נפש אפשר לפעול.

וישב אהרן אל משה אל פתח אהל מועד והמגפה נעצרה: (יז טו)

אומר הרבי ה"אמרי אמת" זי"ע: ענוותנותו של אהרן הכהן, שהיה סבור שעדיין ניצב הוא רק בפתח העבודה 'אל פתח אוהל מועד' – ואינו ראוי להיכנס לפני ולפנים, היא שגרמה לכך ש'המגפה נעצרה'.

וקח מאתם מטה מטה לבית אב מאת כל נשיאיהם וגו': (יז יז)

מבאר הרה"ק ה"נועם אלימלך" זי"ע: שתקח מאתם, פירוש, זאת תקבל מאתם לעיקר בעיניך, 'מטה' פירוש הכנעה, שכן מטה הוא מלשון 'זיך בייגען', 'מאת כל נשיאיהם', שיוכנעו בנשיאותם שלא יתגאו שהם גדולים וחשובים, כי העיקר הוא שאחר כל המעלות להישאר בהכנעה ושפלות. עיי"ש בהמשך דבה"ק.

ו'עין רעה' אחד משישים, שיער משה רבינו שהקב"ה יחוס על כלל ישראל ויותר מהם כשיעור עין יפה שהוא אחד מארבעים.

כאשר משה בא לבקש רחמים מלפני הקב"ה ידע הוא שאין כל אפשרות לבטל את הגזירה לגמרי, לכן ביקש מהקב"ה להפוך את הגזירה ובמקום שיוותרו מכל בני ישראל רק אחד חלקי ארבעים, ימותו מהם כשיעור הזה והשאר יינצלו.

אלא שמעתה יש להבין, הרי שיעור אחד מארבעים מתוך שש מאות אלף שמנו בני ישראל הוא חמש עשרה אלף, כיצד ייתכן שלבסוף מתו רק ארבע עשרה אלף ושבע מאות, כמ"ש בפסוק יד: 'ויהיו המתים במגפה ארבעה עשר אלף ושבע מאות מלבד המתים על דבר קרח'?

התשובה לכך כתובה בפסוק עצמו 'מלבד המתים על דבר קרח' – שלש מאות הנותרים מתו יחד עם קרח עצמו, היו אלו מאתים וחמשים מקריבי הקטורת וחמשים בני משפחתו של קרח, כולל דתן ואבירם שמתו עוד קודם לכן כאשר פתחה האדמה את פיה.

ויעמד בין המתים ובין החיים ותעצר המגפה: (יז יג)

בגמרא במסכת שבת איתא: שמלאך המוות בעצמו מסר למשה רבינו ע"ה את סוד הקטורת לעצור המגיפה בעת שהיה למעלה בקבלת התורה.

שואל השל"ה הק': מאחר ומלה"מ בעצמו מסר למשה את סוד הקטורת, למה ביקש עתה להמשיך את המגיפה ואף התווכח עם אהרן על כך?

ומיישב ע"ד פשוט, שבוודאי אין כח לעשות פעולה נגד גזירת השי"ת שכאשר הוא גוזר כי אדם פלוני ימות לא תועיל לו קטורת ולא שום המצאה בעולם. ומה שמסר המלאך למשה זה מה שאינו נגזר מפי הקב"ה אלא מה שמלאך המוות מוסיף מדעתו כמאח"ז כיון שניתנה רשות למשחית וכו'.

והנה במגיפה זו היו רבים שפירט אותם הקב"ה וגזר עליהם מיתה, ובא מלה"מ לשחטם, אך אהרן היה מחזיק בידו ולא הניחו, ע"כ השיב לו מלה"מ מה אתה עושה, הלא בפלוני ופלוני אני שלוחו של מקום, ולא מועילה הקטורת אלא רק על מה שאני מוסיף מדעתי. ולפי זה אפשר לפרש את הפסוק 'ויעמוד בין המתים ובין החיים' דהיינו בין אלו שנגזרה עליהם מיתה מפי הקב"ה בעצמו, לבין החיים שלא נגזרה עליהם מיתה.

ואת שם אהרן תכתוב על מטה לוי וגו': (יז יח)

החיד"א ז"ל בספרו "פני דוד" כתב בשם רבינו אפרים, שעל כל מטה ומטה נכתב שם השבט וגם 'שם אהרן', ועל שבט לוי היה כתוב אהרן לבד, כדי שלא ליתן פתחון פה לבעל הדין לחלוק ולומר, אילו היה שמי כתוב אצל אהרן, היה פורח מטה שלי כמותו! לכך היה עם כל אחד ואחד, להראות שאין להם שותפות עם אהרן בכהונה. ומסיים החיד"א: והוא חידוש גדול אם קבלה נקבל!

והיה האיש אשר אבחר בו מטהו יפרח והשכותי מעלי את תלונות בני ישראל: (יז כ)

שאל הגאון ר"ד קופלמאן זצ"ל ר"י לוצרן: מדוע לא הראה הקב"ה ישר בהתחלה את האות שבמטה כדי שיאמינו שאהרן הוא הנבחר? אלא, כי כל עוד היה קורח עם ליצנותו לא היה מועיל מאומה, כי מול ליצנים לא יועיל שום אות או מופת, רק אחר שנבלעו קורח ועדתו יעזור המופת.

ויהי ממחרת ויבא משה אל אהל העדות והנה פרח מטה אהרן לבית לוי ויצא פרח ויצץ ציץ ויגמל שקדים: (יז כג)

אומר הרבי ר' בונם מפשיסחא זי"ע: כשם שיש באילן פרחים וציצים ופירות, כך יש לכל ישראל חלק, זה בפרח וזה בציצים, אך הפירות הם בזכות הכהן – הצדיק.

הרה"ק רבי מנחם מאמשינוב זי"ע אמר לבאר את השאלה, שאחר שכבר ראו בני"י איך קורח ועדתו נבלעו ומקטירי הקטורת נשרפו באש, אמאי עדיין נצרכו לבחינת המקלות והסימן של פרח מטה אהרן, להוכיח צדקת הכהונה.

וביאר: דאכן כבר ידעו שכל ההתמנות של אהרן הוא מן השמים, אך עדיין היה להם תרעומת בלב, אמאי נבחר אהרן יותר מכל הנשיאים, ובכדי להשקיט את התרעומת הזו, בא הברור של המטות לגלות מפני מה אכן נבחר אהרן, כמ"ש 'ושכותי מעלי את תלונות בני' אשר הם מלינים עליכם', ואכן כשראו שפרח מטה אהרן, ראו את דרגת אהרן שגם אחר ההתמנות שלו, לא בא לשום התנשאות ונשאר בבחינת 'מטה' דהיינו בענוה ושפלות כמקודם.

וזוהו 'ויראו' – זיי האבען פארשטאנען 'ויקחו' און זיי האבען ארויס גענעמען פון דעם, 'איש מטהו' – שמי שהוא בבחינת 'איש' מלשון חשיבות, יזהר שלא יבוא לידי התנשאות אלא ישאר בבחינת 'מטה' דהיינו בהכנעה וענוה.

ויוצא משה את כל המטות ויראו ויקחו איש מטהו: (יז כד)

שאל הרה"ק רבי דוד משה מצ'ורטקוב זי"ע: לכאורה תמוה, דבשלמא שהוציא את מטהו, מובן הדבר, כי בו ראו את הנס "והנה פרח מטה אהרן ויצץ ציץ ויגמל שקדים", אבל הנשיאים למה הראו את מטותם? ולמה נכתב פרט זה בתורה?

אלא, יש בזה מוסר השכל, הנשיאים לקחו איש מטהו "להראות" שמטותם לא פרחו, שכל אחד מהנשיאים היה בעל מדריגה כזו שהיה לו עוז להסתובב בכל המחנה ולהראות שאהרן נבחר והוא לא נבחר.

אמר הרה"ק ה"מקור ברוך" מסערט זי"ע בדרך צחות: עפ"י המימרא בפי הבריות, שכל אחד מתלונן על גורלו המר וחושב בדעתו שצרתו גדולה יותר משל חבירו, ואולם אם היה רואה לפניו הצרות של אחרים ודאי שהיה בוחר בגורלו.

מטה רומז לצרות שהוא מלשון כפיפה, על דרך הכתוב "ומטה ידו עמך", ועל כן כאשר הוציא משה את כל המטות, 'ויראו', את הצרות של כל אחד ואחד מישראל, 'ויקחו איש מטהו', לקח כל אחד את המטה שלו והסכים להשאר עם צרותיו, מכיון שנוכח לדעת שצרות חבירו מרים הם משלו.

בשם הרה"ק רבי מנחם מאמשינוב זי"ע: אחר שפרח מטה אהרן כתיב 'ויראו ויקחו איש מטהו', והקשה למה סיפרה התורה שכל אחד לקח מטהו הלא העיקר הוא שפרח מטה אהרן? ותירץ, שהתורה מספרת שאחר שפרח מטה אהרן לקח כל אחד מטהו – היינו שכל אחד ראה והכיר בעצמו שהוא רק 'מטה', עהר איז נאר א שטעקן...

ויאמר ה' אל משה השב את מטה אהרן לפני העדות למשמרת לאות לבני מרי וגו': (יז כה)

בש"ך עה"ת מבאר: "אמר כן, לפי שיכולים לומר שאולי

התמימות והשלמות ויש עוד מלחמת היצר, כדי שיהיה לנו עוד חיות בעוה"ז.

ועבדתם עבודת מתנה: (יח ז)

בספר "קול יעקב" מבאר: הענין שיש בני אדם שמדמים שבשמקיימים תורה ומצוות – שהם עושים מאומה להשי"ת, אבל אילו חכמה השכילו היו יודעים שאין עושין מאומה להשי"ת, 'שאם צדקת מה תתן לו' [איוב לה ז], רק השי"ת מרוב רחמיו וחסדיו שחפץ להטיב, נתן לנו מתנה זו שנוכל לעבוד לו בתורתו ובמצוותיו, כדי שנזכה לחיים הנצחיים כטבע הטוב להטיב.

וז"ש 'ועבדתם' – כשתעבוד מאומה להשי"ת, תדעו שהיא 'עבודת מתנה', והיינו שהוא מתנה שנתן לנו השי"ת שנוכל לעבוד אותו, ואין עושים בזה מאומה להשי"ת, ולא יחזיק טיבולתא לנפשיה כלום.

ואני נתתי לך את משמרת תרומתי לכל קדשי בני ישראל לך נתתם למשחה ולבניך לחק עולם: (יח ח)

מפרש ה"פנים יפות": לפי שהתרומה לא נהגה אלא משבאו לארץ, א"כ הו"ל כנותן דבר שלא בא לעולם ואינו קונה, אבל לפי דעת הפוסקים בחו"מ סי' ר"ט בנותן דבר שבא לעולם עם דבר שלא בא לעולם נקנו שניהם, א"כ כיון דמתנות כהונה שהם מן הקדשים לכל קרבנם ולכל מנחתם נהג באותה שעה במדבר, נקנו שניהם. והיינו דכתיב: 'את משמרת תרומתי לכל קדשי בני ישראל' – דאגב שאר קדשי בני ישראל יקנו גם התרומה.

ה"עברא דדשא" מביא שהקשה בספר "נועם מגדים" אמאי הפסיק באמרו 'למשחה' בין 'לך ולבניך', והו"ל לכללם יחד ולומר 'לך ולבניך למשחה לחק עולם'.

הרב מטשעבין זצ"ל תירץ [בספרו דובב מישרים ח"א סי' קי"א אות ב]: דבקדשים הנאכלים לפנים מן הקלעים לא היה אפשר לקיים מצות 'למשחה' – לגדולה, כדרך שהמלכים אוכלים, דהיינו לאכול בישיבה, שהרי 'אין ישיבה בעזרה אלא למלכי בית דוד בלבד', אבל הכהן גדול היה יכול לישב בעזרה כמו מלכי בית דוד, וזהו 'לכל קדשי בני' לך נתתם למשחה', שגדולה זו כדרך שהמלכים אוכלים – לשבת בעזרה, ב'כל' קדשי בני ישראל דהיינו גם קדשים הנאכלים

נעשה ע"י כישוף או ע"י אחיזת עינים, כמו שמראים אילנות נושאים פירות, לזה אמר 'השב' – למשמרת לאות', כי אחיזת עינים אינו עומד כי אם י"ב שעות וזו עומדת עוד עד היום [כדאמרינן בהוריות יב. שמקלו של אהרן שקדיה ופרחיה נגנז עם שמן המשחה וצנצנת המן], בזה ידעו כי אינו ע"י כישוף או אחיזת עינים".

ויעש משה כאשר צוה ה' אותו כן עשה: (יז כו)

ה"אגרא דכלה" מבאר, שהקב"ה צוה למשה 'השב את מטה אהרן וגו' ותכל תלונתם' וגו', ולפ"ז היה לו למשה רבינו הנאה מזה שהשיב את המטה, שע"ז לא ילנו עוד בני ישראל על אחיו אהרן.

לכן נאמר אחריו 'ויעש משה כאשר צוה ה' אותו', שמשה רבינו לא עשה הדבר להנאתו כלל, כי אם מפני שכן צוה לו השי"ת, ואף שעשה כן במחשבה וכוונה זו כדי שתכלה תלונות בני ישראל, כיון שזהו טעם המצוה שאמר השי"ת, מ"מ לא כיוון בטעם הזה לצד הנאת עצמו שיש לו מזה כלל.

הן גוענו אבדנו כלנו אבדנו: (יז כז)

אומר הרה"ק ה"צמח צדיק" מו"ז'ניץ זי"ע: אילו נמות כעת, בטרם שבנו בתשובה, הרי 'אבדנו כלנו אבדנו' – הננו אבודים משני עולמות, מהעולם הזה והעולם הבא.

כל הקרב וגו' האם תמנו לגוע וגו': (יז כח)

כותב הרה"ק ה"תפארת שלמה" זי"ע: יש לרמז, הנה אם האדם הוא בתכלית השלימות ואין לו עוד שום תאות היצר, אז אין לו עוד חיות בעוה"ז. וזה מה שאמר הכתוב 'כל הקרב הקרב אל משכן ה' – היינו שכבר נתקרב לקדושה כ"כ והגיע עד לידי שלימות 'ימות', כבר גמר תכליתו בעוה"ז ועליו להיפטר מן העולם.

וכמו ששמעתי מפי אדמו"ר הרב הג' הק' וכו' מו"ה ישעיה זלה"ה אבד"ק פשעודבז אשר אמר טרם פטירתו פירוש בהמשך הפסוק: 'האם תמנו לגוע' – שזה שאמר משרע"ה, שאכן התקרב ביותר עליו למות אבל אנו – האם כבר השגנו מעלת השלימות [תמים – מלשון תמים תהי' וגו'] אשר האדם צריך להשיג בחייו שכבר יוכל להיות מוכן ח"ו לגוע. ובזה גם יש לבאר הכתוב [איכה ג כב] 'חסדי ה' כי לא תמנו', פי' זהו החסד הגמור מהשי"ת שאיננו באים לתכלית

לפנים מן הקלעים, הוא רק לאהרן ולא לבניו. ועיי"ש בח"א עמ' צה שמאריך לתרץ את קושיית ה"נועם מגדים" גם בדרך העבודה.

ברש"י: בשמחה. לשון שמחה הוא זה, כמו 'הנה הוא יוצא לקראתך וראך ושמח בלבו'. משל למלך שנתן שדה לאוהבו, ולא כתב ולא חתם ולא העלה בערכאין. בא אחד וערער על השדה. אמר לו המלך, כל מי שירצה יבא ויערער לנגדך, הריני כותב וחותם לך ומעלה בערכאין. אף כאן וכו'.

הקשה ב"עברא דדשא": דלכאורה במשל של המלך, מי מונע מהמלך לחתום לו בשטר בלי שום ערעור, ואמאי עליו לחכות שיהיה ערעור. אך י"ל שזה גנאי למלך שצריך לכתוב ולחתום שטרות על מתנות שהוא נותן, הרי 'דבר מלך שלטון ומי יאמר לו מה תעשה', ובדיבורו בלבד סגי, ולכן כל זמן שאין ערעור הרי זה גנאי שהוא עושה חיזוק לדבריו, ולכן שמח המלך שהיה ערעור שכעת הוא יכול לחתום ולהעלות בערכאין, בלי שיהיה גנאי.

וכן הוא בנמשל, כי בודאי אין אנו מבקשים שיהיו מניעות וערעורים מצד היצר בעבודת ה', ומלכתחילה היו מבקשים שיהיה בלי שום נסיונות, אבל מכיון שמחמת שבירת הכלים נקבע שכך הוא הסדר בעבודת ה', וזו היא הנחת רוח שנגרמת למעלה, דייקא ע"י הנסיונות, אזי כשעומדים בנסיון, הרי אין לך שמחה גדולה מזו, כי עי"ז מתברר השטר, דהיינו מה שאמר הקב"ה 'שטרי קודם', ע"י העדות של בני' בהאי עלמא שמתחזקת בזה שעומדים בערעורים, כי למלאכים למעלה בשמים אין כלל נסיונות.

וזו היא השמחה במה שנאמר 'ואני הנה נתתי לך את משמרת תרומתי', מה שבני ישראל מצווים לשמור את עצמם בטהרה, להתגבר על הנסיונות, כי זה גופא מחזק את השטר והעדות.

כל חלב יצהר וכל חלב תירוש ודגן ראשיתם אשר יתנו לה' לך נתתים: (יח יב)

ברש"י: 'ראשיתם' - זו תרומה גדולה.

ה"עברא דדשא" מביא בשם הקדמונים שעמדו מפני מה נקראת תרומה 'גדולה', הלא אין לה שיעור ומן התורה חטה אחת פוטרת את הכרי, ואף מדרבנן מדה בינונית אינה אלא אחד מחמישים, ולא כמעשר ראשון ושני שהם אחד מעשרה, והם גדולים בשיעורים ממנה.

בספר יראים [סי' קמו] כתב ב' פירושים: או שגדולה פירושו חשובה שהרי היא ראשונה, וכן כתב בספר המנהיג [הל' שבת סי' מד], או משום שהיא יכולה להיות גדולה, שהרי אין לה שיעור, שבידו להפריש כמעט כל שדהו לתרומה גדולה, רק שישיר מקצת, כדתן המרבה בתרומה וכו' ר"ט ור"ע אומרים עד שישיר שם חולין, ואילו במעשר ותרומת מעשר קי"ל המרבה במעשר פירותיו מתוקנים ומעשרותיו מקולקליו, כי שם מעשר לא חל עליו אלא כפי חשבון. ובספר חרדים [פרק נב, והובא בשלה"ק שער האותיות קדושת האכילה אות כה] ביאר שהוא בלשון סגי נהור, כמו שקורין לקידוש של יום שבת 'קידושא רבא' לפי שהוא קטן כמ"ש הר"ן. וי"ל שבמכוון קראו להני עינים כך, להודיע שלמרות החסרון יש בהם צד מעלה, ומקור הלשון 'סגי נהור' הנאמר על סומא מורה על כך, שהרי הסומא שענינו שמורות טפי בטהרה באמת סגי נהור.

כל פטר רחם יהיה לך אך פדה תפדה וגו': (יח טו)

ה"שפת אמת" זי"ע בחידושויו על הש"ס [בכורות ז]. מדייק בלשון הפסוק שנכתב 'יהיה לך', שמשמע מלשון זה שתינוק בכור שייך לכהן, אלא שציווה הקב"ה לאהרן הכהן ולבניו שייקחו פדיון חמש סלעים ואז נהיה שייך לאביו. ולפי"ז מבאר השפ"א שזה ההסבר בתקנת הגאונים שתקנו בפדיון הבן, שהכהן אומר לאבי הבן: "במאי בעית טפי ליתן לי, בנך בכורך או לתת הפדיון חמש סלעים", שמשמע כי הבן שייך לכהן, כי אכן באמת הבכור שייך לכהן ולא לאבי הבן, עד לאחר שהוא נפדה.

לפי זה מבאר הגה"ח רבי יהושע זילברמן זצ"ל מויערשוב – תל אביב, [זכיתי להכיר בימי נעורי בת"א, והיה דמות מיוחדת שכשבהולכו ברחוב היו מביטים אחריו, שהיה לו הדרת פנים מיוחדת והיה בעל מקריא בר"ה בבית המדרש בגור, נלב"ע בכ"ב סיון תשל"א ומנו"כ בירושלים], את דברי הגמרא סוף מסכת פסחים [קכא]: המסתפקת מי מברך את ברכת שהחיינו בפדיון הבן, האם הכהן או אבי הבן. והנה מדברי ה"שפת אמת" הנזכרים יוצא שהכהן גם מקיים מצוה מהתורה כשמקבל את כסף הפדיון, כי הרי הבן שייך לו עד שמקבל הפדיון, ועליו נאמר 'אך פדה תפדה', ולכן מקום היה לשאול אולי הוא מברך. אמנם מה שמצדדת הגמרא לומר, כי אבי הבן הוא המברך כי הוא עושה את המצווה, אין הפירוש שאין

הכהן עושה מצוה, אלא שהמצווה של אבי הבן הוא העיקר לגבי ברכה, כי עליו הטילה התורה את עיקר המצוה לפדות את בנו ככתוב 'וכל בכור בניך תפדה', אולם מטעם כך שההנאה עצמה באה לידי הכהן, לכן היה הו"א שהוא יברך.

הרבי ה"אמרי אמת" זי"ע אמר: בפדיון הבן של בני מאיר [הי"ד זצ"ל] בעוד שאבי השפת אמת היה חי, ואמר אז: שכל המצות שישראל עושים גם הקב"ה עושה, תפילין – תפילין דמארי עלמא, כן גם פדיון הבן, שהקב"ה יפדה את ישראל מכל הצרות והגלות, זה הוא פדיון.

והוסיף ע"ז האמרי אמת: שזה הפירוש: אשר קדשנו במצותיו, המצות שהקב"ה עושה.

בספר "חידושי הגאון ר' שלמה היימן" זצ"ל [עמ"ס קידושין סי' ג'] מסופר: שהיה נוכח בפדיון הבן, והגיע זמן מנחה, התעורר דיון מה יש להקדים האם תפילת מנחה או פדיון הבן? וכולם כאחת טענו שמנחה קודמת, שהלא תדיר ושאניו תדיר קודם. ומאידך פסק הגר"ש היימן זצ"ל שיקדימו את מצות פדיוה"ב למנחה, כיון שפדיוה"ב הוי 'פריעת חוב' לכהן ועדיף להקדים את פריעת החוב שהוא ממון של אחר, ומובא שם שהגר"ח שמע פסק זה והסכים עמו לדינא.

ופדיו מן חדש בערך חמשת שקלים: (יח טז)

דבר ידוע ומקובל הוא, כי הנהנה מסעודת פדיון הבן, כאילו התענה שמונים וארבעה תעניתים. ועי' ב"שדי חמד" שכתב שאינו יודע מקור לזה אלא דמכיון שאומרים כן מסתמא כן הוא. ונאמר משמו של הגאון רבי יוסף חיים זוננפלד זצ"ל רבה של ירושלים רמז לזה: מהפסוק [שמות יג] וכל בכור בבניך תפדה, בבני"ך תפדה"ר"ת ב פדיון ב כור נ הנית י חשב כ אילו ת ענית פ"ד ה תענית.

ויאמר ה' אל אהרן בארצם לא תנחל וגו' אני חלקך ונחלתך בתוך בני"י: (יח כ)

שואל ה"חתם סופר" זצ"ל: דלכאורה צריך להבין, דהרי בכל מקום בתורה אף שכתוב וידבר ה' אל משה ואל אהרן היה הדיבור רק למשה שיאמר לאהרן, [חוץ מפרשת שתוי יין], וא"כ מדוע כתוב כאן 'ויאמר ה' אל

אהרן'? ועוד קשה, מדוע כתוב "ויאמר" שהיא אמירה רכה ולא כבכל מקום "וידבר" [-אמירה קשה]? ותיירץ, דהנה אהרן הכהן היה כל הזמן מעורב בתוך בני"י, כפי שמביא רש"י עה"פ ויבכו בני ישראל את משה וגו' ובאהרן כתיב "כל" בני"י, ומפרש לפי שהיה אהרן אוהב שלום ורודף שלום וכו' לכן כתוב כל בני"י, שבמיתתו בכו כולם, וא"כ יוצא שלאהרן לא היה הרבה זמן להתעסק בעבודת ה', וע"ז אמר לו הקב"ה: שאין לו מה לדאוג ע"ז, אני חלקך ונחלתך בתוך בני ישראל, הגם שאתה בתוך בני"י – שאין לך כ"כ הרבה זמן להדבק בי – מ"מ אני חלקך ונחלתך – די וועסט בלייבען שטענדיג אונגעבינדען אין מיר.

ועבד הלוי הוא את עבודת אהל מועד והם ישאו עונם: (יח כג)

הרה"ק ה"דבר חיים" מנדבורנה זי"ע אומר עפ"י דברי הרבי ר' שמעלקא מניקלשבורג זי"ע אשר נתן עצה בעבודת ה', שהמתפלל עם אלף בני אדם יהיה נדמה בעיניו כאילו הוא מתפלל עם אלף עצים. והכוונה שלא יהיה לו פניות בשעת תפילתו להתגדל בעיני הניצבים עליו ורק ידמה שאין איש אתו ורק הוא לבדו עומד לפני מלך מלכי המלכים. וזה יש לרמז ועבד הלוי "הוא", שיהיה נדמה בעיניו כאילו רק "הוא" נמצא באהל מועד, ואין איש עמו. "והם" – אם זוכר גם את שאר העם, אזי 'ישאו את עונם', ודו"ק.

ונחשב לכם תרומתכם כדגן מן הגורן: (יח כז)

אומר הגה"ק מזידיטשוב זי"ע: וכי יכול הגרעין שהורם לתרומה להתנשא ולומר יתרונותי וזכויותי המיוחדים גרמו לי שהתרוממתי על יתר גרעיני החולין? שהרי כשם שאין לגרעין הזה מעלה מיוחדת במהותו ובעצמותו, כך אין לזה שהתנשא להיות מנהיג ופרנס על הדור להתגאות על העם. "ונחשב לכם תרומתכם" – זה שהתרוממתם להיות מנהיגי הדור, יהיה בעיניכם "כדגן מן הגורן" – כדגן שהורם לתרומה, שאין לו להתגאות על כך.

[ועי' ב"ישמח ישראל" ליו"כ – על המשנה היו מעבירין לפניו פרים ואילים ע"ש.]

הגה"ק מבערד'אן זצ"ל, מביא בספרו בשם הרבי ר'

מנדיל מרימנוב זי"ע: אפילו כשישראל מרימים וממנים עליהם לראש מי שאינו צדיק, וזה ע"י הסכמת הדור, משפיעים מן השמים שיהיה צדיק, כמו שמועיל הדיבור באומרו הרי זו תרומה, שמתקדשת התבואה והאוכלה חייב מיתה.

ה"חתם סופר" זצ"ל מסביר: הרי לכאורה היה לשבט לוי יותר מאשר לשאר השבטים, שכל שבט לקח חלק י"ב והם לקחו חלק עשירי מכל היבול. אלא רוצה אדם בקב שלו מתשעה קבים של חבירו, שחשוב היה לישראל חלקם המועט יותר מחלק המרובה של הלוי. לכן בירכם הקב"ה: 'ונחשב לכם תרומתכם כדגן מן הגורן', כאילו היה הדגן שלכם מראשיתו.

ה"כתב והקבלה" מפרש: שר"ל שהמעשר שהכתוב קורא "תרומה" אשר אתם לוקחים מבני ישראל, יהיה חשוב בעיניכם כאילו הוא שלכם, כאילו היה הדגן מגורנכם, והתירוש מיקבכם, ואת שלכם אתם מקבלים, כי הוא חלק הנחלה שיהיה ראוי לכם בארץ, והישראל הוא העובד עבודתכם לדוש תבואתכם ולמלאות חביות יין מיקביכם, לכן לא תצטערו על שאתם צריכים להיות מן המקבלים ולהחשב כמאן דאכיל לאו דיליה.

מכל מתנתיכם תרימו את כל תרומת ה' מכל חלבו את מקדשו ממנו: (יח כט)

כתב ה"נועם מגדים": 'מכל חלבו' – יותר משאדם יכול להשיג קדושה ומדרגות ע"י מיעוט חלבו, היינו על ידי תעניות וסיגופים, 'את מקדשו ממנו' – הוא יכול להגיע למעלת הקדושה על ידי הסתכלות בגדולת הבורא "ממנו", מתוך עצמו.

ואכלתם אותו בכל מקום אתם ובתיכם כי שכר הוא לכם חלף עבודתכם וגו': (יח לא)

אומר הרה"ק ה"צמח צבי לצדיק" זי"ע: מאחר ששכר מצוה בהאי עלמא ליכא, אם כן השכר 'כי שכר הוא לכם' – אינו עבור העבודה עצמה, אלא 'חלף עבודתכם' – על כך שלא החלפתם את עבודת הקודש בעבודה אחרת.

ה"עברא דדשא" מביא דעמדו המפרשים מהי הנתינת טעם 'לפי שהוא שכר עבודתכם' לכן נאכלים בכל

מקום [ע"י אוה"ח הק'], ולכאורה אדרבה כיון דהוי שכר על עבודת המקדש היה מובן יותר שיהיה חלקם קודש, לאכלו מקום קדוש דייקא.

אכן על דרך העבודה י"ל שבהשפעת עבודת המקדש נתעלו שגם בבואם לביתם יוכלו להתקדש, ולא להימשך אחר הגשמיות, וזה השכר עבור עבודתם, שניתן להם דייקא מעשר הנאכל בכל מקום אתם וביתכם, להמשיך הקדושה אף שלא במקום המקדש.

ולא תשאו עליו חטא בהרימכם את חלבו ממנו ואת קדשי בני"י וגו' ולא תמותו: (יח לב)

אומר הרה"ק ה"אש דת" מאוז'רוב זי"ע: גדול כח החזקת הכהנים – 'קדשי בני ישראל' – שעל ידי כך זוכים לחיים נצחיים – 'ולא תמותו', כי אף עמי הארץ יש להם תקנה בהחזקת תלמידי חכמים שעליה נאמר: 'ואתם הדבקים בה' אלקיכם חיים כולכם היום'.

אמרות טהורות מצדיקים זי"ע שנאמרו בענינים שונים:

פעם כשפרצה מגיפה בעיירה וולשצובה, פנו מספר בעלי בתים תושבי המקום אל הרה"ק ה"תפארת שלמה" מראדומסק זי"ע, לבקש ממנו, היות ועיר זו היא עיירת מולדתו, על כן יואיל נא לנסוע עמהם לשם לברכם שיסיר הקב"ה מהם כל חולי וכל מדוה. נעתר ה"תפארת שלמה" לבקשתם ונסע לעירם, ואסף את כל בני העיר שיבואו עמו להקיף את בית החיים בעיר. לאחר ההקפה פתח ואמר להם:

באהרן הכהן כתוב 'ויעמוד בין המתים ובין החיים ותעצר המגיפה'. ולכאורה שורת הדין נותנת שיעמוד רק בין החיים ולא בין המתים, כי הרי מה תועלת יש לה' מהמתים, ואף אם נאמר שהם צדיקים היושבים בגן עדן, מה תועלת יש להקב"ה מהם, הרי החיים מודים ומתפללים לה' ועובדים אותו, וגם שותים לחיים, ורש"י פירש בפרשת שופטים [דברים יח ג] בפרשת מתנות כהונה של הזרוע הלחיים והקיבה: לחיים, תחת תפילה, שנאמר 'ויעמוד פינחס ויפלל', והיה צריך לעמוד בין החיים ולפעול בעבורם בלבד, ולא ביניהם ובין המתים. והתירוץ הוא ש'ויעמוד בין החיים ובין

המתאוננים, ולמה רק להם אין חלק לעולם הבא? וביאר בזה, שאין זה עונש, רק אין טעם לתת להם עוה"ב, כי מי שהוא מהמתאוננים – גם כשיהיה בעוה"ב לא יהיה מרוצה וימשיך להתאונן, וא"כ מה יצא לו מעוה"ב?...

כותב הרה"ק ה"דבר חיים" מנדבורנה זי"ע:

... ובעין זה הוה מרגלא בפומיה של כ"ק אאמו"ר זיע"א [הרה"ק רבי איתמר זי"ע יו"ד כ"ב סיון] לומר בדרך צחות, כי לאחר שנברא היצה"ר ונשלח לעוה"ז לעשות מלאכתו, שב ובא לפני ב"ד של מעלה בטענה שאינו יכול למלא שליחותו מחמת שמו המוכיח עליו 'יצר הרע' לומר שהוא רע ועל כן הבריות יראים ונסים מפניו, ונתקבלה טענתו ושינו את שמו להיקרא מאז והלאה 'שטן', לאחר זמן חזר ובא ושוב טענתו עמו כי כל אשר יעשה לא יצליח, כיון שכבר נודע בין החיים אשר זה השטן אינו אלא היצר הרע הישן בעצמו, והשכימו עמו גם בפעם הזאת ושינו את שמו להיקרא 'בעל דבר'. אמנם לא ארכו לו הימים עד שנתגלה קלונו ברבים ושוב נודע לרבים אשר הבעל דבר הוא השטן והוא היצר הרע ושוב היו נסים ונמלטים מפניו כאשר ינוס האדם מפני הארי והוא שב ריקם בבושט פנים. לפיכך נמנו וגמרו לשנות את שמו מעתה ועד עולם לשם חדש "מנהג העולם" [בל"א "די היינטיגע וועלט"]. ואכן מני אז ואילך נעשה לאיש מצליח ועושה חיל...

תדע שכן הוא, שהרי כל אדם כי יחטא מכל מצוות ה' אשר לא תיעשנה ללכת בעצת יצרו הרע, והיה כי יוכיחוהו בשבט אנשים מדוע אתה עובר את פי ה', מיד תשובתו על לשונו לאמור 'והלא כמנהג העולם אני נוהג וכמעשה כולם אני עושה ואני מה כי תלינו עליו. על כן בני חביבים חברים מקשיבים זכרו ושמרו ואל תשכחו, הוא מנהג העולם הוא הבעל דבר הוא השטן והוא היצר הרע הישן נושן, עבד"ק ודפח"ח.

הרבי ר' יחיאל מאלכסנדר זי"ע אמר בשם הרבי ר' בונם מפשיסחא זי"ע: הקנאה – הם השנים

המתים' הכוונה היא שעמד להתפלל לפני ה' שיראה מה החילוק בין החיים אל המתים, ואיזה תועלת וקורת רוח יש לה' מהחיים, וכך פעל שהמגיפה נעצרה.

וסיים ה"תפארת שלמה" ואמר לבני העיירה: "גם אתם, מהרו והביאו יי"ש ונשתה לחיים", והביאו יי"ש ומגדנות ושתו בין כותלי בית החיים, וברכו זה את זה בהתרגשות בקול גדול 'לחיים' 'לחיים', ומיני אז לא נשמע עוד שוד ושבר בעיירה וולשצובה.

ה"לבוש" באו"ח [סי' רפ"ו סעיף א] כותב: עוד מצאתי טעם בשם רבינו תם [יו"ד ד תמוז] שהוקשה לו זה, דלמה אנו אומרים 'אשרי' בקול רם על הס"ת בשבת יותר מבשאר ימים, וענתה לו בת קול ואמרה לו: משום ראשי תיבות שבו, והם אלו: **אשר"י** – **א**חר **ש**ת **ר**אשונים **י**מים, **ישב"י** – **י**ום **ש**ביעי **ב**חר **י** – ה, **בית"ך** – **ב**רכת **י** – ה **ת**מלא **י**ין **כ**וס, **עו"ד** – **ע**ופות **ו**בשר **ד**גים, **יהללו"ך** – **י**שלוש **ה**סעודות **ל**יבוש **ל**בנים **ו**חלף **כ**סות, **סל"ה** – **ס**ליקא **ל**עשות **ה** בדלה. וכל זה לשבת וה"ה ליו"ט, שנקרא ג"כ 'שבת', ע"כ ויהיה ר"ת **ישב"י** – **י**ום **ש**בתון **ב**חר **י** – ה.

פעם איחר הרבי ר' מאיר'ל מפרמישלאן זי"ע לבוא בש"ק אל השוה"ט. אחר כך כשנכנס ל"טיש" שאלוהו מקורביו למה איחר? השיב להם, כי לא רצה להיכנס אל השולחן עד שיראה בעצמו שהוא הקטן ביותר מכל היושבים בשולחן. אבל נמצא שם איש אחד שעליו לא היה יכול לומר על עצמו שהוא קטן ממנו, עד שהתיישב בדעתו וחשב: "לולי שהייתי בדרגה כזו כאותו איש, בוודאי לא הייתי נוסע למאיר, והנה, האיש הלזה, אע"פ שהוא בדיוטא התחתונה כזו, מ"מ נוסע למאיר, בוודאי משום זה הוא גדול ממאיר, ויכולתי לבוא אל ה"שולחן"...

אמר הרה"ק ה"נתיבות שלום" מסלונים זי"ע: כתוב שלמתאוננים אין חלק בעולם הבא. וקשה, הרי יש עבירות חמורות הרבה יותר ממעשיהם של

הראשונות. התאוה – הם השנים האמצעיות. והכבוד – הם ימי הזקנה. ואמר על זה הרה"ק מאלכסנדר זי"ע בענוות רוחו: "אבל מה נעשה שעד שלא יצאנו מן האחד, כבר באנו אל השני, וכשבאים אל ימי הזקנה, יש את כל השלושה, הקנאה, התאוה, והכבוד".

מסופר על הרה"ק האדמו"ר האמצעי מליובאוויטש זי"ע, שפעם בימי חייו של אביו הרה"ק בעל ה"תניא" זי"ע, ישב בחדר והיה שקוע ועוסק בלימודו, וילדו התינוק נפל מתוך עריסתו באמצע השינה ופרץ בבכי בחדר סמוך, אך הוא לא שמע.

בקומה העליונה התגורר אביו הרה"ק בעל ה"תניא" זי"ע, שאף הוא התעמק בשעה זו בתורתו, אך בכל זאת קלטו אזניו את בכי התינוק. הבעל ה"תניא" הפסיק מלימודו, ירד לקומת הקרקע והרים את התינוק שנחבט, הרגיעו, הרדימו, והשיבו לעריסה. אחר כך העיר לבנו וא"ל: "אפילו אם מתעמקים מאד בתורה, אם מסוגלים לא לשמוע כשילד יהודי בוכה, לא זו הדרך!

אחד ממשמשיו של ה"חתם סופר" זצ"ל היה גאותן והתהלך נטוי גרון, שכן משמשו של גדול הדור הוא. ואף דוד יש לו שהוא עשיר גדול ומנהלו של הבנק בפרשבורג. פנה אליו פעם ה"חתם סופר" ואמר לו בחיוך: "איני מבין מדוע אתה מתגאה, מילא אם היית יודע ללמוד כרבך ועשיר כדודך – ניחא, אולם עכשיו שללמוד אתה יודע כדודך ועשיר אתה כרבך, מה לך להתגאות..."

אחד מגדולי ישראל אמר בדרך צחות על מחז"ל הרודף אחר הכבוד הכבוד בורח ממנו, והבורח מן הכבוד הכבוד רודף אחריו, דלכאורה מה החילוק בין הרודף והבורח, הרי בסופו של דבר דשניהם אינם משיגים את הכבוד, זה לפי שהכבוד בורח ממנו, וזה לפי שהוא בורח מן הכבוד?!

אכן, החילוק הוא בימי שיבה וזקנה, דאז כוחו של האדם נחלש, ולא יוכל לרוץ ולברוח, וא"כ הרודף אחר הכבוד לא יוכל להשיגו, שהרי לא יאה בכוחו לרדוף אחריה, ואילו הבורח מן הכבוד, הרי בימי הזקנה אין לו כח לרוץ ואז הכבוד משיגו...

סיפר ר' חיים שטערן ז"ל: כי כשקיבל בשנת תרצ"ו צו קריאה להתגייס לצבא, קם ונסע אל הרה"ק רבי שלום אליעזר'ל מראצפערט זי"ע – הי"ד [בנו של הרה"ק ה"דברי חיים" מצאנז זי"ע] – יו"ד ט"ז סיון. כשנכנס עם הפתקא אמר לו הרה"ק רש"א: "לפני התייצבותך קח עמך חתיכת סוכר, ותברך עליה שם שהכל ותינצל". הוא עשה כן, ונשתלח לחירות ללא כל בעיות. לשבת הבאה נסע שוב לראצפערט, ורש"א אמר לו: הרי אמרתי לך שתינצל, שכן שנינו במשנה בפרק כיצד מברכין "על כולם אם אמר שהכל יצא"...

סיפר הרה"ק רבי יצחק מאמשינוב נ"י. זי"ע – סופר ע"י נכדו כ"ק אדמו"ר מאמשינוב נ"י. שליט"א:

הגה"ק רבי חיים אלעזר וואקס זצוק"ל בעל ה"נפש חיה" [יו"ד ל' סיון], חתנו של הגה"ק מקוטנא זצוק"ל, נסע לארץ ישראל, ובעת נסיעתו שהה על הספינה ב' שבועות, ואז ברוב התמדתו למד שתי פעמים את כל הש"ס! וכשבאו להגיד לו שכבר הגיעו למחוז חפצם לארה"ק, היה כל כך טרוד בגירסתו, עד שלא שם לב למה שאמרו לו, ועל כן הגיב ואמר: ש"עתידי אין לו זמן"...

סיפורי השבוע

הגה"ק רבי חיים אלעזר וואקס זצ"ל רבה של קאליש – יו"ד ל' סיון:

ידוע היה בפעולותיו הכבירות למען עניי ארץ ישראל, בהיותו נשיא כולל פולין, מסר את נפשו וליבו להיטיב עמהם.

שובו, ביקש פ. לספר להם על דבריו המפליאים של הרבי. הוא תיאר את תגובתו התמוהה של הרבי, ואת הדאגה שמקננת בלבו מאז, הוא לא הבחין כי פניה של אמו הולכים ומחליפים גוון, חיוורון עמוק משוך על פניה, "אני יודעת למה התכוון הרבי", אמרה האם. "אסביר לכם הכל".

"זה קרה בשנת תש"א, השואה הנוראה היתה אז בעיצומה", שחזרה אמו של פ. "בחדר קטן ומזוהם בגטו לודז' הצטופפו יחד אמא, אני, אחי ואחיותי הקטנים הי"ד. הגיעה שעת הצהריים, אמא הוציאה ממקום סתר כמה חתיכות לחם זעומות שהצליחה להשיג עבורנו במסירות נפש, נערה צעירה הייתי אז. אחזתי את הפרוסות הדקיקות בידי והסתפקתי כיצד לנהוג הייתי רעבה עד כלות הנפש, ומאידך ידעתי היטב שלקראת ערב מתגבר הרעב עוד יותר, מוטב למשוך עוד כמה שעות ולשמור את האוכל לשעה מאוחרת. לקראת ערב הוצאתי את הפרוסות ממחבואי, ניגשתי ליטול ידיים ולאכול את ארוחתי, אבל אז שמעתי דפיקות בדלת. ידעתי מיד שאלו אינן דפיקות של אנשי הגיסטאפו, היו אלה דפיקות חלושות, בקושי נשמעות. "פתחתי סדק קל בדלת, דמות רפאים ניצבה בפתח, יהודי קשיש ולבוש סחבות עמד שם. פניו המצומקות זעקו לעברי בתחינה אילמת ללא קול. "יש לכם אולי חתיכת לחם?" מלמל האיש בשפתיים נטולות צבע, "אני עומד למות ברעב".

"לא ידעתי את נפשי. ברגע הראשון ביקשתי להשיב לו בשלילה. לוותר על הכל אחרי יום שלם של המתנה? אך אז התחלתי להתחבט בתוכי. נכון, שניכם רעבים מאוד, נשמעו בתוכי קולות אחרים, אבל את צעירה עדיין, נערה בגילך יכולה לשרוד יום נוסף ללא אוכל, ואילו יהודי קשיש זה אם לא ישביע את רעבונו במעט לחם עומד הוא לנפוח את נשמתו ולהצטרף לערימות הגוויות הממלאות את חוצות הגטו. בתום מאבק איתנים קשה שהתחולל בתוכי, שלחתי את ידי לכיסי מעילי והושטתי לו בחיוך את פרוסות הלחם היקרות שלי. הלב היהודי ניצח את הקיבה, הרוח גברה על החומר. "את מבט התודה שניצת בעיניו באותו הרגע למראה הלחם שבידו, לא אשכח לעולם", המשיכה האם לספר את סיפור ילדותה. "זיק של חיים נצנץ פתאום בפניו נטולות החיות, והמבט הזה ליווה אותי

שנה אחת היה בארץ ישראל שנת בצורת גדולה ל"ע, והייתה סכנת נפשות לאלפי בני"י, ולכן נרתם ה"נפש חיה" בעוז, ואחת מפעולותיו היה שפנה במכתב אל אחד מהעשירים הגדולים שהיה מן המשכילים, ועורר את ליבו להשתתף בהוצאות, הגביר היה מוכן לתת סכום עצום של עשרת אלפים רובל! בתנאי שה"נפש חיה", ימכור לו את חלקו ב"עולם הבא" בשטר, בני בית דין ועדים. ה"נפש חיה" תיכף חתם על העיסקא למען רווחתם של עניי ארה"ק, הגביר נתן את סכום הכסף שהבטיח, ובפקודת הרב, נשלחו מיד לא"י שתי אניות מטען מלאים שקי אורז ושעועית ועוד מצרכי מזון. תושבי ארה"ק זכרו שנים רבות את הצלתם ע"י משלוח זה.

סיפור שקבלתי מידיד ורעי הרה"ח ר' ש.ג. הי"ו מחשובי אברכי נדבורנה בביתר:

פ.מ. בחור חסיד גור תושב ברוקלין, למד בישיבת "שפת אמת" בירושלים. ביום הולדתו הששה עשר, הוא נכנס לחדרו של הרבי מגור ה"בית ישראל" זי"ע, כדי לקבל את ברכתו. במשך שעה ארוכה ניסח את הבקשה וכתב אותה על "קוויטל". המילים כללו עליה בתורה, מידות טובות ויראת שמים.

פ. נכנס לחדרו של הרבי, שנטל לידיו את הפתקה. הרבי קרא את הכתוב ופניו נחרשו תלמים. לאחר דקה שנדמתה כנצח, הרים הרבי את עיניו החודרות והפטיר בנימה שקשה מאד לעמוד על טיבה: "נו, צדקה תציל ממות...".

פ. נדהם. הוא ציפה לתשובה שונה לחלוטין. ביום הולדתו, אין לרבי מה לברך אותו מלבד המילים: "צדקה תציל ממות"? לא היה לו זמן רב להתעמק במחשבותיו, ידו של הרבי הושטה לעברו לברכת שלום קצרה, ופ. יצא מהחדר מבולבל ומפוחד. מספר שבועות לאחר מכן הגיעה חופשת פסח, פ. ארז את חפציו נפרד לשלום מהרבי ויצא לעבר נמל התעופה בדרכו לביתו בארצות הברית.

כאשר סבו כל בני המשפחה לארוחה חגיגית לרגל

לאורך כל שנות המלחמה. כל פעם שעמדתי בפני סכנת מוות מוחשית, תמיד צצה מולי דמותו של אותו יהודי שהצלתי ממוות לחיים".

בני המשפחה הקשיבו בשקיקה. היו אלה רגעים נדירים יוצאי דופן. אמא מיעטה להוציא מפיה מילה על אותן שנים איומות, וכמעט ולא סיפרה על הזוועות שחוותה בעצמה בתקופת השואה. "במשך המלחמה היו לי רגעים רבים בהם כבר ראיתי את חיי אבודים", המשיכה האם בקול שבור, "בסלקציות האכזריות, בעבודות הכפיה המפרכות, לא פעם ראיתי את המוות במרחק נגיעה, ותמיד תמיד באותם רגעים היתה עולה לעיני דמותו של אותו זקן נפוח כפן שהצלתי במסירות נפש. ידעתי שזכות מעשה החסד שגמלתי עמו תציל את חיי".

חסר האונים המנסה להשתלט על ההגה הבוגדני אך ללא הצלחה. המראה היה מפחיד, משאית הענק השתוללה על הכביש כחיית טרף אימתנית נטולת רסן. אותן שניות ראיתי את המוות מול העיניים, נפרדתי כבר בליבי מכל בני משפחתי היקרים, עצמתי את עיני בחוזקה והתכוננתי כבר לגרוע מכל. קול התנפצות מתכת וזכוכיות החריד את כל האיזור. המשאית התנגשה ברעש מחריד אוזניים בעמוד חשמל בקצה המדרכה, מטרים ספורים ממקום עמידתי. הנהג נמחץ למוות, ואני הצטמררתי כולי. "עמדתי בצידו הכביש והודיתי לבורא עולם על הנס הפלאי שאירע לי. הצדקה שנתתי הצילה אותי פעם נוספת ממיתה משונה לחיים", אמרה האם ברעד. "עכשיו אתה מבין, למה התכוון הרבי במילותיו: 'צדקה תציל ממות'?!".

כבר מקדמת דנא היתה שעת חליצת התפילין לאחר תפילת שחרית, לשעה אחת של קורת רוח בביהכ"נ של העיירה, שעה שבה ה"חדשות" פורחות באוויר, ודיונים שונים אף וויכוחים קולניים עולים ויורדים תוך כדי סיבובה של הרצועה על בית התפילין...

הפעם היה הוויכוח סוער עד לשמים ורדוד עד לעפר, יענקל' ושמעלקא התווכחו ביניהם איזה צדיק גדול יותר... אם רבו של שמעלקא – המגיד הרה"ק רבי אברהם מטריסק זי"ע [יו"ד ב תמוז], או שמא רבו של יענקל' הרה"ק רבי אברהם יעקב מסאדיגורה זי"ע, אך כנהוג בוויכוחים כגון אלו, רחמנא ליזשבן, יצאה תקלה מפיהם.

תוך כדי ההתנצחות התלהט שמעלקא עד שיצא דיבורו מכלל שליטה, וכשידו אוחת ברצועות הקדושות אמר! "הריני נשבע בנקיטת חפץ קדוש זה, כי מורי ורבי מטריסק לא נופל בגדולתו מאומה מרבך אשר בסאדיגורה.

כעבור שעה הבין שמעלקא, כי רוח שטות עברה בו כאשר נשבע על דבר שכל כך נשגב מבינתו, שכן מי יבין במעלות קדושים וטהורים, "שמא נלכדתי בעוון שבועת שווא" – נחרד ר' שמעלקא.

אובד עצות וסעור נפש נחפז ויצא לטריסק, ובא אל הקודש פנימה, לבקש תיקון לנפשו.

"המלחמה הסתיימה ואני נותרתי לפליטה בחיים. אט אט החלו החיים חוזרים למסלולם. דמותו של אותו זקן נמוגה עם עשן הכבשנים. שוב לא ראיתי את דמות דיוקנו לנגד עיניי. בניתי את ביתי וזכיתי לגדל אתכם, ילדי היקרים שיחיו. השתדלתי להסיח את דעתי מהזכרונות הקשים של אותם ימים. "לפני כמה שבועות", המשיכה האם לספר, "לאחר שנים ארוכות שדמותו לא נראתה לנגד עיני, התגלה אלי שוב אותו זקן צמוק פנים בחלום הלילה, היה זה אותו לילה בו מלאו לך שש עשרה שנים, הלילה בו היית אצל הרבי. פניו של הזקן היו נראות רע מאוד, בדיוק כפי שהיה נראה עשרות שנים קודם לכן בגטו לודז'. הבעתו לא ניבאה לי טובות. "תני צדקה, תני צדקה", הוא זעק אלי בחרדה בפיו חסר השיניים. "צדקה תציל ממוות"... קמתי בבוקר משנתי והחלום עדיין עומד לנגד עיני בבהירות. תחושה לא טובה פיעמה בתוכי. זכרתי היטב את הוראתו של הזקן. ומיהרתי לעשות כדבריו. נתתי סכום הגון לצדקה, אחר כך יצאתי בלב מעט יותר רגוע לעבר מקום עבודתי כמידי יום ביומו.

"בדרכי לעבודה חציתי כביש סואן, מרובה נתיבים והומה מכוניות. חריקת צמיגים פתאומית הרעידה את פעמיי. הרמתי את ראשי לעבר הרעש וקפאתי על מקומי. היתה זו משאית סמיטרייליר אימתנית ששעטה לעברי במהירות מסחררת. מעבר החציה היה רחב מאוד, לא יכולתי כבר לחזור לאחוריי וגם לא להתקדם. מבעד לעיני המעורפלות יכולתי להבחין בנהג הכושי

לשמע דבר השבועה, נדעזע המגיד הק' ונחרד חרדה גדולה. ואחר אמר לחסידיו: "אכן במידת אהבת ה' שווים אנו במדרגה, הצדיק מסאדיגורה ואני. אולם במידת היראה גדול הוא יותר, לאחר סבלות האימה שהיו מנת חלקו, בנפול עליו מוראה של מלכות הרשעה שהשלכתו לכלא, כשהעלילו עליו עלילות ברשע, כאילו הלבין כספים וגנב מאוצר השלטון באותה תקופה, משך למעלה משנה, שעינוהו בבית האסורים, עבד את קונוה מיראה, ועלה מעלות רמות ביותר במדה זו".

כעבור זמן נפל דבר בישראל.

בני בליעל הלשינו בפני שלטון הרשע על המגיד מטריסק, שהוא מסית את שומעי לקחו נגד המלוכה, כהוכחה לטענתם טענו הללו כי הוסיף מילים בנוסח הקדיש "ויצמח פורקניה ויקרב קץ משיחיה" כמנהג החסידים ובתוספת תיבת "קץ", כנוסח אבותיו לבית טשערנוביל, ומכאן הביאו ראיה, שהוא מסית להביא קץ על השלטון הרוסי.

תוך ימים ספורים, עטו שוטרים על מעונו של המגיד, ולמגינת כל לב, כבלו את ידי הצדיק ועצרוהו, על מנת להפריע לחסידים במאמצי השחרור, לקחים ממאסרי צדיקים בעבר, והפעם העלימו את מקום מאסרו, לא גילו לאיזה כלא הובל.

ובחצר הקודש טריסק תאניה ואניה, חסידים מתהלכים בפנים נפולות, מהם שמרבים בתפילה לה' שיחלץ את הצדיק ממצוקתו, ומהם שיצאו על פני ערי המבצר, לנסות ולמצוא ולו קצה בדל ידיעה, ואודות תעלומת מקום האסרו. גם בכל תפוצות ישראל, בכל מקום אשר דבר המעצר מגיע, התקהלו רבים בבתי כנסיות ובבתי מדרשות, להתחנן לקרוע רוע הגזירה.

בוקר אחד, התעוררה הרבנית הצדקנית משנתה ותיפעם רוחה. "חלום חלמתי", סיפרה לחסידים הדואגים, "כי בעלי הקדוש נמצא בכלא סלאוויטא".

בחופזה יצאו כמה חסידים חדורי מעש לעיר סלאוויטא, ומשנודע הדבר כי אכן הצדיק אסור שם, עשו כל השתדלות אפשרית, עד שבחסידי ה' הצליחו לשחררו.

השמחה הרקיעה שחקים, ואנחת רווחה נשמעה מפי כלל ישראל. צדיק מצרה נחלץ.

משיצא, אמר המגיד הק' למקורביו: "כל התלאה הזאת באה אלי, לאחר שאותו חסיד נשבע כי שוה אני בגדולתי להרה"ק מסאדיגורה זי"ע, על כן נגזר עלי לסבול כסבלו, כדי שאעפיל למדרגה הרוממה ביראה, ואשתווה לו במדרגתו".

בעתון "המבשר" – הרב יקותיאל יהודה גנזל:

נדבכי פלא בניינים לתלפיות, פלא על גבי פלא, הרכיבו את אישיותו הבוערת של הצדיק הפלאי והקדוש, רבי אהרן יחיאל מקוז'ניץ זי"ע, או כפי ששמו היה רוטט על לשונם יהודי פולין שלפני המלחמה: "רב אהר'לה קוזניצער". פלאות משוללות הבנה הקיפו את הרבי הקדוש כעמוד האש שהקיף את בני ישראל במדבר. גבהו הפלאות שנבנו זה על גבי זה, עד שחתכו את הרקיע, עלו והיתמרו עד כסא הכבוד.

מי שזכה לשזוף בעיניו את הנהגת הפלא, היה עד להתנהגות מעניינת, משוללת היגיון לפעמים, אולם עיני נפשו הכילו והשכילו שנוכחו שעומד יהודי המנענע עולמות במרפקיו, שרף אלוקי שלעולם לא נוכל לרדת לקצות דרכיו.

פעמים בודדות היו המקיפים זוכים להבין למשמעותו של פלא. כמו באותו שולחן טהור שערך הרבי ה"אמרי אמת" זי"ע בבית מדרשו, והרבי הצעיר מקוז'ניץ היה בין משתתפיו.

הרבי ה"אמרי אמת" מגור, מאיר עיני ישראל שריבואות ריבואות השתוקקו למוצא פיו, כיבד את הרבי הצעיר לברך על הכוס. מזג הרבי ה"אמרי אמת" לרבי אהר'לה כוס של יין. הרבי מקוז'ניץ הביט על הכוס וכהרף עין שלח את ידו ושפך את כל תכולתה, נוכח עיני החסידים הנדהמים. שוב מזג הרבי מגור, בניחותא ובשרעפים, כוס של יין, ושוב שפך הרבי מקוז'ניץ את התכולה. כך מספר פעמים, פעם אחר פעם. משהבחין הרבי ה"אמרי אמת" בזיק האש היוקד בעיני חסידיו הכואבים את כבוד רבם, מיהר הוא לגלותם צפונות:

"דעו שבשפיכות היין, כיבה כעת הרבי מקוֹז'ניץ מספר שריפות שעלולות היו להשתולל בקרב מגורי אחינו בית ישראל!".

ומאותה פעם בודדת בה היה מי שיפרש את גנוזות נוהגו של הרבי קוֹז'ניץ, אפשר להשליך על כל יתר הפלאות שסבבוהו, עד כמה שמיימים היו, עד כמה רחוקים אנו מלהבינם.

"הכנסת אורחים" מיוחדת פעלה במעון קדשו ובחצרו הטהור של הרבי הפלאי. אולי יותר נכון לכנותה "הכנסת בורחים". היו אלה כל אותם נערים יהודיים שצויו גיוס לצבא הפולני חרבו את תיבות הדואר בבתי הוריהם וזרעו יגון ובהלה. יגון על הגזירה הניתנת, ובהלה מאימת הבאות. הבחורים הללו שהחליטו לברוח ולהשתמט מלהתגייס בצבא הפולני – גיוס שהיה בו פריקת עול כמעט מוחלטת, מצאו מען לרגליהם: חצר קדשו של רבי אהר"ל קאז'ניצער.

הרבי היה פותח שערים עבור מבוקשי הגיוס. פעמים שהיה פוטרם מן הגיוס תיכף משבאו לצל קורתו ופעמים שהזמינם לשכון תחת אדרתו עד עיבור זעם. והזעם היה תמיד עובר. תמיד בצורה פלאית.

לא רק בחורים מסולסלי פאות וכאלה העונדים את תכשיט יראת השמים הסתובבו בחצרו של הרבי. גם נשמות תועות ואבודות, נערים שנשבו למצולות התוהו, מוצאים היו מקום בחדרי לבבו הפנימיים של הרבי. אדרבה, להם הקדיש הרבי את הפנימי שבחדרי הלבב. גם הם הגיעו הנה. הם אמנם לא ממש חששו מ'פריקת עול תורה', להיפך, הם חששו מפני ה'עול', התייראו מעול הצבא שלא יאפשר להם יותר לרבוץ במיטותיהם ככל שיחפצו ולהלך חופשי אחר רצון ליבם. גם להם היה מקום נכבד אצל רבי אהר"ל. הם אמנם הגיעו רק כדי להינצל מן הצבא, ברם חזקה על אש היקוד הקוֹז'ניצאית שהחזירה אותם למוטב בתקופת שהותם תחת עמוד האש.

פעם ופעמיים וגם שלוש וארבע היו מגיעים לפתע פתאום, בקול רעש גדול, שוטרים חמורי סבר ומסולסלי שפם. בפלוגות הם הגיעו. הם חיפשו את כל אותם משתמטים אשר על פי השמועה התחבאו בהיכלו של

הרבי. אך ראו זה פלא, השוטרים היו מסובבים את בית המדרש שגדוש היה במשתמטים אך עיניהם טחו מראות, הם פשוט לא ראו אף לא אחד מכל אותם נערים.

גם השוטטות בין טורי בית החסידים לא נמשכה זמן רב. ברגע שדמותו הקורנת של הרבי נראתה בפתח, היתה חלחלה בלתי נתפסת משתלטת על השוטרים והם מצאו עצמם במנוסת עכברים מפוחדת.

אחד הסיפורים היותר פלאיים שהשתמרו מ"הכנסת הבורחים" בחצרו של השרף מקוֹז'ניץ, סופר ע"י כ"ק האדמו"ר רבי אלתר מלעלוב זצוק"ל, אשר אביו הקדוש, כ"ק מרן אדמו"ר ה"ברכת משה" זי"ע, היה ממסתופפי צילו של רבי אהר"ל קדישא, וכה דבר סיפורו:

תקופה ארוכה שהתה קבוצת בחורים בהיכלו של הרבי, מסתתרים בנקיקי הקדושה ובמחילות היקוד מאימת לובשי המדים. משחלפו הימים ונעשו לשבועות ולחודשים, הרהיבו אחדים מהנערים להתייצב בקודש פנימה: "רבנו – טענו הדוברים את טענת החבורה כולה – קשתה לנו השהייה הצפופה בבית המדרש מבלי יכולת לצאת הימנו. ההיגיינה מאיתנו והלאה והריאות כבר מתאוות לשאוף אויר חוצות".

על אתר פקד הרבי:

"כל אחד מיושבי ביהמ"ד ישיג לעמו 'בעזים' (מטאטא) וייתיצב לפניו".

ניצבו הנערים והמטאטאים בידיהם. יצא אליהם הרבי, העיף מבט נוקב סרעפת ופקד: "יוציא כל אחד את הטלית קטן מעל בגדיו!" הנערים עשו כפי שפקד עליהם הרבי, אולם אחדים מהם – מהעלים הנושרים – התגלו בקלונם. לא היתה להם טלית קטן. "מהרו להשיג לעצמכם טליתות קטנות, הלבישו אותן מעל כל הבגדים והתייצבו למסדר".

תוך דקות כבר ניצבו כולם מצוידים במטאטא ובטלית קטן המשוכה מעל הבגדים.

כעת פקד עליהם הרבי הקדוש בקול הדור וסמכותי:

"כמו אנשי הצבא הנוהגים לצעוד צעידות ראוה כשנשקם בידם והם משוררים מארש צבאי, כך גם אתם, כתפו את המטאטאים בדרך שמכתפים את הרובים, צעדו אחרי ושוררו עימי את המארש הצבאי הקצבי".

כך סובבה פלוגתו הצבאית של הרבי, והוא בראשם כקצין רב דרג, ברחובות העיר. משך שעה ארוכה הם סובבו את המבואות והצירים המרכזיים, ציציות מעל לבגדיהם, מטאטאים בידיהם ומארש קצבי מתגלגל על לשונם. העוברים והשבים שראו את המחזה רעדו בלבבם, הם ידעו שהם רואים כעת מחזה לא שגרתי שהשלכותיו לא פחות משמיימיות.

משתמה לה הצעידה, הסתובב הרבי אל הנערים, ואמר להם נחרצות:

"איר האט שוין אפגעדינט", כאומר: אתם כבר עבדתם את עבודת הצבא כפי שמוטל עליכם. בברכתו של הרבי התפזר נער-נער לבית הוריו. לא חלפו כי אם ימים בודדים ממש וכל אחד מהם קיבל תשורה נסית לתיבת הדואר: "פטור מיוחל מעבודת הצבא".

אולם הם לא התפלאו. לא הם ולא הוריהם. ידוע ידעו שכאשר השרף הקו'ניצאי האלוקי פוסק: "איר האט שוין אפגעדינט", דבריו עושים רושם בשמים ממעל ועל הארץ מתחת. כן, גם בספרי הרשומות שבמזכירות הצבאית...

אצל הרה"ק רבי יהושע העשיל מקאמרנא זי"ע [בן ה"ברוך טעם" זי"ע] היה מעשה רב והוא לימוד גדול מאי משמע לאהוב כל יהודי. בימים ההם התמודדו עם אנשי הצבא שדרשו לגייס את בחורי ישראל לשורותיהם, בני העשירים האמידים היו פודים עצמם בכסף מלא, ואילו בני העניים נותרו נתונים לחסדי בני העיר.

והנה שמע הרה"ק מקאמרנא שיחה מאחורי דלתו. עמדו שם אנשים ושוחחו מה יעלה בגורלו של בחור

פלוגי, שלא עלה בידם לפדותו מן הגיוס. אחדים מביניהם הפטירו כי מה בכך שילך לצבא, הן בור ועם הארץ הוא, מדלת העם. לשמע זאת יצא הרה"ק מקאמרנא מחדרו ואמר אליהם: "חלילה! לא תהא כזאת, כל אשר בשם ישראל יכונה יש לעשות כל טעדי להצילו".

פנה רבי יהושע העשיל אל ארון הקודש, נטל את הכתר המעטר את ספרי התורה, ואמר: "הן קדושת ספרי התורה במקומם עומדים גם לולי הכתר, אטול אפוא את הכתר ואמשכן אותו בכדי להציל נפש יהודי מלהיטמע בין הגויים ולכשירחיב ה' נשיב את הכתר".

אחר שפדה את הבחור לחירות, אמר לו: "דע לך כי למענך נטלתי את כתר התורה והפקדתי לערבון, ראה נא לנהוג בתורה כגמולה, לכבדה ולהגות בה". נכנסו הדברים לליבו של הבחור והחל לשקוד על דלתי תורה, עד שהיה לאיש כשר וכן תורה. [פורסם ב"המבשר"].

מסופר על הגה"ק ר"ש קלוגער זצוק"ל, שהלך פעם לבקר את החולה, אחד מהבעלי בתים החשובים שבעירו, ואותו היום ראש חודש היה, כאשר נכנס אל הבית ראה לדאבונו שעל השולחן מונחים שם ספרים קדושים, גמרא וחומש, ולהבדיל גם ספרים חיצוניים מן המשכילים. היטב חרה לו שבעל הבית אינו יודע להבדיל בין הקודש ובין החול ובין הטמא ובין הטהור, הוא ניגש אליו ושאלו: "האם אמרת הלל היום?" השיב החולה: "ודאי! איני חולה כל כך בשביל לשכוח שר"ח היום"... נענה הגרש"ק בצחות ואמר: "אבאר לך מדוע שאלתי, כי הנה במסכת ראש השנה אמרין שלא אומרים הלל בר"ה משום שספרי חיים וספרי מתים פתוחים לפניו, וראיתי שבביתך ספרי חיים וספרי מתים פתוחים על שולחן אחד, לפיכך שאלתי אם אמרת היום הלל"...

מספר הרה"ח ר' יא. מינסקי הי"ו – בשם חתנו הרב מן הי"ו: [פורסם ב"המבשר"]

בעת שהרב מן משיכון חב"ד בלוד, כשלמד בישיבת

מספר הרה"ח ר' שמחה קרקובסקי הי"ו – משב"ק לעלוב: [מעלון "אהל מועד"]

בשנת תשנ"ח, בליל שישי של ש"ק פרשת בהעלותך אושפז אחד מבני המשפחה הקרובה של כ"ק אדמו"ר רשנ"נ זי"ע בבית החולים, לאחר שחש שלא בטוב. בתום הערכה הראשונה הביעו הרופאים חשש כבד כי מחלה קשה ל"ע מקננת בו, והפנו אותו מיד לסדרת בדיקות גורליות במהלך הלילה.

למותר לתאר את החרדה שאחזה בבני המשפחה, המתח והדאגה הגיעו עד למעלה ראש. אך הרבי זי"ע? כל אותו ליל שישי, בשעות מתוחות וגורליות ביותר, ישב בביתו בעיה"ק צפת כשהוא עוסק בתורה בלימוד הגמרא בשקיעות והתמדה עצומה. כשמדי פעם הוא עומד בקשר עם בית החולים ושומע על מצבו של החולה ותוצאות הבדיקות שנערכו באותן שעות. וב"ה שבעבור זמן קצר הוסר החשש ב"ה והדאגה חלפה.

ליל ש"ק בהעלותך, כעבור פחות מיממה, בשולחנו הטהור באתרא קדישא מירון במקהלות עם קודש, יושב הרבי זי"ע ופותח ואומר על הפסוק בפרשת השבוע 'ויהי בנסוע הארון ויאמר משה קומה ה' ויפוצו אויבך וינוסו משנאיך מפניך' [במדבר י' לה] וברש"י "עשה לו סימניות [בנוי"] מלפניו ומלאחריו, לומר שאין זה מקומו, ולמה נכתב כאן, כדי להפסיק בין פורענות לפורענות".

ולכאורה, דקדק הרבי, יש להבין למה הפסיק הכתוב בין פורענות לפורענות דוקא בפרשה זו של 'ויהי בנסוע הארון' שהיא התורה הק'. אך העניין הוא כי כשחלילה באה איזה פורענות על האדם, או שהוא נמצא באיזה צרה ל"ע, העצה להתחזק ולהתעצם לבלתי יפול ברוחו הוא ע"י התורה הק', וכמו שאמר דוד המלך ע"ה 'לולי תורתך שעשועי אז אבדתי בעיני', שגם כשהוא הולך בגיא צלמות ואך חושך ישופנו, על ידי לימוד התורה אשר רבה סגולתה והיא משיבת נפש ומשמחת לב, בכוחה יכול אדם לעמוד במצב זה ולעבור את הקושי.

וזוהו שהפסיק הכתוב בין פורענות לפורענות בענין מסע הארון היא התורה הק', ללמדנו יסוד גדול זה

חב"ד בנ"י, באותה תקופה היה הרבי זי"ע נוהג, בעת תפילת מנחה בכל יום, לשבת בעת חזרת הש"ץ, ולהסתכל בתוך הסיידור מילה במילה עם הש"ץ, כאשר בידו הקדושה הוא כמכסה את עיניו, מלראות את הציבור – הקהל הקדוש שעמד מולו בצימאון שלא לאבד שום זיז והגה מעבודת הקודש – וכדי לכוון את ליבו לחזרת הש"ץ.

והנה יום אחד, הבחינו הכל בשינוי בולט מאוד. הרבי יושב בעת חזרת הש"ץ, מסתכל היטב בסיידור כמעשהו בכל יום, עוקב בכל מילה ומילה אחר הש"ץ, אולם, כעת הוא אינו מכסה את עיניו בידו הקדושה.

והיה הדבר לפלא גדול בעיני הנוכחים, שכן אצל הרבי כל נוהג ומנהג היה מקודש מקודש, ולא היו כלל שינויים ולו מזעריים ביותר בעבודת קדשו מיום ליום, ומשעה לשעה, ומדוע איפוא ביום זה שינה מדרכו והליכותיו בקודש?!

חדי עין, הבחינו והבינו במה דברים אמורים.

באותו יום הופיע במקום יהודי, שסבל מחולי מסויים בפניו. הוא היה מלא צלקות ופניו היו מעוותות לגמרי. היה ממש מפחיד להסתכל עליו.

אותו יהודי נעמד בדיוק מול פניו הקדושות של הרבי. מסתבר כי הרבי סבר שאם הוא יכסה את עיניו עלול אותו יהודי מסכן לחשוב כי הרבי מתקשה לראות אותו, וכי הוא מסתיר את פניו כדי שלא לראות את המראה הקשה הלז. מחשבה זו עשויה כמובן להביא אותו לידי חלישות הדעת, ואת זה בדיוק רצה הרבי למנוע.

הסיפור היה לשיחת היום, כאשר הקהל מעלה על נס את גודל עבודת המידות של הרבי, שמוכן לשנות ממנהגו הטוב ומהרגל קודש שלו, למרות שבדרך כלל היה מקפיד מאד על כל תנועה קטנה ביותר בעבודת הקודש – והכל מתוך זהירות יתירה שלא להביא חלילה אדם מישראל לצער ועוגמת נפש אפילו לרגע אחד".

שכאשר יהודי נמצא ל"ע במצב של צרה ופורענות אזי העצה עבורו להחזיק מעמד בהאי עידנא, הוא ע"י שישקיע עצמו בלימוד התורה הקדושה, ובזה יהיה לו רווח והפסקה מן הפורענות. עכד"ק.

הציבור הגדול שלא היה מודע למה שעבר הרבי זי"ע בליל שישי האחרון לא ידע למה מכוונים הדברים. אך המקורבים ובני הבית שהיו בסוד הענינים, ידעו היטב כי דבריו הקדושים הם תורת חייו ומהותו כפי שראו לפני כמה שעות, בשעות הקשות ביותר כשענן כבד של מתח ודאגה ריחף בכל לב, הדבר היחיד שהחזיק את הרבי היה לימוד התורה, 'לולי תורתך שעשועי אז אבדתי בעניי' פשוטו כמשמעו.

זכותם תגן עלינו

ידידי חביבי

בפרשת השבוע ש"יפה נדרשת" הארכתי

בנושאים

שלהתרחק ממחלוקת זה צו השעה לנו

ולדורות הבאים

**וכן בסיפורי צדיקים שליראת שמים מוסיפים
והשי"ת ישלח לנו עזרו ממרום להתחזק באלו**

העיתים

אשר אנו זקוקים לרחמים מרובים

באמונת חכמים עמודי התורה אשר בכוחם

לעורר רחמים

רפואות וישועות אשר הם צורך הרבים

עד ביאת גו"צ במהרה וחיים ארוכים

והרמת קרן ישראל קדושים בחסדים גדולים

ותחזינה עינינו בקיום הכתוב "ועלו לציון

מושיעים"

ונזכה לשמחה ונחת מכל הצאצאים

גיט שבת אין א גיטען חודש

ידידכם אוהבכם